

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

NİSAN 2004 SAYI: 89 2.000.000 TL KDV DAVULU

Bir 8 Mart daha geçti

- Dersim'i artık bir kadın yönetecek
- Namus cinayetleri politik cinayetlerdir
- "Duvara Karşı" Patriyarkaya karşı mı?
- Ayla Algan ve Yelda Reynaud

ISSN 1300-8536

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Sahibi Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Ayşe Düzkan

Yayın Yönetmeni Beyhan Demir

Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul

Tel-Faks 0 212 249 5959 / 0 212 245 8358

GSM 0 532 510 09 65

E-Posta pazartesi@pazartesi.org

pazartesidergi@mynet.com

Katkıda Bulunanlar

Amy Spangler, ayşe düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Başak, Çağla Parlak, Deniz Demir, Devrim Gökçek, Emek Ergun, Eylem Polat, Fatoş Hacivelioglu, Firdevs Hoşer, Gözde Akgüngör, Gülfer Akkaya, Handan Koç, Hatice Tekdal, Haziran, hülya, Hülya Gülbahar, İlkay Yılmaz, lale aykent tunçman, Marina Crespın, Mürüvvet Yılmaz, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nermin Ketenci, Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Övgü Güner, Özgen Altaş, Özgün Akduran, Şirin Tekeli, Yelda Yücel, Yeşim Başaran

Renk Ayrımı Arda Grafik

Baskı Mart Matbaacılık Sanatları (212) 321 2300

Dağıtım Yay-Sat

Arka Kapak Resmi: Dicle Haber Ajansı

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.
10 abone bulana bir kitap veriyoruz.

Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı

Adres

Telefon

E-Posta

Abone Süresi 1 yıl () 6 ay ()

Başlangıç Tarihi

Türkiye içi

Yıllık 24 milyon, altı aylık 12 milyon

Aboneler için posta çek numarası: 662965

Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi

Hesap No: 1052 301000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı

Yıllık 40 Euro 6 aylık 25 Euro

Döviz Hesabı

T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No:

1052 301000 3330429

Beyhan Demir

Abone ücretini yatırduğımıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay Pazartesi'nizi gönderelim.

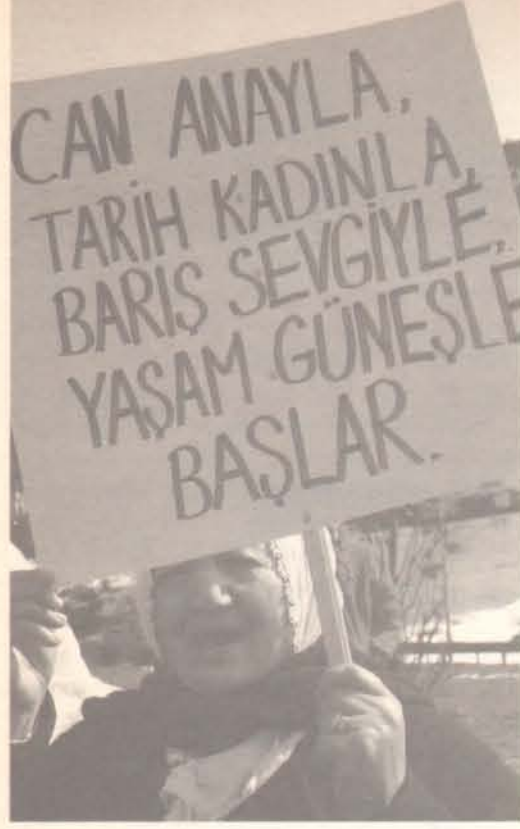
editör

Merhaba,

Geçtiğimiz aya dair ne söylersek söyleyelim laf dönecek dolaşacak erkeksiz yapacağımızı duyurduğumuz 8 Mart mitingine gelip alanda taleplerimizi söylememize fiilen engel olan erkeklere gelecek. Bu konuyu, ayşe düzkan'ın yaptığı değerlendirmeye tartışmaya açıyoruz. 8 Mart demişken eskiden aylık dergilerde Mart sayısını iyi kötü kadın özel sayısı yaparlardı değil mi? Necla Akgökçe bu konunun ne yazık ki geçmişte kaldığını Toplumsal Tarih örneğiyle birlikte yazdı. Bu sayımızda, TCK'da yapılan son değişiklikleri ve artık gazetelerde üçüne beşine birden rastladığımız namus cinayetlerini Av.Hülya Gülbahar derledi. Bir başka avukat arkadaşımız Fatoş Hacivelioglu Adana'da tecavüzcüsüyle evlendirilen Rabia'nın yaşadıklarını anlattı. Seçimler geride kaldı. Sonuçlar kadınları pek hayırlı günlerin beklemediğini gösteriyor. Fakat seçim sonuçları içinde yüzümüzü güldürenler de olmadı değil. Tunceli Belediye Başkanlığını bir kadının kazanması, keza Doğubeyazıt Belediye Başkanı Mukaddes Kubilay'ın ikinci kez seçilmesi ve adını sayamadığımız başka kadınların başarıları bir parça da olsa içimizi ferahlattı. Uzun zamandır Tunceli'de gündem yapılan birahaneler konusu seçimlerin ardından yeniden basında yer almaya başladı. Konuyla ilgili görüşleri ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Uluslararası Af Örgütü'nün kadına yönelik şiddete karşı kampanyası sürüyor. Nermin Yıldırım Af Örgütü'nün erkeklere erkekler aracılığıyla seslendiği ilginç eylemlerini yazdı. Üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet dersleriyle ilgili deneyim aktarımını bu ay öğrenci gözüyle Çağla Parlak ve İlkay Yılmaz hazırladılar. İstanbul Okmeydanı'nda çalışmalarını sürdüren

Mor Kâğıt atölyesini Ayşegül Oğuz ve Gözde Akgüngör ziyaret ettiler. Kadınların el birliğiyle ayakta tutmaya çalıştıkları Atölye'nin hepimizin desteğine ihtiyacı var. Orta sayfa tartışmamızda bu ay üç kadın cinsel yönelim ve kadın kurtuluş mücadelesinde heteroseksizmin varlığı üzerine tartıştı. Diyarbakır'da bir kadın dergisi çıkıyor. Adı İstar. Mürüvvet Yılmaz, İstar'ın kadınlarıyla görüşüp dergiyi hepimiz için tanıttı. Bu sayıda Yelda Reynoud'la Nermin, Ayla Algan'la ise Nur Gönül röportaj yaptılar. Zevkle okuyacağınızı umuyoruz. Gülbahar Kültür Bremen'de yaşayan bir DJ. Haziran, neşeli yazısında Gülbahar'ın yeni CD'lerinin de müjdesini veriyor. Aldığı bütün ödülleri bizce hak eden Duvara Karşı'yı Şirin Tekeli yazdı. Geçtiğimiz ay teknik bir hatadan dolayı Yeşim Başaran'ın yazısı okunamıyordu. Yeşim'den özür diliyor, yazıyı bu ay yeniden yayınlıyoruz. Son olarak Pazartesi Dergisi'nin dağıtımını Yay-Sat yapıyor. Ancak birçok ilden derginin bulunmadığına dair telefonlar geliyor. Derginin dağıtımını yaygınlaştırabilmek için farklı illerden kadın arkadaşların çabalarına ihtiyaç var. Elden satış ya da kitabeleri dağıtımını arttırabilirsek dergi daha çok kadına ulaşabilecek. Ayrıca cezaevlerinden dergi edinmek isteyenleri abone yapma kampanyamız sürüyor. En son olarak; yardımları için Kaos Gl'den Umut'a, Kürt Enstitüsü'ne, Mersin'den Rana'ya ve Bağımsız Kadın Derneği'nden Necla Ablamıza, Eskişehir'den Tuğba'ya, Ankara'dan Ayşen'e ve Lale'ye dergi satışları için çok teşekkür ediyor, Antep Eğitim-Sen'deki kadınlara selam yolluyoruz. Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

8 mart'ta bir kere daha...

asla unutmamız ve hep hatırlatmamız gereken bir gerçek var; türkiye'ye kitlesel 8 mart kutlamalarını feministler armağan etmiştir. solun şimdikine göre çok daha güçlü ve fakat feministlerin olmadığı ünlü "on iki eylül öncesi"nde, 8 mart mitingi falan yapılmazdı. sormak istiyoruz, o zaman akılları neredeydi?

bilmiyorsanız bile tahmin edebilirsiniz, mhp'nin, bdp'nin, tabii akp'nin büyük bir huzur ve rahatlık içinde seçim mitingleri düzenlediği istanbul'da, bazı solcu gruplar (kusura bakmayın, onlara sosyalist demeye de, devrimci demeye de dilim varmıyor) erkeklerle kapalı olan 8 mart mitingini taciz ettiler, helal olsun! işçi düşmanları nasıl ki anti-komünizmin arkasına sığırlarsa, kadın düşmanlarının da anti-feminizmin arkasına sığındıkları o kadar açık ki. aşağıdaki değerlendirme son derece kişisel. pazartesi okuru yol arkadaşlarımla paylaşmak istedim. benim dikkatimi çeken bir başka durum da, eski bir tartışmanın tekrar alevlenmesi değilse bile canlanması oldu. biliyorsunuz, herhangi bir sol grup veya yazar, emekçilerin, proletaryanın falan adını ağzına almazken, kadın hareketi söz konusu oldu mu bu kavramları hatırlar. nitekim, uzun zamandır emekçilerden bahsetmemeye çalışan dehap'ın bu yılki 8 mart afişleri dünya emekçi kadınlar gününü kutluyordu. oysa bizler, ailenin proleterinin kadın, burjuvasının da erkek olduğunu engels'ten öğrendik, o yüzden emekçi olsun olmasın, bütün kadınların emeğinin aile içinde sömürüldüğünü, zaten dünya üzerindeki toplam mülkün yalnızca % 3'ü kadınlara ait olduğu için burjuva kadın denen insan türünün yok denecek kadar az olduğunu, olsa olsa burjuvaların karlılarından bahsedebileceğini ama dünya üzerinde marksist anlamda emekçi olan, yani ücret karşılığında emeği kapitalistlerce sömürülen kadın sayısının çok az olduğunu, kadınların ezici bir çoğunluğunun "ailenin proleterleri" yani ev kadını olduğunu ve daha önemlisi, burjuva kadınlar da dahil bütün kadınların erkeklerin baskı, sömürü ve şiddetiyle yüz yüze olduğunu biliyor, bıkmadan usanmadan bulunduğumuz her ortamda tekrar ediyor, yazıp çiziyoruz. bu söylediklerimize tatmin edici bir cevap alabilmiş de değiliz. ama 8 mart bazıları için hâlâ dünya emekçi kadınlar günü. bir yandan da, 8 mart, dünya kadınlarına emekçi kadınların ve clara zetkin'in bir armağanıdır. böyle bir adımı ilk atanın dünya kadınları içinde en şanslı olanlar,

yani ellerine tasarrufları altında olan iyi kötü bir ücret geçebilen emekçi kadınlar olması şaşırtıcı değil (ısrarla tekrar ediyoruz, kocaları geçimlerini nasıl sağlarsa sağlasın, ev kadınlarının bu şansı bile yok, yani dünya kadınlarının çoğunun). türkiye'ye kitlesel 8 mart kutlamalarını feministler armağan etmiştir. solun şimdikine göre çok daha güçlü ve fakat feministlerin olmadığı ünlü "on iki eylül öncesi"nde, 8 mart mitingi falan yapılmazdı. sormak istiyoruz, o zaman akılları neredeydi? bu 8 mart mitingine sanırım "devrimci bir müdahale"de bulduklarını düşünen gruplar, aramızda "burjuva feministleri"nin olduğundan dem vurmuşlar. türkiye'de, kadın hareketi içinde kapitalizmin varlığından ve gidişatından rahatsız olmayan kadınlar vardır gerçekten. ama bunların kendilerini feminist olarak tanımladıklarını hiç sanmıyorum. kaldı ki, bu mitingin bileşenleri arasında böyle bir grup kesinlikle yoktu. ancak solcuların muhalif saflarda burjuvazi gördükleri yere müdahale ettikleri doğru değildir. feministler arasında kapitalizmi savunan kimse yoktur ama her ulusal hareket gibi, anlaşılır bir biçimde, ulusun bütün sınıflarından oluşan kürt hareketinin içinde burjuvazinin temsilcileri olduğu gibi, örneğin bunlardan yaşar kaya, görüşlerini çatır çatır kürt yayın organlarında yazmaktadır. bize "burjuva feministi" diye burun kıvrıranların kürt hareketinin kortejlerine, bırakın 8 mart'a, emeğin 1 mayıs'ında bile herhangi bir müdahalesi olmadığı gibi, aralarında, yaşar kaya'nın komşusu sütunda yazı yazarlar da vardır (sanırım itirazımın buna değil, bu ikiyüzlülüğe olduğu anlaşılmalıdır). yani baştan dediğim gibi bazıları feministleri ve kadınları görünce sınıfı hatırlarlar. bütün bunları mümkün kılan bazı zaafalar bizzat mitingin saflarına da sızıyor bence. uzun zamandır, türkiye solunda "içtihat" açıklarını kullanmak, "mevzuat"ı işine geldiği gibi yorumlamak siyaset yapmak sayılıyor. o yüzden bir siyasi grubun -dergi çevresinin- kadın örgütlenmesi bir konuda söz verince bu o "çevre"nin erkeklerini "bağlamaz"... falan gibi bir takım liberallikler meşru ve makul görülmekte. bütün

bunlar feministlerden ve kadın hareketinden çok solun zaafaları. ancak bazı kadın gruplarının hatta feminist grupların karma gruplar temelinde örgütlenmesinin de bu tür "verili durumların" meşrulaşmasında katkılarının olduğunu düşünüyorum. yeri gelmişken, feministlerin solcu düşmanı olduğuna ilişkin sözlerin de doluşmakta olduğunu duyuyoruz. bizler bize karşı çıkan herkesle mücadele etmek zorundayız. ancak solculara düşman olmadığımız gayet açık. bunun hemen yakın tarihli bir örneği f tipi cezaevlerine karşı yürütülen ölüm oruçlarında yaşandı. aylarca bu konuda eylem yapanların arasında feministler vardı, birçok solcu yayın organı bu konuyu pazartesi kadar işlememiştir. biz o konuda doğru bildiğimizi yaptık, 8 mart mitingleri konusunda da doğru bildiğimizi yapmakta devam edeceğiz. ama solcuların ciddi bir kesiminin kendilerine feministlerden başka düşman olacak siyasi grup bulamamış olması gerçekten acıklı bir durum ve birçok şeyi açıklamakta yararlı oluyor bence. son olarak feminizmin ciddi bir iş olduğunu hatırlatmak zorundayım. feminizm, her ciddi ideolojik akım gibi ideolojik ve tarihsel referenrlara ve ilkelere sahip ve -eğer postmodern dalgalara kapılmıyorsa- tıpkı başka siyasi akımlar gibi feminizmde de, "biz yaptık, oldu", "uysa da yaptık, uymasa da" gibi yaklaşımlar mümkün ve meşru sayılmaz. o yüzden, bir karma örgütün feminist mücadele çağrısı yapması, femina'nın içine kızıl yıldız yerleştirme gibi hareketler feminizme ancak zarar verir. bu 8 mart için demiyorum ama yeri gelmişken anmak istedim, bir karma siyasi partinin içinde, kurucuları arasında ya da yetkili organlarında feministlerin bulunması, bu feministler ne kadar hatırı sayılır, kıymetli ve önemli olursa olsun, -sadece kadınlardan oluşması gereken- feminist hareketin dünyanın her yerinde ortak amblemi olan "yumruklı femina" pankartlarının o siyasi partinin kadınlı erkekli kortejlerinde taşınmasını haklı ve makul gösteremez. kendi değerlerimize biz sahip çıkmazsak kim sahip çıkar, şimdi değilse ne zaman, erkeklere karşı değilse kime karşı?

TCK hemen şimdi değişmeli...

ÖLDÜRÜLÜYÜRÜZ!

Kimse kusura bakmasın, TCK'nın komisyon komisyon gezmesini bekleyemeyeceğiz. Alt komisyon işini bitirecek, Adalet Komisyonunda tartışılacak, oradan TBMM'ye gelecek ve böylece kabul edilse bile en az bir yıl sonra yürürlüğe girecek! Ama biz 1-2-3 yıl sonra değil, vurulunca, doğranınca ŞİMDİ ölüyoruz...

Urfa'da Sevda, İsveç'te Fadime, Mar-din'de Şemse, Diyarbakır'da Kadriye, Adana'da Nilüfer, Çorum'da Esra, İstanbul'da Güldünya... Son olarak, Mersin'de, altı yıllık eşinden medeni nikâh yapmasını, çocuğuna nüfus cüz-danı çıkartmasını istediği için öldürülen Aysel Elmastaş ve evlenmek istemediği nişanlısı tarafından öldürülen Gökçeada Mal Müdürü Ayşe Ceyhan. Bildiğimiz, bilmediğimiz daha nicele-ri... Kayıtlara giren/girmeyen diğer ci-nayetlerle; intihara zorlanan, kaza sü-sü verilerek öldürülen, zehirlenen ka-dınlarla bu liste uzayıp gidiyor... Kimi kez, evlenmek istemediği, kimi kez boşanmak istediği, kimi kez artık asa-lak bir kocaya bakmak istemediği, ki-mi kez örneğin bileziklerini vermediği için; ama her durumda aslında kendi-lerine dayatılan kurallara, yaşamak zo-runda bırakıldığı hayata itiraz edip, er-keklerle "itaatsizlik" ettikleri için öldü-rülüyor kadınlar.

TCK'da herşey değişiyor, ama na-mus takıntısı hâlâ sürüyor...

TCK Tasarısı, kadın hareketinden gelen yoğun itirazlar üzerine geçtiğimiz ay-larda TBMM Adalet Komisyonu tara-fından oluşturulan beş kişilik bir alt komisyonla havale edildi. Tasarı, aylar-dır yoğun bir biçimde çalışmakta olan komisyon tarafından ilk maddesinden başlayarak tamamen değiştirildi, adeta yeniden yazıldı. İnanılması çok güç ama: evlilik içi tecavüz suç oldu, oral, anal ilişki, cinsel amaçlı olarak vücuda herhangi bir şey sokulma-sı tecavüz olarak tanımlandı, kamu görevlileri-nin cinsel taciz ve tecavüzlerine ağır cezalar ge-tilirdi. Tecavüzcüyle evlendirme, çocuklara rıza-larıyla tecavüz gibi komiklikler, evlilik dışı ço-cukların öldürülmesi için getirilen insanlık dışı indirimler vs. vs. kaldırıldı. Kadınlarla ilgili ya-saların, komisyonlarda gezerken, orasına burası-na eklenen/çıkarılan bir tek kelime ile nasıl içe-riklerinin boşaltıldığını ya da maddenin tümüyle değiştirildiğini acı tecrübelerle bildiğimizden

Resmi Gazete'de yayınlandığını gözümüzle görmeden inanmayacağız elbette... Ama sonuç olarak alt komisyonunda kadınların taleplerinin önemli bir bölümü kabul edildi. Ve fakat, erkeklerin "namus" kavramı üzerinden kadınların hayatlarını ve bedenlerini kontrol altında tutma haklarını ellerinden alma riski taşıyan ana mantığa fazlaca ilişmeden. Tasarıdaki olumlu de-ğişiklikleri dergimizdeki tablo yeterince özetliyor. Biz şimdilik sadece komisyonun tıkanıp ve hâlâ görüş birliğine varamadığı konulara söyle bir bakalım ne göreceğiz:

● Namus cinayetlerinde ve erkeklerin kadınlara karşı işlediği suçlarda en önemli indirimleri ge-

tiren "haksız tahrik" maddesi biraz daha somutlandı ama içeriğinde "namus adı altında kadınlara karşı işlenen suçlarda uygulanmayacağı" ifadesine yer verilmedi. Gerekçesinde belirtilecek deniyor, gerekçe hâlâ ortada yok. (Bahçesinden erik çalan çocuğa tecavüz eden adama bile haksız tahrik indiriminin uygulanmaya çalışıldığını hatırlarsak ko-nunun kadınlar açısından önemi daha net ortaya çıkıyor.)

● İnsan öldürme maddesinde hâlâ erkeklerin erkekleri öldürmesi demek olan "kan davaları" nitelikli insan öldürme olarak özellikle belirtiliyor ve en ağır cezaya çarptırılıyor. Ama kadınların tüm ısrarlarına rağmen, alt komisyon hâlâ oraya, erkeklerin kadınları öldürmesi demek olan "namus cinayetlerini" eklemekte ısrar ediyor.

● Tüm taleplerimize rağmen, bekâret kontrolleri hâlâ suç olarak dü-zenlenmedi ve bu konuda en kü-çük bir umut ışığı görülüyor.

● 15-18 yaş arası, karşılıklı rızaya dayalı cinsel ilişkilere hapis cezası getirilmesi (yani bir bakıma flörtün ceza kanunu eliyle ve hapis tehditleriyle yasaklanması) tehlikesi hâlâ duruyor. Polisi, jandarması, okul ya da yurt müdürü, muhtar, bakkalı ile bütün bir toplumun namus, iffet, bekâret bekçiliği devam edecek ya-

ni... İşin ilginç yanı, bu düzenleme ile, insanların 17 (hatta özel durumlarda 16) yaşında evlenip çocuk sahibi olabilmeleri Medeni Yasa uyarınca serbest iken, cinsel ilişkiye girmeleri TCK ile suç haline getiriliyor. (17 yaşında evlenip, sevişmek için 18'in dolmasını bekleyecekler herhalde, ya da ilişkiye girmeden çocuk sahibi olmanın yollarını arayacaklar! Zor iş!) Görüldüğü gibi, çözülmeyen maddelerin hepsi namusla ilgili! Sonuç olarak, NAMUS meselesi hâlâ bir kördüğüm olarak duruyor. Cinsiyetçiliğin duvarlarına çarpıp çarpıp geri dönüyor kadınların sesleri. Bu konu, aynen medeni yasada-

ki "mal rejimi" gibi kritik önemde. Çünkü herşeye tamam deyip kabul edebilirler, nasıl olsa istediklerini yapmaya devam edecekler. Hiçbiri, sırf medeni kanunda "artık kadın işi/erkek işi ayrımı işi yok, ev işlerini erkekler de yapabilir" dediği için hemen önlüklerini takıp mutfağa koşmadığına göre, kâğıtlarda ne yazarsa yazsın biz bildiğimizi yaparız havasındalar. Ama iş, ekonomik gücü paylaşmaya gelince orada zıplıyorlar, işte bu olmaz diye... Ekonomik gücü ellerinden kaçırdıklarında, kadınların denetimini de ellerinden kaçıracaklarını, "aile reisliği" babalanmalarının asıl o zaman biteceğini gayet iyi bildikleri için ondan asla taviz vermek istemiyorlar. Nitekim, Medeni Yasa'nın birçok maddesinin değişmesine sessiz kalıp, mal rejimlerinde ortaya dökülmeleri de bu yüzdendi. Bu yüzden yürürlük maddesini 1 Ocak 2002'den başlatıp kendilerini kurtardılar. İşte NAMUS meselesi de böyle... Tüm maddeler iyi-kötü değişebilir: Ama namus meselesinin özüne dokunmamak şartıyla! Her birimiz tecavüz tehdidi altındayız, ama piyango hayatta kaç kere, hangimize çıkar bilinmez? Ama bu NAMUS, İFFET, BEKRET kavramları üzerinden hayatlarımızın kontrolü, hepimizin, bütün bir hayatımız boyunca kabusumuz olmaya devam eder. Çünkü her biri, altında TÖRENİN de olduğu; ama daha derininde erkeklerin kadınlar üzerindeki hak/mal sahipliği iddiasının yattığı, cinsiyetçiliğin, erkek egemenliğinin kilit kavramları...

Namus Cinayetleri Politik Cinayetlerdir.

İşte bu yüzden, "namus" kadınlar için son derece yaşamsal önem taşıyan politik bir kavramdır, "namus cinayetleri politik cinayetlerdir." Aynen diğer politik cinayetler gibi... Erkeklerin çizdiği sınırlar içinde yaşamaya itiraz ettiğimiz anda, kendimizi töre, namus, kıskançlık, egoizm gibi çeşitli kılıflara sokulmuş bir erkek şiddetiyle karşı karşıya buluruz. Takılarımıza, maaşlarımıza el konulmak; üç kuruş gündelikçilik maaşlarıyla işsiz alkolik kocaları beslememiz istenir; istediğimizle gezmemiz, istediğimiz gibi giyinmemiz engellenmek istenir: öldürülürüz! sonra da "namusumu temizledim" iftirasına kurban gittiğimizle kalırız. "Hizaya gelmeyi reddeden", "yoldan çıkma" potansiyeli taşıyan bütün diğer kadınlara da gözdağı olur ölümümüz. Zaten köy meydanında boğazlamalar, baltayla satırla parçalamalar, taşa tutulup öldürülmeler hep kalamalara gözdağı olsun diyedir.

Daha fazla beklemek istemiyoruz.

Bütün bu ölümlere rağmen, kimse üzerine düşeni yapmıyor. Sadece birkaç kentten gelen ve namus cinayetlerine, tecavüzlere ağır cezalar getiren kararlar gösterilip, "TCK komisyon çalışmalarının tamamlanmasını bekleyin," deniyor. İyi de erkekler beklemiyor ki, her gün birkaçımız ölüp gidiyor. Kimse kusura bakmasın, TCK'nın komisyon komisyon gezmesini bekleyemeyeceğiz. Alt komisyon işini bitirecek, Adalet Komisyonunda tartışılacak, oradan TBMM'ye gelecek ve böylece kabul edilse bile en az bir yıl sonra yürürlüğe girecek! Ama biz 1-2-3 yıl sonra değil, vurulunca, doğranınca ŞİMDİ, HE-

MEN ölüyoruz... TCK anlamında yapılması gereken çok basit, açık ve net: Şu anda yürürlükteki kanunun 450. maddesinin 10. fıkrasındaki kan gütmeye saikiyle işlenen cinayetlerin yanına HEMEN ŞİMDİ namus cinayetleri de eklenmeli; bekâret kontrolleri HEMEN ŞİMDİ yasaklanmalıdır. Yasaları değiştirmek tek başına hiçbir şeyi değiştirmeye yetmeyeceğinden, acilen kadına yönelik şiddetin ve cinsiyet ayrımcılığının yok edilmesi için BM kararları doğrultusunda hükümet bütçesinden yeterli pay ayrılmalı ve acilen kadınların can güvenliği için yaşamsal önem taşıyan KADIN SİĞİNAKLARI açılmalıdır.

TCK'da neler değişiyor

Şu ana dek Adalet Bakanlığı Alt Komisyonu'nda kadınlarla ilgili maddelerde yapılan değişiklikler şöyle:

- Yasadan "kadın" tanımı çıkartılarak, evli ve bekâr kadınlar, bakire olan ve olmayan kadınlar arasında ayrımcılık yapılmasının, aynı suçlar için farklı farklı cezalar verilmesinin dayanaklarından biri kaldırıldı.
- Namus gerekçesiyle işlenen cinayetler ve diğer suçlarda, erkeklerin "namusumu temizledim, tahrik altında işledim" diyerek süper indirimler almasını sağlayan maddedeki haksız "tahrik" koşulu, haksız "eylem" olarak değiştirilerek böyle bir savunma için mağdurun hukuka aykırı bir eyleminin olması koşuluna bağlandı.
- Eş ve kardeşler "nitelikli insan öldürme" kapsamına alındı. (Ancak, namus saikiyle işlenen cinayetler, "Nitelikli İnsan Öldürme" maddesine dahil edilmedi. Oysa kan davaları hâlâ nitelikli insan öldürme sayılıyor.)
- Evlilik dışı çocuğun annesi tarafından öldürülmesinde ceza indirimi getiren ve yasa eliyle evlilik dışı çocukları öldürmeyi teşvik ederek anneleri çocuklarının katili olmaya zorlayan madde yasadan çıkarıldı.
- Aile içi şiddet "işkence" bölümünde "eziyet" başlığıyla ayrıca düzenlendi. Artık, aile içi şiddet uygulayanlar, dayak, tehdit, tecavüz gibi suçları için ceza almakla kalmayacak, koşulları varsa bir de bu eziyet maddesinden ötürü ceza alacaklar.
- Ayrımcılık maddesine "cinsel yönelim" nedeniyle ayrımcılık yapılamayacağı eklendi.
- Cinsel suçlar "Genel Ahlak", "Aile Düzeni", "Edep Töreni" gibi kavramlara ve topluma karşı suçlar olmaktan çıkarıldı, "Kişilere Karşı Suçlar" kapsamında düzenlendi.
- Tecavüz ve ırza tasaddi tek bir maddede birleştirilerek, "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" olarak tanımlandı. Kadının cinsel bütünlüğü ve haklarını, "namus, iffet, şan, şeref" kavramı ile eş tutarak erkek egemen topluma maleden "ırz" ve "ırza geçme" kavramları yasadan çıkarıldı.
- Tecavüzün kapsamı "vücuda organ ya da sair bir cisim sokulması" tanımıyla genişletildi. Böylece hem vücuda cop vb. araçlar sokulması tecavüz suçu sayıldı, hem de oral ve anal tecavüzler kapsama alındı.
- Evlilik içi tecavüz suç sayıldı ancak kovuşturması şikâyete bağlandı.
- Cinsel suçların kamu görevinin (örn. kolluk

kuvvetleri) veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılarak işlenmesi ağırlaştırıcı neden oldu. Ayrıca işkence maddesinde, işkencenin cinsel taciz biçiminde gerçekleştirilmesi ağırlaştırıcı neden sayıldı. İşkence amacıyla tecavüz edenlerin, işkence ve tecavüz suçlarından ayrı ayrı ceza alması sağlandı. Tecavüzcü ile evlendirme maddesi kaldırıldı.

- Çocukların cinsel istismarı ayrı bir madde olarak düzenlendi. Cinsel istismara uğrayan çocukların "rıza"sından sözeden ifadeler yasadan çıkartıldı. Cinsel istismarın üstsoy ya da üçüncü derece kan hısımları, bakıcılar, öğretmenler, sağlık hizmeti verenler vd. tarafından gerçekleştirilmesi ağırlaştırıcı neden oldu.
- Cinsel Taciz özel bir madde olarak düzenlendi. Eski yasadaki cinsel tacizi belli eylemlerle sınırlayan "Söz atma" ve "sarkıntılık" ifadeleri yasadan çıkartıldı. İşyerinde tacizi tanımlamak için açıkça "işyeri" ifadesi kullanılmadı ancak "hıyerarşi ve hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuzun kötüye kullanılması" ağırlaştırıcı neden sayıldı.
- İnsan Kaçırma ve Alıkoyma maddesindeki bakire-evli kadın ayrımı kaldırıldı.
- Hayasızca hareketleri düzenleyen maddedeki "hayasızca durum takınmak", "edep duygularını incitecek eylemler" biçimlerindeki soyut tanımlar çıkartıldı, madde "hayasızca davranışlarda bulunmak" olarak değiştirildi ve teşhircilik hali dışındaki cezalar hafifletildi.
- Eski 312. Madde "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya tahkir" başlığıyla yeniden düzenlenerek "halkın bir kesimini, sosyal sınıflarını, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen tahkir edenlere 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası getirdi. Böylece 6 aydan fazla cinsiyet nedeniyle aşığılanma vb. hareketler suç oldu.

Dergimiz baskıya girerken seçim sonuçları açıklanmıştı. Gururla öğrendik ki Dersim'i artık otuz iki yaşında bir kadın yönetecek. Seçimlerden önceki rastlaşmamızı şans olarak addediyor, Songül Erol Abdil'i tebrik ediyoruz.

dersim dört dağ içinde

erkekler birahane

Tunceli, kendi deyimleriyle Dersim, isyanlarıyla ve adına yakılan ağıtlarıyla bilinir. Bilen Tunceli'ye zamanında yiyecek ambargosu bile konulduğunu bilir. Tunceli'de her sene çok güzel bir festival düzenlenir, Tunceli Türkiye'nin okuma yazma oranı en yüksek illerinden biridir. Fakat son zamanlarda medya orayı birahaneleriyle, bu birahanelerde çalıştırılan kadınlarla ve o kadınlara gösterilen tepkilerle ele almaya merak sardı. Neler söylendiğini hatırlarsınız, "birahanelerde Rus kadınlar çalıştırılmış, zaten birahanelerin açılmış olması da problemmiş ya işte o birahanelerde erkekler içiyormuş, bu Rus kadınlar da erkekleri ayartıyormuş, dolayısıyla Tuncelili kadınlar mağdur oluyormuş, hem birahane içen adam evde karısını daha çok dövüyormuş, evin ekonomisine de zararlımış. Dolayısıyla öncelikle bu Rus kadınlar gitmeliymiş, ondan sonra birahaneler de kapatılmalıymış," o zaman sen sağ ben selamet sorun çözümlüverecekmış. Kardeşim hırsızın hiç mi suçu yok diyese geliyor insanın. Bu birahanelere gidenler: erkekler, kadınları oraya konsomatrislik yapsınlar diye getiren de erkekler, o kadınlara bin türlü taleple gidip ardından eve dönüp karısını döven de erkekler. Bu düzeni bu çarkı kim döndürüyor: Erkekler! Mağduru kim? kadınlar!

Dersimli kadınların sesini duyuracağız!
Demokratik güç birliğinin kadın adayları seçim-

kadınlar evde

den önce İstanbul'da bir tanıtım toplantısı yaptım. Artık Tunceli Belediye Başkanı olan Songül Erol Abdil ve ikinci kez Doğubeyazıt Belediye Başkanı olan Mukaddes Kubilay'la orada tanıştık. Songül'le bir kadın aday olarak neler yaşadığı üzerine konuştuk. Mukaddes'le ise yaşadığı beş yıllık başkanlık döneminde Doğubeyazıtlı kadınların eskiden belediyenin önünden geçmeye korkarken, şimdi günün her saati belediyeye gelip nasıl dertlerini anlattıkları üzerine sohbet etme fırsatı bulduk. Songül'le konuşurken laf ister istemez, Dersimli adamlara da geldi. Nedir bu birahaneler meselesi dedik, Songül Erol Abdil de sırayla anlattı. "Tunceli, doğasıyla ve kültürel birikimiyle gelişmiş bir yer. Alevilerin ve sol potansiyelin yüksek olması bu gelişmişliğin bir nedeni tabii. Tunceli'de de feodal değerler ve aşiretçilik ön planda hâlâ. Fakat seçim çalışmaları sürecinde gördük ki mesela DEHAP güçlendikçe aşiretçiliğin ön plana çıkarılmasına çalışılıyor. Özellikle sol partilere karşı aşiretçilik kışkırtılıyor. Ama yine de farklı bölgelere nazaran baktığınızda Tunceli kadını daha özgür denilebilir. Birçok ilde olmadığı kadar ki buna

İstanbul da dahil. Kadınlar burada Hakkari'deki ya da Trabzon'daki kadından daha rahat giyinir, çalışmasına ses çıkarılmaz. Ama kadınlar burada da şiddete varan baskılar görüyor, bu kadınlar çoğunlukla ekonomik bağımsızlığı olmayan kadınlar. Ben aday olduktan sonra Tunceli'de öyle kadınlara karşıyız gibi aşıktan bir şey denmesede aslında herkeste kadınlar bu işi yapamaz gibi bir önyargı olduğunu gördüm. Tanıtım broşürlerinde bile kadını yani beni arkaya atan bir bakış açısı var. Ama biraz dikkatli gözlediğinizde bu bakış açısının Tunceli halkından ziyade politik insanlarda olduğunu

görüyorsunuz. Ben Tuncelililerde hiç böyle bir düşünce görmedim. Ama politikleşmiş adamların hepsinde böyle bir düşünce var. Kadınları dikkate ve ciddiye almıyorlar. Birahaneler meselesine gelince, aslında Tuncelililer de kadınlar da birahanelere ve kadınların çalışmasına karşı değil. Biz birahanelere değil, birahanelerin yozlaştırılmasına karşıyız. Bunu da erkekler yapıyor. Çünkü birahanelere kadınlar gitmiyor, erkekler gidiyor. Bu meseleyi birahane sahipleriyle ve bütün Tuncelililerle birlikte çözmeliyiz. Dersim'in namusu dedikleri şey böyle kurtulmaz. Sorunu sadece orada çalışan kadınlara yüklemek çok anlamsız. O zaman bütün kadınlar da oraya gitsin bakalım o adamların hoşuna gidecek mi? Sorunun sebebi erkek ege-menliği." Seçimlerden sonra Songül Erol Abdil'in gazetelerdeki açıklamalarını okuduk. Tuncelili kadınların sesini Türkiye'ye ve dünyaya duyuracağız diyor, Tuncelililerin kendisini seçecek kadına verdiği değeri gösterdiğini söylüyordu yaptığı açıklamada. Kendisine bir kez daha yolun açık olsun diyoruz.

Geçtiğimiz aylarda Tunceli’de, Tunceli Kadın Platformu buralarda kadınların çalıştırılmasını protesto etmiş ve bu eylem basında geniş yer bulmuştu. Konuyla ilgili olarak Tunceli Kadın Platformu’na ulaşamadık. Tunceli Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı ve İHD üst kurul üyesi Nimet Tanrıkulu bu konudaki sorularımızı yanıtladı.

dersim’in namusu

Dersim’de neler oluyor?

Üç dört yıldan bu yana birahane meselesi tartışılıyor. Birahaneler dünyanın her yerinde var ve kadınlar buralarda çalışıyorlar. Ama Dersimli kadınlar çalışmıyor. Dersim’in kadınları ev içinde, tarlada ve hayvancılıkta çalışıyor. Ayrıca Simge Süt diye bir yer var direkt evdeki kadınlardan süt alıyor. Kadınlar buradan para kazanıyor. Yoksa Dersim’de iş çok az.

Sosyal hayat nasıl?

Neredeyse yok. Ama kitap ve gazete çok okunur. Eskiden de birahaneler vardı. Ama burada kadınlar çalışmıyordu. Buralarda insanlar kadın, erkek, çocuklarıyla birlikte giderdi. Çocuğa kola, kendileri de ne içerlerse...

Şimdi birahanelerde kadınlar çalışıyor...

Kadınlar buralarda çalışınca daha çok müşteri gidiyor. Kazanç artıyor. Kadınların buralarda

çalışması cazip kılınıyor. Kadınlarla muhabbet etmek erkeklere iyi geliyor. Erkekler cepelerindeki paraları tüketiyorlar. Eşleri adamların buraya gitmesine karşı. Bu seferde evde şiddet yaşanmaya başlıyor.

Kadınların burada çalışmasına karşı mısınız?

Hayır. Kadın bedeni her yerde, her şekilde kullanılıyor. Bu kadınlar ekmek parası için çalışıyorlar diyorlar. Aksi bile olsa bu kendilerinin tercihi. Bu sorunu kadınları dışarı atıp, bi-

rahaneleri kapatarak çözemeyiz.

Tunceli Kadın Platformu’nun eylemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Birahanelerde çalışan kadınlar da, evde çalışan kadınlar da erkeklerden zarar görüyorlar. Sorun bu kadınlarda değil ki... Evet bu eylem hatalı bir eylem. Eylemci kadınlar, ilk olarak birahanelerde çalışan kadınlarla ilişkiye geçmeliydiler. Empati kurmalıydılar. Diyalog kurmak doğru bir davranıştır. O durumu paylaşarak aşmaya çalışmak çözümde yararlı olabilirdi. Onlar da kadın. Her türlü işte çalışan kadınların dayanışmasıyla sinerji oluşur. Bu, patriyarkadan kaynaklı bir sorun, orada çalışan kadınlardan değil. Çalışan kadınları şehirden atarak, kadınlar kadınların canlarını acıttılar. Yanılıyor muyum diye düşünüyorum ama evdeki kadının var olan pozisyonundan silkelmesi lazım. Örgütlenmeli. Kadın bilincini yükseltmeli. Yaşam içindeki varlığını daha çok sağlamalı. Sosyal, siyasal hayatın içinde kadın bilinciyle daha çok var olmalı.

Solcu erkekler Dersim’de birahanelerde kadın çalıştırılması "kanımıza dokunuyor" demişler...

Evde kadınların dövülmesi kanlarına dokunmuyor ama. Birahaneleri o kanlarına dokunan erkekler açıyor, kadınlar değil. Politikayı ahlak zemininde yaptılar, bu yanlış. Tartışma kadınlar arasında yapılsaydı daha doğru olurdu.

Bir de Dersim’in "namusunu" kurtarmak meselesi var...

Esas şimdi düşünsünler Dersim’in namusunu nasıl kurtaracaklarını. Birkaç kadını kovup namus kurtarmak kolay. Bu coğrafyada da kadına yönelik sosyal, yapısal sorunlar var. Bunu artık konuşmak gerek. Erkek aydındır, okumuştur, politiktir. Ama kadınlara bakış böyle değil. Bunları çözmeden hangi "namusu" kurtarıyorsunuz. Dersimli erkek ve kadınlar bu konuda nerede olduğumuzu gösterdiler.

Yani? Yine mi patriyarka hortladı?

Dersim’de kadının özgürleşme tarihi yaşanmadı. Dersim tarihinde mücadeleler var örgütlülükler var, tek tek kahraman kadınlar var, ama kadına yönelik kurtuluş mücadelesi yazık ki hiç olmadı. Artık kadınlar bu konulara kafa yormalılar. Dersimliler tarih boyunca

canları yanmış insanlar. Bu kadınların canını yakan bir işle Dersim tarihinde böyle bir sayfa açılmamalıydı. Bu eylemi yapan kadınlar da şiddete maruz kalıyorlar. Bunun ne kadar farkındalar acaba? O kadınları kovdular. Bu da bir şiddet... Keşke böyle yapacaklarına ailelerini alıp birahanelere gidip otursalardı.

Sence platform bundan sonra ne yapmalı?

Bu sorunun muhatabı orada yaşayan kadınlar. Dikkatli olmalılar. Bu sorunun başka bir çözümü mümkün. Daha en başında çalışan kadınlarla irtibata geçilmeliydi. Bu kadınlarla konuşup görüşülmeliydi. Kadın dayanışması sağlanabilirdi. Birlikte sokağa patriyarkal alandaki sorunların çözümü için çıkılabilirdi. Herkes için hayırlısı budur.

Basın bu haberi kullandı mı?

Tunceli başka bir konuda bir sayfalık haber konusu olamazdı. Basın bu haberi bilerek kullandı. Bu şehri kötülemek istiyorlar. Çünkü Tunceli tarihi devrimcidir. Dersim hem devlet, hem de bizim için ayrıcalıklı bir bölgedir. Ancak hâlâ Dersim’de aşiret ve feodal yapı oldukça yaygın. Bu durumun değişmesi şart. Kadınlar daha fazla gecikmeden bu sorunlarla uğraşmalıydılar. Kadınların acil ihtiyacı budur.

Kadın garson çalıştırılmasına karşı çıkan Tuncelililer, seçimlerde kadın Belediye Başkanına evet diyen tek il olunca büyük basın bu haberi de sulandırmayı başardı ve bu başarıyı neredeyse görmezden geldi. Çünkü yer Tunceli, kaybeden aşiret, kazanan tarafta kadınlardı.

Antep'te kadınlar var

Mart ayının ilk haftası
bir çok kadın özgürlük
ve kurtuluş mücadelesinin
bayrağını biraz daha
yukarı kaldırır.
Ben bu günlerde
Antep'deydim.
Yediğim içtiğim benim olsun
gördüklerim duyduklarım
şöyle...

li bir kafe olmuş. İşleten "Eğitim-Sen'in kadın sekreterinin karısı" Nurcan bize çay ikram ediyor. Anlatılan şu ki kadın sekreterliğine kadın aday çıkmamış. E bu kadar kadınsınız diyorum. Susuyorlar. "Akşam oldu mu tek bir Antepli kadını sokakta yalnız göremezsiniz, gezmeyi ve yemeği severler ama hep aileleriyle," diye anlatıyor Nadime ve Devrim. Bir de okullarındaki çocukların ne kadar yoksul olduğunu. O sabah Belediye Başkanı Celal Doğan'a bir ziyarette bulunmuşlar. Sığınmaevi taleplerini dile getirmişler. Doğan sığınmaevi olmaz da danışma merkezi açılabilir diye söz vermiş. Güldünya'nın öldürülmesinin sığınak ihtiyacını ortaya serdiğini söylediklerinde Celal Doğan, "aşiret evin kapısına gelirse, ne yapacağız?" demiş. Şimdi belediye AKP'de. Bakalım kadınlar için ne yapacaklar. Haberleri Antepli arkadaşlardan alacağız.

Kadın öğretmenlerin evinde konuk oldum

Gece Nadime ve Nuray'ın evinde misafirim. Yemekten sonra iki arkadaş daha geliyor. Henüz otuzlarında olan bu kadınlar Türkiye'nin birçok bölgesinde öğretmenlik yapmışlar, sendika faaliyeti yürütmüşler, bir aile ve erkek koruması altında olmadan hayatlarını kurmuşlar, devrimci değerlerine sahip çıkmışlar. Hep gülererek anlatıyorlar. Muhtar tehditleri, eğitim müdürü tacizleri, haklarında çıkan 'ahlaksız' kadın dedikoduları. Bir arkadaş küçükken bütün Tuncelili erkekleri iyi devrimciler olarak nasıl gözünde büyüttüğünü sonra düzene uymuş olanlarını gördükçe nasıl hayal kırıklığına uğradığını anlatıyor lafın arasında. Odadaki Dersimli hemen atlıyor, "ne diyeyim inşallah bir Dersimliye sırlıslıkla aşık olursun," diyor. Gül gül ölüyoruz. Hemen aşk konusuna dalmıyor bu kadınlar ama herkes biraz kendinden çıtlıyor. Sonra Nadime'nin Elazığ'dan Antep'e çalışmaya gelmiş olan yeğenleri geliyor. Saat gece yarısı. Satış mağazasında on dört saat çalışıyorlarmış. "Dükkanlarda sınıf mücadelesi zayıf. Gün boyu giysi katlıyorlar, patrone hiç talepleri yok," diye sitem ediyor Nadime. Gece Eğitim-Sen'in yaşasın 8 Mart broşürünü okuyarak uykuya dalıyorum.

8 Mart haftasına KESK miting koymuş ama.

6 Mart günü evden çıkarken Nadime bana mor, pembe, kırmızı renkli tül bir örtü hediye veriyor. İçinde yaldızlı çizgiler var öyle güzel ki.(Onu üç gün boynumdan çıkarmadım. Antep dönüşü otobüsten inip gittiğim Çağlayan mitinginde, AKP'nin kadın şurası aldatmacasını ve muhafazakârlığı protesto etmek için gittiğim Cevahir Otelde, Feminist kadınların Taksim yürüyüşünde onu bayrak gibi salladım) O cumartesi Ankara'da KESK'in miting olacak Acaba

KESK 8 Mart haftasında kadın üyelerine kendileriyle ilgili etkinlikler için fırsat verse daha iyi olmaz mıydı diye düşünüyorum. Ama Gaziantep Belediyesinin çok amaçlı salonu yine de bir hayli dolu. Feministlerin gündemini aktarmak üzere hazırladığım konuşmayı bitirdikten sonra sorulara geçiyoruz. Genç kadınların en çok sorduğu soru, neden kadınların başka kadınlara zarar verdiği. Bir de "feminizm erkek düşmanlığı mıdır?" etrafında tartışma oluyor. Erkek egemenliğini zulümle sürdürenlere karşı çıkmak düşmanlık mıdır? Salondaki kadınların açık veya örtülü desteğiyle derdimi anlatmak daha kolay oluyor. Genç bir kadın yedi çocuk büyüttükten sonra aydınlanan ve kendi kızlarına mücadele öğütleyen annesini anlatıyor. Çay arasında tanıştığım bizim kuşaktan bir kadına Pazartesi'yi soruyorum. Bilmiyor. Ama Somut'un kadın sayfasını okumuş. 8 Mart için okulunda etkinlikler örgütlemiş. Kadın mücadelesi tarihi etrafında taleplerine yarışma bile yaptırmış. Yanındaki arkadaşı dört kız çocuğu büyütmüş. Kızlarını seviyor ama ona oğlan çocuk için çok çektiren kocası için iyi duygular beslemiyor. Antep'te herkesten yazı istiyorum. Dağılırken bir kadın dergiler İstanbul'u bıraksın buraya gelsin diye mesaj yolluyor.

8 Mart mitingine erkekler gelmeli mi?

Eve döndükten sonra yazdığım mektupta, Nadime'ye kadın mitingine erkeklerin de katılması hakkında sendikada tartışılabilir mi diye sormuştum. Mektubunda sorumu cevaplamış. Aynen aktarıyorum. "Bu konuyu aramızda tartışmıştık. İlginç fikirler vardı. Mesela kadın kurtuluşunun sadece kadınların bilinçlenmesiyle mümkün olmayacağını bu nedenle erkeklerle birlikte mitinglerin yapılması gerektiğini ifade eden arkadaşlar vardı. Ama ben kesinlikle katılmadığımı söyledim. Çünkü bir günlük mitingle bize devamlı politik nutuklar atan, yaşamın her alanında bize müdahale eden erkeklerin bilinçlenip bunu yaşamına uygulayacakları sadece ütopyadır. Kadın Komisyonu toplantısından sonra erkek arkadaşlardan biri (eşi toplantıdaki konuşmaları onunla paylaşmış) yine bildiğimiz söylemlerden bir buket sunup kendi düşündüğünün doğru olduğunu bana kabul ettirmeye çalıştı. Biz kadınlar özgürlüğü hak ettiğimize inanmıyoruz ki erkekler nasıl inansın."

Nadime mektubunda, dergiye sonra yazacağım ama şimdilik bir sorum var demiş Feminizm haklı bir mücadele olmasına rağmen neden feministler tarafından topluma yeteri kadar anlatılamıyor?

Nadime'nin sorusu hepimize, mektubun bitiş cümlesi de hepimize "Sermayenin, savaşların, kirliliğin küreselleşmediği bir zamanda, bir mekânda karşılaşmak dileğiyle...."

Celal Doğan, sığınmaevi değil danışma evi di-yordu.

5 Mart Cuma günü bir konuşma için davet edildiğim Gaziantep Eğitim-Sen'e vardığımda kadın komisyonundan Nadime Elmacı beni karşıladı herkesle tanıştırdı, sonra Devrim'le beraber gezmeye götürdü. Eski Antep sokakları dar, taş evler sağlam ama terkedilmişler, kapılar fakir iç avlulara açılıyor bazıları mezbelelik olmuş. Tavanlarında resimleri, tahta oymaları, taş duvarları, kocaman avlusu, onlarca oda ve mahzeneyle insan sesi duymadan depo olarak geçirdiği on yıllardan sonra başka bir hayata başlamış bir ermeni konağına gidiyoruz. Burası Papyrus isim-

KESK'in mitingine rağmen birçok kadın toplantıydı.

Tecavüz, işkence, hakaret:

Hayatımız meşru müdafaa!

Mazlum ve mağdur kadınların "acı hikâye"leri günlük, sıradan haber olarak gelip geçiyor sayfalardan, ekranlardan, hayatımızdan. Oysa onlar yeni ve başka bir dünyanın isimsiz, sessiz habercileri, Şemse, Kadriye, İslim, Nilüfer, N.Ç., Gülbahar, Güldünya ve daha niceleri. Ölenler, tecavüz edilenler, işkence görenler ve ölmek için "öldürenler". İşte Rabia Aksın, öldürülme sınırına yaklaşmış kendini, ancak saldırganını(kocasını) öldürerek kurtarabilen "şanslı" sayılabilecek kadınlardan biri. "hakikat anı": ya kurban olacaksın ya da "katil!" Önce gönüllü avukatı, sonra ve bundan da öte arkadaşı olduğum, varlığından güç aldığım, kendi ezilmişliği ile kadın bilincine sahip olan Rabia Aksın'ın yaşamındaki korkunç olaylar, on üç yaşında iken Adana'da okuduğu okuldan kaçırılması ve tecavüze uğramasıyla başlıyor. Rabia'nın annesi bu olay üzerine kendini asarak hayatına son veriyor. Bu arada Rabia babası tarafından sürekli dayak yiyor ve tecavüzcüsü ile evlenmeye zorlanıyor. Yediği dayaklara dayanamayan ve yaşamda tutunacak hiç kimse olmayan Rabia sonunda tecavüzcüsüyle evlenmek zorunda kalıyor. Tahmin edebileceğimiz gibi, evlendiği ilk günden itibaren kocası-tecavüzcüsü tarafından sürekli fiziksel ve ruhsal işkenceye tabi tutuluyor. Demir çubuklarla dövülen, ayağı kırılan, vücuduna çatal batırılan, çınlıplak soyulan, kafasına silah dayanarak intihar mektupları yazdırılan ve sürekli sokağa atılmakla tehdit edilen Rabia, bütün bu hengame içinde iki çocuk sahibi olarak, yaşama kendince bir şekilde tutunmaya çalışıyor. Toplam on üç yıl süren evliliğinde iki defa boşanma davası açıyor, fakat tehditler nedeniyle vazgeçmek zorunda kalıyor. Bu arada dayaktan ve işkenceden bunaldığı bir gün adını nereden duyduğunu bile hatırlamadığı Mor Çatı Kadın Sığınma Evi'ne gitmek üzere çocuklarını da yanına alarak evden kaçıyor, ancak bu yolculuk bilgisizlikten ve parasızlıktan dolayı sadece bir gün sürüyor. Olay gününden yalnızca birkaç gün önce, yine çok kötü bir biçimde dayak yedikten sonra iki çocuğunu da alarak babasının evine gidiyor ve boşanma davası açıyor. O günlerde koca sürekli evi ara-

arak ölümle tehdit ediyor. Koca olay günü de, gündüz vakti Rabia'nın babasının evine evde kimse

yokken eve gizlice giriyor ve Rabia'yı öldürseye dövmeğe başlıyor. Artık canına tak eden Rabia da "hakikat anı"nda, kurban olmamak için silahı alıp kocasını öldürüyor ve "katil" oluyor. Rabia'nın yaşadığı dehşet verici olaylar, ayrıntısını burada yer darlığından anlatamayacağım bir yargılama sonucunda, özellikle kadın hukukçular olarak bütün uğraşlarımıza rağmen hiç de adil olmayan yirmi dört yıllık bir ceza ile sonuçlandı. Rabia, cezaevinde dışarıdan lise bitirme sınavlarına hazırlanmaya başladı, mahkûmların çıkardığı bir yayına yazılar yazıyor, cezaevinde kadınlara okuma -yazma öğretmeye çalışıyor ve dört gözle cezaevinden çıkıp kadınlarla "özgürce" dayanışacağı günleri bekliyor.

Erkek egemen kültür, her yerde olduğu gibi Türkiye'de de her geçen gün biraz daha saldırganlaşıyor, pervasızlaşıyor. Gün geçmiyor ki herhangi bir gazetede ya da televizyon kanalında biz kadınlarla ilgili öldürülme (genellikle "töre cinayeti"), tecavüz, işkence ya da intihar haberi olmasın.

Sanık tamam, sıra "feminist" avukatına saldırıda! Rabia'nın hikâyesinin ve mücadelesinin doğal bir parçası olan ve salt kişisel değil kadın sorunu anlamında toplumsal olduğunu düşündüğüm "sembolik" bir saldırıyı da kolektif hafızamıza, alternatif tarihimize dahil olsun diye sizlere aktarmak isterim. Bu davada karşı tarafın avukatı olarak yer alan ve bütün duruşmalarda hem Rabia'ya, hem de avukatları olan bizlere karşı sürekli provokatif davranışlar sergileyen su katılmamış bir maço avukat bir duruşma çıkışında adliye koridorlarında şu ifadelerle beni "ihbar ederek" işi deyim yerindeyse ifrada vardırırdı, "Bir erkek daha öldü, mutlusundur, alkışla bari!", "Senin başka işin gücün yok mu? Git para kazanmana bak!", "Hep bu tür davalara giriyorsun!", "Niye bu kadınların avukatlığını yapıyorsun?", "Güzelsin! Fiziğin de güzel! Seni sevebilecek bir dolu erkek var, sana ne bu kadınlardan?", "Feminist, erkek düşmanı, bu kadar feminist olmanın

alemi yok!", "Bakın bu erkek düşmanıdır, tanıyın!" Bunlarla da yetinmeyen "kadın düşmanı" avukat, zaten duruşmalar boyunca kışkırttığı müvekkillerine beni baroya şikâyet ettirdi. Böylece haklı bir davayı "savunma" görevime, hem de dört ayrı şikâyet nedeniyle "kendimi savunma" da eklenmiş oldu! Dikkat edilirse yukarıda seçilen ifadelerin tamamı semptomatik özellikler taşıyor. Sadece bunla üzerine bile sayfalar dolusu çözümleme yapılabilir. Kişisel olarak elbette bu saldırılarla ilgili gerekli hukuksal girişimlerde bulundum ancak Türkiye'nin hatta dünyanın her yerinde kadınların hangi anlamda olursa olsun savunuculuğunu yapmak, özellikle kadınsanız ve feministseniz ne yazık ki bu ve benzeri saldırılara hazır olmayı gerektiriyor. Kadınların meşru müdafaa halinden çıkıp, gerçek özgürlüğe ve eşitliğe ulaşabilmesi ise ancak örgütlü mücadele ile, her geçen gün daha da yükseltilmesi gereken dayanışmayla mümkün olacak.

Rabia'yla dayanışmak, ona biraz olsun moral verebilmek. yalnız olmadığını hissettirebilmek için mektup yazalım. Rabia'nın bu mektuplara ve dayanışmaya ihtiyacı var. Hepimiz gibi. Rabia Aksın, Kozan Kapalı Cezaevi Kozan / Adana

Bu günlerde kocalarınızın, babalarınızın, erkek kardeşlerinizin "maç zevkine" karışmayın. Zira bu doksan dakika içinde sandığınızdan çok daha faydeli bilgiler edinebilirler. Şu sıralar sahalarda garip şeyler oluyor!

Af Örgütü birinci ligde

Kadına yönelik şiddet tüm dünyanın -o en bilindik ifadeyle söylemek gerekirse- kanayan yarası. İstatistikler, rakamların korkunç yaratıklar gibi üzerimize geldiği ve hafızalarımızın alamayacağı manalar yüklendiği istatistikler, her üç kadından birinin yaşamı boyunca dövüldüğünü, cinsel ilişkiye zorlandığını ya da taciz edildiğini gösteriyor. İstatistiklerin gölgesindeki hayatların her birinin rakamlarla ölçülemeyecek biricik yaşamlar olduğunu düşündüğünüzde, içinizi tuhaf bir duygu, öfke kaplıyor. Biz kadınlar birbirimizden sorumluyuz. Aşağılanan, dövülen, öldürülen kadınlar bilmediğimiz uzak coğrafyalarda yaşayan, bize yabancı hayatlar süren, "başkaları" değil, biziz, hem de ta kendimiz. Bizim dışımızda oluyor gibi görünen soğuk, matematiksel ifadeler, her birimizin bir parçasını taşıyor. AF Örgütü'nden şiddete karşı kampanya Bugüne değin kadına yönelik şiddete bir son vermek için çok farklı gruplar tarafından çok

farklı nitelikler taşıyan işler yapıldı. Kimileri bildik metotlara başvurdu şiddeti kınarken, kimileri ulaşamamış kitleye ulaşabilmenin yeni yollarını aradı, buldu, denedi. Sanırım Uluslararası Af Örgütü'nün 5 Mart itibarıyla başlattığı kampanya, hem eylemciler hem de eylem mecraları bakımından ele aldığımızda daha çok ikinci gruba giriyor. Çünkü bu kez şiddetin karşısında duranlar, ellerinde pankartlar, üstlerinde "şiddete dur" diyen formalarla bildiğimiz futbolcular! Benim gibi "önyargılı insanlar", futbol maçlarını şiddetin meşrulaştırıldığı alanlar olarak tanımlar, futbolcuları da kodu mu oturtan, ziyadesiyle maço kimseler olarak genelleyiverirdi oysa. İşte erkekler, gün bu gündür, hadi bizi şaşırtın, yanılmış dedirtin, vicdan azabımızla baş başa bırakın, suçluluk duyguları içinde boğun. Biz razıyız hem vallahi, hem billahi razıyız. Yanılmak hiç bu kadar güzel olmamıştı! Mevzu kısaca şudur: Uluslararası Af Örgütü 5 Mart itibarıyla yeni bir kampanya başlattı: "Ka-

dına Yönelik Şiddete Son." Canı gönülden desteklediğimiz bu kampanya iki yıl sürecektir ve öyle sanıyorum ki alışık olduğumuz mecralardan çok başka yerlerde olacak. Asıl güzelliği de burada zaten. Kadınlar kendileri çalıp kendileri söylemeyecek. Zaman zaman erkekler çıkıp hemcinslerine seslenecek. Bir sözün doğruluğu çoğu kez de kimden çıktığına bağlı olarak değerlendirilir ya. Bundan dolayı erkeklerin söyledikleri erkekler için daha güvenilir ve dahi dikkate alınır şeyler olarak algılanır. Örgütün İstanbul şubesi dünyanın başka yerlerinde de denemiş ve lakin gerçekleştirilememiş bir ilke imza atıyor çünkü. Madem ki asıl hedefimiz erkekler, öyleyse niçin biz onlara gitmiyoruz diyor ve de birinci lig maçlarında "alanlara" çıkıyor. Bu eylemler dizisinin ilki kampanyanın başlangıç tarihinden bir hafta öncesine tekabül eden, 29 Şubat tarihli Beşiktaş-İstanbulspor maçında yapıldı. Maçtan önce ısınmaya çıkan İstanbulsporlu futbolcuların üzerlerinde kampanyanın tişörtleri, ellerinde kampanyanın sloganları bulunuyordu. Daha sonra kendi formlarıyla maça çıkan futbolcular, hep birlikte "Kadına Yönelik Şiddete Son" pankartı açtılar. Tam da o sırada televizyonları başında oturmuş maçı bekleyen ya da parası neyse verip maçı seyretmeye bizzat stada kadar gelen fanatik abiler ne tür hislere gark olmuşlardır diye çok merak ediyorum. Ama mesaj yerini bulmuştur diye düşünüyorum.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

Uluslararası Af Örgütü 1961 yılında İngiliz Avukat Peter Benenson'un "Unutulmuş Mahkûmlar" isimli makaleyle kaleme alınmasıyla kurulmuş. Kendilerini "hükümet, siyasi ideoloji, ekonomik çıkar ya da dini inançtan bağımsız, dünya çapında bir insan hakları hareketi" olarak tanımlıyorlar. Ölüm cezası ve işkencenin yasaklanması, yargısız infaz ve "kayıplar"ın sona ermesi, siyasi sanıklar için zamanında ve adil yargılanma yapılması gibi ana konular üzerinde çalışıyorlar. Bu konular üzerinden küresel kampanyalar yürütüyorlar. Şu anda 150'den fazla ülke ve bölgede destekçi abone ya da üyeleri olan bir milyondan fazla kişi var. 50'den fazla ülkede şubeleri ve yaklaşık olarak 100 ülkede de 7500'den fazla yerel gençlik, öğrenci ve profesyonel grupları var. Türkiye'de 1996'dan itibaren inisiyatif olarak çalışmışlar. 2002 yılında da resmi olarak dernekleşmişler. İstanbul'dan sonra Ankara, İzmir ve Diyarbakır'da da temsilcilikler açılmış. Türkiye'deki gelişmeler ve "Kadına Yönelik Şiddete Son" kampanyasıyla ilgili daha fazla bilgi için:

www.amnesty-turkiye.org

Bir şeyleri değiştirebiliriz

Meselenin gerçek mahiyetini öğrenmek için örgütün Teşvikiye'deki şubesine gittiğimizde bizi Zeynep Forsmann, İlky Bahçetepe ve Cenk Soyer karşıladı. Cenk Bey'in kampanyanın koordinatörü olduğunu, bu tür kampanyalarda da kadın erkek birlikte çalıştıklarını öğrendim. Kadına Yönelik Şiddete Son Kampanyası tüm dünyada 150'ye yakın ülkede, yani Uluslararası Af Örgütü'nün çalışma yaptığı ülkelerin tamamında aynı anda başlamış. Birlikte bir şeyleri değiştirebiliriz diyen Af Örgütü, "toplumunuz, hükümetiniz, polisiniz, güvenlik güçleriniz ve mahkemeleriniz, kadın ve kız çocuklarına uygulanan şiddete nasıl karşılık veriyor, öğrenin, gözlemleyin. Kadınlara yönelik şiddet konusunda sesinizi yükseltin ve kadınların şiddetten ve cinsel ayrımcılıktan kurtulmaları için yürüttüğümüz küresel kampanyaya katılın," diyor. Ülkelerin yasal düzenlemelerinde değişiklikler yapılması gibi uzun vadeli amaçların yanı sıra, kadınların ve de en çok erkeklerin dikkatini çekmek, şid-

det konusundaki toplumsal bilinci yükseltmek gibi hedefleri de var. Bu yüzden eylemleri için, özellikle erkeklere ulaşabilecekleri yerleri tercih ediyorlar. Erkek egemen kültürün sembolik mekânlarından biri olan futbol sahaları akıllarına gelen ilk yerlerden biri olmuş.

İstanbulsporluyuz

Bu fikir ortaya çıktıktan sonra İstanbulspor'dan Aykut Kocaman'la yaptıkları görüşmeleri anlattılar. Aykut Kocaman, kendilerine çok yardımcı olmuş. Kampanyanın başından beri desteğini eksik etmemiş. Yönetimin kararıyla eyleme katılan futbolcuların, bu konuda inisiyatif kullanıp kullanmadıklarını, kişisel tutumlarını, durumdan memnun olup olmadıklarını bilmiyoruz ama bana kalırsa hedef kitle tam da can evinden vurulmuş. Bu fikri ortaya atanları da, kabul ederek çorbaya tuz atan İstanbulspor'u da kutlamak lazım. Af Örgütü aynı eylemi Diyarbakırspor-Beşiktaş maçında da yapmayı istemiş ama yerel seçimler nedeniyle(!) şimdilik uygun görülmemiş. Bu arada üç büyüklerin de işin içine girmesini bekliyoruz. Aslında bir tanesiyle görüşülmüş ama gündemlerinin yoğunluğunu gerekçe gösteren takım, bu konuyu bir müddet için ertelemiş. Dünyanın yarısını doğrudan, diğer yarısını da dolaylı olarak etkileyen bir konuyu dahi ikinci plana atan değerli gündem maddelerini nasıl merak ettiğimi anlatamam. Ve fakat, kadınları yalnız bırakmayan İstanbulspor da bundan böyle mümkünü yok yalnız kalmaz gibi geliyor bana. 29 Şubat'tan bu yana biz de İstanbulsporluyuz! Biz hepimiz İstanbulsporlu olduk olmasına da bu maçın ve bilumum maçların

her dakikasını, futbolcuların her hareketini çarşaf çarşaf irdeleyen spor yazarlarının bu konudan niye hiç bahsetmediklerini bir türlü anlayamadım. Af Örgütü, şiddete karşı yürüttüğü bu kampanyada erkeklere ulaşmanın yollarını aramaya devam ediyor. Yaratıcı ve radikal fikirlerin arkasının geleceğine inanıyorum. Yani futbol sahasına şiddete karşı pankart falan sokmak öyle her yiğidin harcı değil gibi geliyor bana. Bu hepimizin destek olması, ucundan tutması gereken bir kampanya. Belki sizin de bir fikriniz vardır ve illa ki yapabileceğiniz bir şey!

kitap

Nermin Ketenci

mösyö giyotin ve günah keçisi

Ekmek ve pasta hikâyesi ve giyotine verilen bir kelle, Marie Antoinette'e iki asır boyunca süren kötü bir ün sağladı. Birinci hikâye sanki ikinci olayı meşrulaştırıyor. Oysa o cümleyi kuran Marie Antoinette değildi. Yani asıl ününü sağlayan cümleyi o sarfetmemiş ama bu, dünya tarihinde önemli bir mihenk taşı olan Fransız devriminde dökülen kanlardan payına düşeni almasını engellememişti. XVI. Louis'nin karısı, çağdaşı diğer saraylı kadınlar gibi konfor ve refah içinde yaşamış, kocasına itaat edecek şekilde büyütülmüş, rehinegelin verildikleri ülkede hem elçi, hem casus gibi çalışması öngörülen, hanedanlar arası ilişkilerde arayı bulmaları ve veliaht doğurmaları beklenen kızlardan biriydi. Kraliçesi olduğu ülkenin ve emin koşulları onun kaderini diğerlerinden ayırdı ve trajik sonu, yoksul yığınlara rağmen sürülen sefahat ve iktidarın günü geldiğinde sahibine nasıl da zarar verebileceğinin kanlı bir örneği gibi tarihe kazandı. Marie Antoinette biyografisi, dedektif romanları da yazan, ama daha çok Kraliçe Mary, Cromwell, II. Charles, VIII. Henry'nin Eşleri gibi tarihi kişiliklerin biyografileriyle ünlenmiş, kendisi gibi bir asilzade olan Antonia Fraser'ın elinden çıkmış. Yazar bu kapsamlı biyografiyi çıkarırken pek çok tarihi belgeyi, mektubu ve anıyı elden geçirmiş, bir olayı aktarırken birden çok kaynağa başvurup kitabın inandırıcılığını artırmış, ama belli ki bir Kont kızı olarak Fransız devrimine bakarken soylulara duyduğu sempatiyi saklayamamış. Ama bu küçük zaaf kitabın bütünü zedelemiyor. Kitapla birlikte doğumundan giyotine

kadar adım adım Fransa Kraliçesi'nin peşi sıra Avusturya'dan Fransa'ya bir yolculuğa çıkıyoruz. Sonu herkesçe malum olsa da hikâye her tür okura cazip gelebilir; çünkü meşgul bir annenin eğitimsiz küçük kızı, evliliği iyi gitmeyen genç bir kadın, mutsuzluğunu elbiseler ve eğlencelerle telafi etmeye çabalayan bir kraliçe, çocuklarına kendisine verilmeyen şefkati vermeye çalışan sevecen anne, yavaş yavaş sonuna yaklaşan tek başına hasta bir kadının hayatını merak içinde yutacak okurlar gibi, 18. yüzyılın siyasi iklimi, hanedanlar arası hesaplaşmalar, savaşlar ve anlaşmalar, dönemin eşyaları, tiyatrosu, giysileri, saray ilişkileriyle ilgilenen tarih sever okurlar da Marie Antoinette'in hayatında ilgilerini çekecek hikâyeler bulabilir. Tarih kitaplarında sadece bir isim olan karakterlerin arasına dalıyor, onların da kanlı canlı insanlar gibi zaaflarını, iyiliklerini, kötülüklerini, aptallıklarını, aşklarını, umutsuzluklarını sergilemelerine tanıklık edebilirsiniz. Fraser, olayların geçmişte kalmasına da göz yummamış. zaman zaman Marie Antoinette'in tahtaların arasına düşürdüğü bir topluğne, tutuklu kaldığı mekânın günümüzdeki hali veya asırlar sonra bulunan özel mektuplarla araştırmasının takibini bırakmamış. Bu tuğla gibi kitap, yazarın becerisi, Marie Antoinette'in can acıtan hikâyesiyle bir solukta bitiyor, sanki kremalı bir pasta yivorsunuz ve son lokmada kafanıza taş olmuş bir somun ekmeği atıyorlar...

Marie Antoinette, Antonia Fraser, Aykırı Yayınları 2004

lezbiyenlik mitleri

Lezbiyenliği ezilmemeyi hak eden bir kimlik olarak görebilmek için onu kutsallaştırma ihtiyacı hissedebiliyor insanlar. Oysa lezbiyenliğin ezilmemeyi hak etmesi için hiçbir şeye ihtiyacı yok. Lezbiyenler zaten ezilmemeli.

Eğer kendimizde değiştirmemiz gereken şeyler olduğunu düşünmezsek, değişime direncimiz çok güçlü olur. Zaten her şeyi biliyoruzdur, değiştirecek bir şey yoktur. Feminizmi öğrenen kadınlar, lezbiyenliği kabul sınırlarının içine aldıkları zaman, artık kendilerine dair değiştirecekleri bir şey kalmadığı yanılığısına kapılabiliyorlar. Feminist diyen, feminizmi önemseyen kadınlar arasında zaman zaman karşılaştığım, bence değişmesi gereken, ama genelde sorgulanma ihtiyacı duyulmayan üç mittenden bahsedeceğim sizlere. Lezbiyenliğe veya lezbiyenlere dair üç mittenden. Çok temel bulduğum bir bilgiyi paylaşmak istiyorum öncelikle. Eşcinseller kelimesi ile başlayan ve emin olarak kurabileceğimiz tek bir cümle var: "eşcinseller eziliyor." Bunun dışındaki cümlelerin, "eşcinseller sanatçı ruhludur," gibi kulağa hoşmuş gibi gelenlerden, "eşcinseller güvenilir insanlardır," gibi kötü olanlarına kadar, hepsi yanlış. Bütün eşcinseller arasında eziliyor olmalarından başka tamamen ortak olan hiçbir özellik bulamayız. Tıpkı heteroseksüeller arasında sanatçı ruhlu, sanatçı ruhsuz, güvenilir, güvenilirmez insanlar olabileceği gibi, eşcinseller arasında da vardır. Hiçbir nitelik eşcinselliğin doğasından kaynaklanmaz. İktidara karşı bir direniş olarak kurulan eşcinsel kimliğini, çeşitli toplumsal olgularla bağlama çabamız, iktidarın yine iş başında olduğunun göstergesi. Eşcinselleri sevebilmek için olumlu, eşcinsellerden uzak durabilmek için olumsuz nitelikleri eşcinsel kimliğine bağlamak çok karşılaşılan ama kaçınılması gereken bir şey. Buradan yola çıkarak mitlere geçiyorum.

Bütün lezbiyenler feminist olmalı Çok yaygın bir düşünce. Gerçekten de keşke bütün lezbiyenler feminist olsa. Sadece lezbiyenlerin değil, bütün kadınların feminizmi anlamasını ve sevmesini diliyorum. Ama neden bazen sadece biz lezbiyenlerin feminist olması bekleniyor ve olmaması da şaşırtıcı karşılanıyor? Lezbiyen olmak hiçbir kadını feminizmin bilgisine ulaşabilmek ve ezilmenin bilincini açığa çıkarabilmekte heteroseksüel kadınlardan daha şanslı kılmıyor ki. Lezbiyenler toplumun di-

şında ayrıksı bir tür olmadıklarına göre, tıpkı heteroseksüel kadınlar gibi, lezbiyenler ve biseksüel kadınlar, ancak feminizm güçlendikçe ve yaygınlaştıkça feminist olabilirler. Başlangıçta lezbiyenliğe böylesi mistik anlamlar yüklerken, hepimizin feminist olmadığı gerçeğiyle yüzleşenler için lezbiyenlik birden sevimli bir durum haline gelebiliyor, "Aaa, bütün lezbiyenler feminist değil! Oysa ben onların isyankâr ve direnişçi olmalarını beklerdim. Hayal kırıklığına uğradım," ama tüm ezilenler doğaları gereği isyancı ve isyanda başarılı olsalardı, ezilme diye bir şey kalmazdı.

Biseksüellerin lezbiyenliği yarımdır

Bu sadece biseksüel kadınlar değil, biseksüel erkekler hakkında da yaygın kabul gören bir düşünce. Aynı zamanda sadece feministler arasında değil cinsel yönelim ve düşüncelerinden bağımsız olarak çeşitli çevrelerde geçerli olan bir düşünce. Ama eşcinsellik tam olunca bize statü kazandıran, yarım olunca da kaybettiren bir şey değil ki. Tam tersine, aslında olağan bir durum olabilecekken, ataerkillik içerisinde kötümsemen, dışlanan, yok sayılan bir toplumsal olgu. Bu durumu toplumda varolan bir duygunun asimilasyon süreci olarak da tanımlayabiliriz. Ne pahasına olursa olsun, hiçbir kadın bir kadına, hiçbir erkek bir erkeğe aşık olmasın! O zaman,

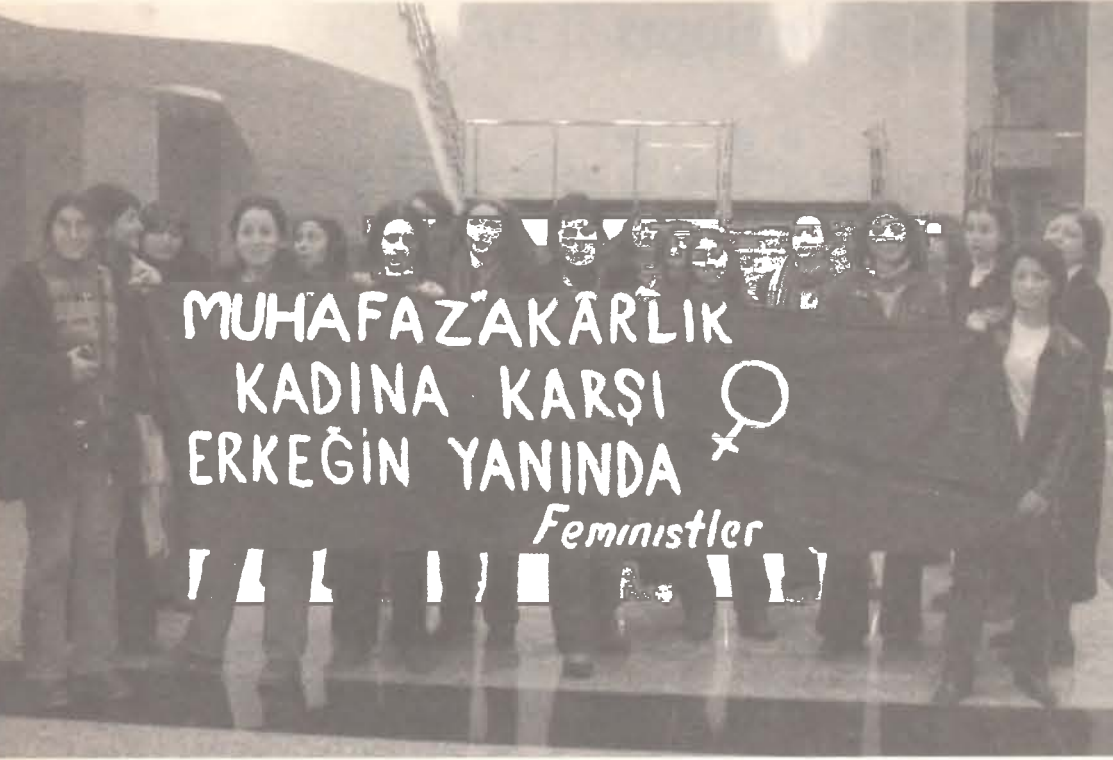
neden lezbiyenleri tam lezbiyen, biseksüelleri de yarım lezbiyen olarak görelim ki? Biseksüeller aynı zamanda erkeklere de aşık olma potansiyelini taşıyan lezbiyenlerdir. Lezbiyenlik bir paye olmadığına göre, bir kadının erkeklere de aşık olup olmaması hiçbir şeyi değiştirmez. Sonuç olarak biseksüel kadınların da kadınlara yönelik hissettikleri cinsel ve duygusal yakınlık toplumu içinde asimile ediliyor.

Feminizm teori, lezbiyenlik pratiktir

Hayır, hayır, hayır. Elbette feminizm bize kadınlar arası dayanışmayı geliştirmeyi ve kadınlar arası rekabeti sona erdirmeye çalışmayı öğretiyor. Elbette feminizm bize binlerce yıldır ayaklar altına alınmış cinsiyetimizle barışmayı, birbirimizi sevmeyi öğretiyor. Ama kadınların kadınlara duyduğu aşk kendiliğinden feminizmin öğretileri ile bezenemez ki! Kadınlar arası aşkın doğası gereği dayanışmacı ve geliştirici olmasını beklemek, lezbiyenliğe –aslında kadınlığa– özsel bir anlam yüklemek demek. Toplumda görüldüğü kadarıyla yaygın olmasının yanı sıra, bir de hegemonik olan heteroseksüel aşk kadınların ezilmelerinin orta noktasında dururken, dışlanan bir aşk türü, lezbiyen aşk, nasıl olur da kendiliğinden bir cennet bahçesi yaratabilir?

Sonuç olarak;

Bu üç yargıya baktığımızda, ortak çıkış noktalarının lezbiyenliğin kutsallaştırılması olduğunu fark edebiliriz. Lezbiyenliği ezilmemeyi hak eden bir kimlik olarak görebilmek için onu kutsallaştırma ihtiyacı hissedebiliyor insanlar. Oysa lezbiyenliğin ezilmemeyi hak etmesi için hiçbir şeye ihtiyacı yok. Lezbiyenler zaten ezilmemeli. Ama çoğunlukla insanlar ezilen kimlikleri sevebilmek ve affetmek için hafifletici nedenler arıyorlar. Üstelik hafifletici neden buldukça kendimizi sorgulama gereği duymadan özgürlükçü olduğumuzu da zannedebiliyoruz. İşin kötüsü böylece şiddeti meşru gören bakış açısını devam ettiriyoruz. Oysa bizim lezbiyenler ve biseksüel kadınlar olarak, her tür dışlanmaya ve şiddete açık olan aşkımızın kutsallaştırılması yerine dışlanma deneyimimizin anlaşılmasına ihtiyacımız var.

Feministlerin AKP icraatı

8 Mart'ta İstanbullu kadınlar miting dışında etkinlikler de yaptılar. Üniversiteli kadınlar forumlar, sendikalı kadınlar paneller, bir grup feminist de AKP'in 1. kadın şûrasına bir ziyaret gerçekleştirdiler...

8 Mart'ın biz feministler için anlam ve önemini yinelemenin bir manası olmadığını düşünerek kısaca birlik, mücadele, dayanışma ve isyan günümüz desek yeter sanırım. Her ne kadar günümüze bir nevi sevgililer günü muamelesi yapılmaya başlanmış olsa da, biz o günü bir kısım iç giyim firmasının kadınlar için ürettiği özel 8 Mart jartiyerlerinin satıldığı dükkânların önünde geçirmeyi tabii ki tercih etmedik. Onlarla randevumuzu (!) erteleyerek başka bir mekâna ziyareti yeğledik. Ziyaret dediysek öyle hoş karşılanacağımızı beklediğimiz bir durum olmadığını da farkındaydık elbette. İstikamet AKP İstanbul İl Kadın Kollarının 8 Mart'ın şerefine 7 Mart günü düzenlediği kadın şûrasıydı. Gayet şık bir otelde düzenlenen şûranın önemli konukları da vardı: Emine Erdoğan ve Güldal Akşit de teşrif etmişlerdi şûraya. Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla yapılacağı söylenen toplantıya Erdoğan'ın tele-konferans bağlantısıyla katılımı bizi hayal kırıklığına uğrattı doğrusu. Sözde 8 Mart şerefine düzenlenen şûranın bizleri temsil etmediğini, AKP'nin kadınlara dair hemen her konuyu nasıl es geçtiğini gidip orada söylemek istiyorduk. Fakat gördüğümüz katılımcılar manzarasının bize düşündürdüğü şûranın bırakın bizi temsil etme durumunu, AKP'nin kendi üyesi, oy potansiyeli kadınları bile ifade etmediği oldu. AKP, seçmeni olan kadınların kamu alanına çıkma taleplerini de görmezden gelmiyor mu zaten? AKP özellikle oy kitlesi diye tabir edilen kadınların yoksul olanlarının esamisinin okunmadığı bir "hanım"lar şûrası tertiplemişti. Bizler yirmi kadar feminist kelimenin gerçek anlamıyla ayağımızın tozuyla, çamuruyla şık otele vardığımızda oranın en yoksul görüntülü kadınlarını oluşturduk bir anda. Hepimiz mitingden çıkmış, mitinge bizimle, bizim isteğimiz dışında "zorla" dayanışmaya geldiğini söyleyen erkeklerle tartışarak gırtlak patlatmıştık. Neyse miting görevlerimizi de ifa ettikten sonra AKP'ye ve AKP'lilere de lafımızı söyleyelim dedik. Şûranın bütünü izleyemedik. İzlediğimiz

bölümde de konuşmacıların kimisi hepimize yüreğimizin götürdüğü yere gitmemiz, içimizdeki çocuğu öldürmememiz gibi bir takım Susanna Tamarro nasihatlarını AKP dili ve üslubuyla anlattı. Kimbilir belki kürtaja dair fikirlerini bu şekilde anlatmayı tercih etmişti. Kimisi ise Sakıp Sabancı misali nasıl yokluktan çıkıp azmin zaferiyle bugün hem kariyer hem iki çocuk yaptığını, kurduğu şirketi hepimize özgüven aşılama çabasıyla anlattı. Kimisi bu hayali sorunların ve çözüm önerilerinin dışında kadınların gerçekte neler yaşadığını, enseste, aile içi tecavüze ve dayığa maruz kaldığını ve sığınmaevi ihtiyacını anlatmaya çalıştı. Ve fakat Güldal Akşit'in bu konuşmadan ders alıp almadığını bilemiyoruz. Namus cinayetine kurban giden Güldünya Tören'in ardından yaptığı açıklamalardan sonra sığınmaevi lafını duymazdan geldiğini düşünmekle yanlış yapmayız herhalde. Dokuz konuşmacının düşüncelerini söylemelerinin ardından Güldal Akşit'in kapanış konuşmasını yapmasına sıra gelmeden önce bir arkadaşımız kürsüye doğru ilerleyerek söz istedi, şûrayla ilgili düşüncelerimizi söyleyeceğini belirtti. Aynı esnada bez afişimizi de açmaya çalışan iki kadının üzerine güvenlik görevlisi mi polis mi yoksa hepsi mi olduğunu anlayamadığımız birkaç kadın ve erkek saldırdı ne yazık ki fikirlerimizi söyleyemedik. Tabii pankartımızın üzerinde ne yazdığını salondakiler göremedi. Onlar açılan beze sadece, "Aaaa, aaaa" gibi nidalarla cevap verdiler. Cevabın manası pankartın içeriğine mi, görüntüsüne mi bilemiyoruz. Pankarta, "muhafazakârlık kadına karşı erkeğin yanında" yazmıştık. Açıklamamızda AKP'nin muhafazakârlık anlayışıyla ilgili birkaç cümlemiz vardı ama gördüğümüz muamelenin üzerine biraz da AKP'nin demokratiğine laf etseydik iyi olurmuş diye düşünmekten de alamadık kendimizi. Velhasıl pankartı uzun bir süre elimizden çekiştiren farklı kurumlar adına çalışan bir kısım güvenlik sağlayıcıdan bir ara geri alabilip önünde bir iki fotoğraf çekirtmek kabil oldu. Sonra resmi kıya-

fetli polislere tekrar kaptırdık ama olsun. Bu arada kürsüde bizim konuşmamıza müsaade edilmesine dair fikir belirlenler de olmadı değil. Fakat bizi tartaklayan bir "hanım"ın buna izin vermemesi bundan sonrasını polislerle görüşmemize sebep oldu. Bizler de gördük ki AKP'nin kadın şûrasında misafirler tartaklanabiliyor, sözü engellenebiliyor. Otelin dışına çıkarıldıktan sonra da epey bir süre bekletildik. Literatürde fiili gözaltı denen durumu yaşadık yani. Polis bir süre bizim ne yapmaya çalıştığımızı, fikirlerimizin ne olduğunu, bu feministler de ne ola ki acaba surat ifadesiyle dinledi. Hepimize ısrarla başkanınız kim, hangi derneğe üyesiniz gibi sorular sordu. Tabii bizim memur beye uzun uzun feministler olarak bizim öyle başkanlık falan işimiz olmaz diye anlatacak vaktimiz yoktu. Çaresiz kısaca yok başkanımız falan, herhangi bir dernek adına burada değiliz gibi kısa cümlelerle izah ettik vaziyeti. Sonuç itibarıyla açıklamamızda da söyledığımız ama şûradakilere söyleyemediğimiz birkaç cümlemizi buradan söyleyeyim istiyorum. AKP'nin kadına yönelik politikalarının ne olduğunu, Medeni Kanun ve TCK taslağındaki değişikliklere aldığı tavırda, yerel seçimlerde kadın aday göstermemesinde, kürtaj konusunda savurduğu tehditlerde, Güldal Akşit'in Güldünya'nın öldürülmesinden sonra sarfettiği sığınak ihtiyacının olmadığı ve Güldünya'nın bebeğinin ailesine geri verilmesi konusundaki meşum tavrında gördüğümüzü söyleyecektik. AKP'nin muhafazakârlığının kadınları eve kapatıp erkeklerin emrine vermek olduğuydu diyeceğimiz. Ne yani yalan mı?

tarihçinin cinsiyeti

kadın tarihinden kedi tarihine

Başlığı görenler kedileri sevmeyen, onların tarihine kayıtsız bir kadın ile karşı karşıya kaldıklarını düşünebilirler. Hayır, kedileri de severiz, kedileri sevenleri de severiz... Hatta kedileri seven erkekleri daha da çok severiz. Bizim sevmediğimiz erkek iktidarı ve onun tezahür biçimleri...

8 Mart'ta kadın alanlarına girip oraları dağıtmaya çalışan erkekler, kendilerinin hâkim olduğu alanlardan bir gün, bir hafta, bir ay da olsa feragat etmediklerini bir kez daha gösterdiler. Sol hareketinden üniversitesine, edebiyattan tarihe her yerde durum bu kızlar. Barış mitinglerine katılıyorlar, imzalar atıyorlar, demokratikleşme için ellerinden geleni yapıyorlar, bazıları sömürüye, bazıları Amerika'ya kimileri hem Amerika'ya hem sömürüye karşılar. Ama kimseler sömürüye karşı olmanın evdeki kadını sömürmemeyi de kapsadığını aklına ucuna dahi getirmiyor. Bilimin demokratikleşmesinin kadın deneyimlerinin bu alanlara aktarılmasıyla, kadınların bilim yapanlar olarak da hesaba katılmasıyla ilgili bir şey olabileceği de düşünülmemeler arasında yer alıyor. 8 Mart ertesinde gazetelerin 8 Mart haberlerine baktınız mı? Gündem Gazetes'i'nin kadın sayfası haricinde, tüm gazeteler bir iki satırla geçtirdiler meseleyi. Aylık dergilerin tutumu bundan daha vahimdi. Birkaç senedir, mart ayında kadın özel sayıları yapan veya dosyalar hazırlayan dergiler, bu yıl sayfalarındaki dişi karakterli harfleri bile kaldırmışlardı neredeyse. Kadın dosyaları veren edebiyat dergilerinde tık yoktu... Bunun yanı sıra Gelecek'ten Birikim'e bir dizi siyasi dergide de ilaç için iki paragraf bile yer almıyordu.

Özel sayı beklediğim dergilerden biri de Toplumsal Tarih'ti. Çünkü geçtiğimiz yıl yayın hayatına son veren Tarih ve Toplum Dergisi ile birlikte Toplumsal Tarih'in kadın tarihi özel sayısı ya da kadın tarihi dosyası yapmasına alışmıştım. Hatta "çok iyi bir gelenek oluştu artık" filan diye düşünüyorduk, benim gibi tarihe meraklı veya kadın tarihi üzerine araştırma yapan birkaç kadın arkadaşımınla birlikte. Ne büyük yanlış. Bu yıl dergiyi almak için bayiiine gittiğimde Toplumsal Tarih Dergisi'nin özel sayısının kedilere ayrıldığını gördüm. "Ha kedi ha kadın" diye düşündüler zahir yayın kurulunu oluşturan değerli erkek tarihçiler. Derginin editör yazısında şöyle deniliyordu: "Bu ay farklı bir dosya hazırladık. Fikir Edhem Eldem'den geldi. Mart sayısında ke-

di dosyası hazırlamaktan daha doğal ne olabilirdi? Bunca yıldır bunu nasıl da akıl edememiştik!" Demek ki erkek tarihçilerimiz birkaç yıldır kedi sayısını akıl edemedikleri için kadın sayısı, ya da kadın dosyası hazırlıyorlardı. Bundan böyle telafi edip kedilerle geç de olsa toplumsal bir barış imzalarlar artık. Kediler munis hayvanlardır, muhtemelen affederler bu kusuru...

Cinsiyetçilik böyle bir şey Gerçek ise muhtemelen şöyle, Tarih ve Toplum Dergisi kadın tarihine duyarlı bir veya birkaç kadının çabası ile Mart sayılarını kadın tarihine ayırırken diğer derginin erkekleri de bizim neyiz eksik diye asılıyorlardı konuya... Biz boşuna dönüştürülen bilinç haline bel bağlamışız. Bu kadarla kalmıyor... Dergiyi biraz daha ayrıntılı karıştırdığımda kadın tarihine ilişkin biri çeviri olan üç yazının da Avrupa tarihi disiplin başlığı altında verildiğini hayretle gördüm. Bu arkadaşlar Avru-

palı kadının tarihi diye tuğla gibi kitapların yazıldığını bilmiyor olamazlar. Üstelik bu tür tarihleri yazarlar arasında toplumsal cinsiyet tarihçiliğini benimsemiş birçok erkek tarihçi de bulunuyor. Kadın sözcüğünün ısrarla kullanılmasının altında yatanın cinsiyetçilik olduğunu söylersem haksızlık etmiş olmam herhalde... Kadınlar için tarih önemli çünkü bizim arkamızda şimdiye kadar unutturulmuş, hesaba katılmamış bir kadın deneyimleri zinciri var... Bugünümüzü şekillendiren pek çok unsurun temeli geçmişte atılmış ve biz o geçmiş hakkında çok az bilgi sahibiyiz. Son dönemlerde kadın tarihçilerin, feminist tarihçilerin bilinçli çabalarıyla kadın tarihinin üzerindeki sis perdesi aralandı. Tarihimizi tanıdıkça kendimize güvenimiz artıyor, ufukumuz, sınırlarımız genişliyor. Açıkça taraflı olduğunu ilan eden feminist tarihçilik, kadınlar açısından bir güçlenme aracı olarak da işlev görüyor, kadın tarihi sayesinde pek çok kadın, bir bilen olarak da tarih yazımına katkıda bulunacağını farkına vardı. Feminist tarihçiler sözlü tarih gibi veri toplama teknikleriyle, araştırma sırasında ortaya çıkan anlatan ve kayda geçiren arasındaki hiyerarşik yapıyı bozarak, erkek tarihçilerin ikincil olarak gördüğü mektuplardan, günlüklere pek çok kaynağı hesaba katarak ve her şeyden önce mevcut dönemlendirilmelerin kadın ve erkekler açısından farklı anlamları olduğunu ortaya çıkararak, klasik tarih yazımına sağlam eleştiriler getirdiler. Ama bu durum bir iktidar alanının da sarsılması anlamına geliyordu. Erkekler kendilerine ait iktidar ve bilgi alanlarının sarsılmasına gelemesler. Bu durum tarih için de geçerli. Bu noktada tarihi anlatanlar olarak ve kayda geçirenler olarak kadınlara ve feminist tarihçilere görev düşüyor. Kendi göbeğimizi kendimiz kesmeliyiz. Bu arada toplumsal cinsiyet tarihçiliği şemsiyesi altında kadın tarihi çalışmalarına burnunu sokup, feminist tarihçilere, "bunu yazmadınız şu yanlış, bu eksik," diyerek eleştiriler yönelten, bir nebze olsun toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip olmayan erkeklerle karşı da dikkatli olmalıyız.

An jî zayendîtiya dîroknasan

Ji dîroka jinan ber bi dîroka pisîkan

En ku vê serêzê bibînîn dikarin biramin ku jineke pisîka heznake, li dîroka wan bîeleqeye re rû birû mane. Na em pisîkan hez dikin, en ku pisîka hez dikin jî hez dikin... Heta em mîrên ku jinan hez dikin hîn zêdetir hez dikin. En ku em hez nakin desthilatdariya mîran û teşeya diyariya wê ne.

Meren ku di 8e Adare de ketine qada jinan û ji bo belavekirina we dere hewl dan, carekî dan xuyakirin ku rojek, hefteyek, mehek be jî dev ji qadên di bin bandora wan de ne, bernadin. Keçikno, ji tevgerên çep heta zanîngeha, ji wejeye heta dîroke her dere rewş ev e. Tev li mîtîngen aşitiyê dibin, îmze davejin. Ji bo aşitiyê çî ji deste wan te dikin, hinek dijî kedxwariyê, hinek dijî Emerîkayê, hinek jî hem dijî Emerîkayê hem dijî kedxwariyê derdikevin. Le belê kes li hişê xwe re derbasnake ku dijî kedxwarbûnê, li dijî kedxwariya li ser jinan li male ye jî. Ew kes di nav kesên ku naramin de cih digrin ku weke demokratîzêbûna zanîstê bi veguhastina tecribeyan jinan li ve qadê, jin wek çekerên zanîstê jî ben pejirandin ve eleqeder e. We piştî 8e Adare nûçeyên 8e Adare meze kirin? Ji bilî rûpela jinan a Rojnameya Gundem, hemû rojnameyan ev mijar bi yek-du rezikan ji sere xwe avetin. Helwesta kovaren mehane, ji wan en din xirabtir bû. Kovaren ku çend sal in, di meha Adare de, hejmaren taybetî yê jinan çedikirin û dosya amade dikirin, hema em bejin tîpen biqerektêre jinan jî ji hole rakiribûn. Di kovaren wejeye ku dosyayê jinan didan de deng tune bû. Her wekî wan ji Geleceke bigrin heta Bîrîkîme di çend rezik kovaren de ji bo derman du paragraf jî cih nedigirti bû. Kovareke min, je, hejmareke taybetî hevî dikir jî Toplumsal Tarih bû. Lew re ligel kovara Toplum ve Tarih û Toplumsal Tarih ku sala borî dawî li jiyana xwe kiribû ez hînî çekirina hejmara taybetî ya dîroka jinan an jî dosya dîroka jinan bûbûm. Heta em difikirin ku 'edî kevnêşopiyeke pir baş pek hat', wek min çend ligel wan jinan ku meraqdare dîroke bûn û li ser dîroka jinan lekolîn dikirin. Xapîneke çiqas mezin! Îsal dema ku ez çûm bawîya wê, kovara Toplumsal Tarih bikirim, min dît ku hejmara taybetî li ser pisîkan e. Dîroknasen heja en nûma ku lijneya weşane damezrandibûn fikirî bûn ku 'ha jin ha pisîk'. Di nivîsara edîtores kovare de dihate gotin: 've mehe me dosyake cuda amadekir. Raman li Edhem Elden derket. Di meha Adare de ji dosya pisî-

kan amadekirin şîrûstîr çî heye? Ew qas sal bû çawa nehatibû hişê me?' Dibe ku dîroknasen me yê mer ji ber ku çend sal in hejmara pisîkan nehatibû hişê wan, hejmara jinan an jî dosya jinan amadedikirin. Ji vir pe de de telafî dikin û dereng be jî de bi pisîkan re aştiyêke civakî îmze bikin edî. Pisîk sewalen şerî in, dibe ku ve qisûre ef bikin

Zayendparezî tiştêkî wiha ye

Dibe ku rastî wiha be; dema ku Kovara Tarih ve Toplum bi hewla jinek an jî çend jinan ku hesasiya wan bi dîroka jina re hebû ve hejmara Adare ji dîroka jinan re veqetand, meren kovara din jî, digotin, çiyen me ji wan kemtîre û hewl didan xwe. Me bi nafîle piştî xwe gîredaye rewşa zanîna veguhestî. Ev qas jî tere nake... Weke min rûpelen kovare hinek dîsa tev dan min bi heyret dît ku se nivîsaren wergerandî ku di di der bare dîroka jinan de ne, bi sereza dîro-

ka Ewrûpaye disiplin ve hatiye weşandin. Ev hevalan nikarin bejin ku em nizanin bi nave dîroka jinan Ewrûpeyî pirtûken wek xîstan hatine nivîsandin. Di ser de jî, di nav nivîskaren dîrokan vî celebî de pir dîroknasen mer en ku dîroknasiya zayend a civakî ecibandine jî hene. Ez neheqî nakim ku bejîm, di bin israra bikarnîna peyva jin de zayendparezî heye. Ji bo jina dîrok girîng e lew re, di piştî me de heta niha zincîra tecribeyan jinan wisan hene ku jin dane jibîrkirin û nehatine hesabkirin. Hîme pir hemana di daboriyê de hatiye avetin ku îroya me dirûv kiriye û em di der bare we daboriyê de pir hindik xwedî agahî ne. Di dema dawî de bi hewlen zanayî yê dîroknas û femînîstên jin ve perda mij a li ser dîroka jinan ji hev bû. Bi nasîna dîroka xwe, bawerîya me ji me zede dibe, sînore asoye me fireh dibe. Dîroknasiya ku aşkere alîgiriya xwe diyar dike, ji bo jinan navgîna erka hezirtine dibîne. Bi saya dîroka jinan, pir jinan firq kirin ku de wek zana bikarabin pir tiştan tev li nivîsariya dîroke bikin. Dîroknasen femînîst, rexneyan xurt li nivîsara kevnêşop kirin, ku nimûneyan wek dîroka devkî ku bi teknîka berhevkirine ve di navbera, di dema lekolîne de yê derketine hole, yê vedibejin û derbasî qeyde dikin de saziya hiyerarşik xira kirin û ji nameyan heta nivîsen rojaneyan ku dîroknasen mer talî dibînin pir çavkanî tev li hesabe kirin û berî her tiştî heyamkirinen heyî ku ji bo jin û meran derxistin hole ku wateyan wan en cuda hene. Le bele ev rewş dihate we wateye ku warekî desthilatdariyê dilerize. Mer xwe nadin ber lîzîna ware ku ew xwedî desthilatdarî û zanyarî ne. Ev rewş ji bo dîroke jî te ye. Ev peywir, di ve nuxte de, li ser me jin û dîroknasen femînîstên wek dîroke vedibejin û derbasî qeyde dikin e. Dive ku em xwe navika xwe je bikin. Dive ku em bala xwe bidine ser meren ku di bin sîwana dîroknasiya zayendiye de poze xwe tev li xebaten jinan en dirokî dikin û dîroknasen femînîst re dibejin ku, 'we ev nenivîsiye, ewen hane çewt in' û rexnan le werdikin, peçkek be jî xwedî hesasiya zayendiya civakî nîn in.

Feminizm herşeyi affeder mi?

Esmeray: Transseksüel kimliğimle karma gruplarda neler yaşadığımdan bahsetmek istiyorum önce. Önceleri bir kadın bilincim yoktu. Bir karma örgütün programını okumuştum. Karma sol gruplar ilgimi çekmişti. Orada kendimi varedebileceğimi düşünmüştüm. Beni kesinlikle ezemeyecekler zannediyordum. Ama gruba gittiğim ilk gün bile oradaki erkeklerin de dışarıdaki erkeklerden farklı olmadığını gördüm. Erkekler olduğu zaman gitmemeye başladım. Kadınlar olduğunda rahatlık oluyordu. Çünkü ben de transseksüelim, kadın kimliğiyle gidiyordum ve beni bir kadın anlayabilir diye düşünüyordum. Bana verilmiş olan erkek rolünü oynar ve yaşarken, bir erkek deneyimim oldu. O zaman kadının ezilmişliğini tam fark etmemiştim. Tabii biliyordum, kadınlar dayak yiyor, toplumda herkes buna hak ediyor diyor, kadın namustur deniyor ya bunların hepsi bana normal geliyordu. Ne zaman ki transseksüel kimliğimle ortaya çıktım, kadın kıyafeti giydim, bana dayatılan şeyler olduğunu fark ettim. Mesela, erkek rolünderken sevgilim vardı, iki erkek gibi birlikte yaşayabiliyorduk, sorun yoktu. Ne zaman adam beni kadın olarak karşısında gördü, birdenbire değişti. Sevgilimin erkek arkadaşlarının gözünde birden yenge, abla oldum. Ben içeri girince ayaklarını

toplamaya başladılar, küfür etmemeye başladılar. Masa sandalye kaldırırken abla kaldıramaz dediler. Oysa bir ay önce ya da bir hafta önce kaldırıyordum. Bunlar bana fark ettirdi ki birileri beni şekillendiriyor. Feminizm nedir hiç bilmiyordum, kadınlar örgütlenebilir mi? Transseksüeller örgütlenebilir mi? Bulduğum karma yapıda feminist kadınlar vardı. Bağımsız bir kadın çalışması yapılmaya çalışılıyordu. Bu bir şanstı ve feminizmle tanıştım. Kadınların kendini politikaya katabildiği tartışmalara katıldım, bağımsız kadınlarla tanıştım.

Ülkü: Bu eşcinsel karma örgütlerde de olabilir. Orada da kadın görünmezliği olabilir. Erkeklerin olduğu ortamda konuşmakta zorlandığımız için, oraya gelen erkekler daha çok şey biliyorsa, konuşmaktan ya da gelip gitmekten çabuk vazgeçiyoruz. Onlar da belki bu yöndeki davranışımızdan dolayı çoğunlukta oluyorlar. İstemedikleri halde kadın kolları mantığı gelişebiliyor. Bunun için kendilerini çok sorgulamaları gerekiyor. Şu anki eşcinsel örgütlerde bu konuda bir sorgulama gelişmiş durumda. Her ne kadar bazıları bizi erkek gibi görmeyin zaten biz de toplumsal cinsiyete karşıyız, diğer erkekler gibi değerlendirilmemeliyiz deseler, kendilerinin bu

Kadınların kurtuluşlarını örgütlerken, heteroseksizmin tuzaklarına karşı da dikkatli olması gerekiyor. Travestiler, transseksüeller, heteroseksüel ve biseksüel kadınlar... Yanyana geldiğimizde neler yaşıyoruz? Görünmez kılınan cinsel yönelimler ortak mücadelemizi nasıl etkiliyor? Üç kadın tartıştı, Pazartesi'ye yazmak, hepimize düşünmek ve sorgulamak kaldı.

konuda herhangi bir yanlışı olamayacağını iddia etseler de cinsiyetçilik konusunun her kurumda, eşcinsel kurumlarda da tartışmaya açılması gerekiyor. Erkeklerin, kadınların neden az katıldığını sorguladıkları, kadınların ayrıca örgütlenmeye ihtiyaç duyduğu zaman bunun gereksiz olduğu gibi bir tartışma olmuştu. Kadınların hem toplumdaki 'kadın bilmez' yaklaşımı hem de azınlıkta olmanın getirdiği çekinme yüzünden ayrıca örgütlenmesinin desteklenmesi gerekiyor. Erkeklerin hemen ortaya atılıp uzun konuşma alışkanlıklarından dolayı kadınların varolabilmesi için yöntemlerin geliştirilmesi gerekiyor. Eşcinsel politikasını içinde yer aldığım eşcinsel ve feminist örgütlerinde yapıyorum. Onun dışındaki hayatımda çok görünür ve açık bir lezbiyen olmadığım için yaşadığımız sorunlar içimde yaşadıklarım. Onun dışında çok çok farklı bir ezilme yaşıyor muyuz çok emin değilim. Herhalde, heteroseksüel ilişki yaşamayan, aşktan kendini uzak tutan bir kadın olarak görülüyor olabilirim. Feminist örgütlerde lezbiyen olmak nasıl bir durum yaratır sorununa gelince; feministlerde de, lezbiyenliği kabul ettim ne kadar ilerici bir insanım gibi bir bakış açısı oluyor. Kafalarındaki önyargıları yeterince sorgulamadan kendileri için bu konunun artık kapandığı ve lezbiyenlerle eşit bir ilişki kurduğu varsayımıyla artık bu konu üzerinde tartışılmaması gerektiğini düşünebiliyorlar. Bu konuda seni dinlemekten çok kendi görüşlerini söyleyebileceği bir konuma geçiyorlar. Amargi'de bu çok geçerli değil çünkü orada farklılıkların birbirimizi dö-

nüştürmesi amacımız da olduğu için bu şekilde yaşanmıyor ama diğer geniş kurumlarda ve özellikle platformlarda bunu fark ediyoruz.

Figen: Ben söylediklerimin daha çok reflekslerimiz üzerinden olduğunu; kadınlık, cinsellik ve kendi tarihimiz üzerinden çok konuşulmadığını düşünüyorum. Patriyarka ezen durumunda olduğu için bu sisteme ait reflekslerimiz var. Ama ezilmişliğin de kendine ait bir davranış modeli var. Bir öğretilme durumu yani. Öğretilen kadınlık durumu aslında kimliğimize düşman. Bir zamanlar(!) feminist örgütlenme modeli olarak yaygın küçük gruplar vardı. Bu süreçlerde özel olan politiktir cümlesiyle kendi tarihimize ait, öğretilen tarihe ait görebildiğimiz, yaşadığımız birçok hali ortalığa döktük. Oralardan bir gelişkinlik çıkabileceğini, kendi tarihimize doğru yaklaşabileceğini düşünüyorum. Cinsellik üzerinden de kendimizi tanımlarken sorgulayıp, kendimizi gözlemleyip ya da yaşamadan kabul ediyoruz. "heteroseksüelim", "eşcinselim" gibi sonular yaşanılmadan kurulamaz sanki. Ama boyutlandırma itibarıyla yakınlık ya da uzaklık gibi kendine bir duruş saptayabilirsin. Bu mesafeli halimiz politika yaparken de açığa çıkıyor. Diyelim ki bir 8 Mart toplantısında üçümüz birarada nasıl olunabileceği konusunda reflekslerimizi ortaya koyuyoruz (gerçi şimdiye kadar lezbiyen hakları diye özellikle altı doldurulmuş metinler kaleme almadık ama politika yaparken de karşılaştığım ben lezbiyenim diyen kadın sayısı çok az) o toplantıdan yola çıkıp caddede yürüdüğümüz zaman veya seninle özel bir arkadaşım gibi gidip bir kafede oturduğum zaman senin hayatını ne kadar anlıyorum ve ne kadar yaşıyorum? Galiba en çok bu içsel, görünmez zamanlarda birbirimizi anlamıyoruz.

Ülkü: Burada lezbiyen görünmezliğinin etkisi var tabii. Gerçekten bu konuyu sorgulayıp, bu konuda mücadele yürütmeye çalışan sayılı kadın var. O yüzden de örneğin 8 martın ortak kadın bildirisi yazılırken lezbiyenlerin taleplerinin oraya koyulması sanki çok önemli olmayan, önemsiz bir şey gibi görülebiliyor. Diğer geniş kadın topluluklarının çok daha büyük sorunları varken deniyor ama çoğunluğun içinde azınlığın erimesi de aslında erkek bakış açısının getirdiği bir şey. Görünür olan az kişi olsa bile, Türkiye'de milyonlarca eşcinsel olduğu tahmin ediliyor ama mücadelenin sonucunda ortaya çıkabilecek belki bu insanlar. Bu mücadelede siz çok azınlıksınız, bu çok tali bir konu şeklinde yaklaşıldığı sürece hiçbir zaman bu insanların görünür hale gelebileceği bir ortam yaratılmadı.

ğr için sürekli ertelenen bir durum yaşıyoruz.

Figen: Erkek eşcinseller hayatın içinde kendilerini daha çok ifade ediyor. Güner Kuban adında bir kadın hatırlıyorum, medyada çıkıp ben lezbiyenim demişti. Lezbiyenliğini tartışmıyorum, ama belki birkaç kadın örneği daha var böyle. Kadınların cinsel yönelimleri iç ediliyor. Yani burada da patriyarka sözkonusu. Seninle beraber olan kadınların ne kadar cinsel yönelimlerine sahip çıktığını bilemiyorum ama çok kolay söylenen bir kelime değil lezbiyenlik. En iyi ihtimalle biseksüel olduğunu söylüyor. Bir de bu tür yönelimleri kapitalistlerin çok rahat söylediğini düşünüyorum. Bunun da bir sınıfı var. Yoksul olan birinin ben eşcinselim deyip yönelimini açıklaması çok zor. Bilgisi ya da parası olan eşcinseller giyinişleri ve davranışlarıyla yönelimlerinin ipuçlarını bize veriyorlar. Esmeray'ın tarihi ise aslında erkeklığın ikiyüzlülüğünü anlatan bir tarih. Sonuçta Esmeray geçici eşcinsel ya da erkeklerle birlikte oluyor ama bunu toplum içinde görünür yaşayamıyor. Heteroseksizmin, toplum olarak bize bir rahatlık sağladığını, birçok hal-den geçtikten sonra dahi ama ben heteroseksüelim deyip cümleyi sonlandırdığımız zaman ben iyiyim, görünürüm, normalim haline dönüşürdüğünü biliyorum. Farkında olmadan diğer cinsel yönelimlerdeki risklerden bizi koruyan bir durum.

Ülkü: Önyargılarını aşmamaktan gelen, geçmişte böyle bir şeyim oldu ama artık olmayacak ve ben de sizdenim, onlar gibi değişim bakış açısını biraz içinde taşıyan bir durum bu.

Figen: Özellikle kadını çok yalnızlaştıran bir süreç olduğunu düşünüyorum cinsel yönelimin. Mesela lezbiyenim dediğin zaman toplumda erkekler direkt aşağılıyor, sanki bıyığına bakıp, yeterince var mı gibi sorular soruyormuşlar gibi geliyor bana. Ne kadar erkekleştiğini merak ediyorlar. Kadınlar üzerinde de şöyle durumlar çıkıyor gibi, tamam onun da cinsel yönelimi bu deyip, bir yerde durarak aslında bir nevi dışında bırakma noktası var, benim yönelimim değil gibi yaşanan bir şey. Farkında olmadan bilin-

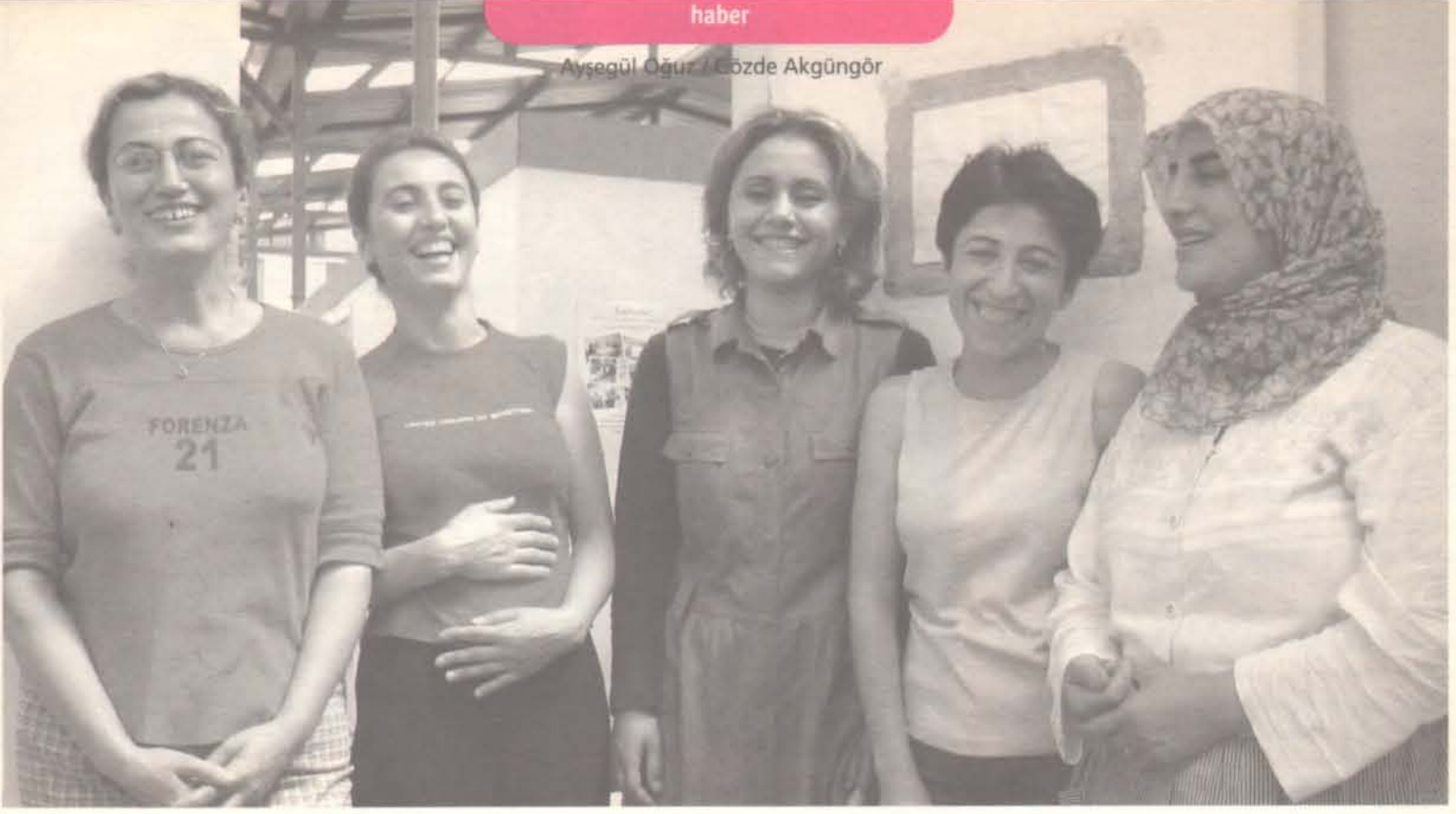
çaltlarımız günlük reflekslere yansıyor.

Ülkü: Heteroseksüel feminist kadınlar bu şekilde heteroseksizm denen bir sistemi de görmezden geliyor. Çünkü aslında kadın ve erkeği birbirini tamamlayan karşıtlar olarak tanımlayan bu ideoloji sadece kadının ve erkeğin birbirine olan yönelimini norm kabul edip olabilecek bütün diğer yönelimleri dışlayan bir şey. Bu da patriyarkanın devamı için çok gerekli bir anlayış. Ama feminist kadınlar bunu önemsemeyip, ben zaten bunu kabul etmekle ne kadar ileri görüşlü olduğumu gösterdim diyerek bu konuyu kapatıyorsa bizim patriyarkaya karşı yapabileceklerimizi yüzeysel hale getiriyor.

Figen: Bir iktidar ilişkisi söz konusu, fakat çok sinsi bir iktidar ve bakış açımızda yer kaplıyor. O nedenle belki inceden kırılmaların yaşanabileceği, birbirimize ruh olarak değerlerimizin zayıflayabileceği yerler. Bunun devamı olarak çok fazla ezilen olduğumuz için sanki biz başka kadınların cinsel yönelimleri üzerinde hiçbir iktidar kuramayacağız, onları garipsemeyeceğiz, kendimizi yeterince ifade etmiş, artık olayı kendi içimizde bitirdiğimizi düşünüyoruz. Bunlar kendimizi dönüştürmediğimiz yerler.

Ülkü: Amargi'deki lezbiyenler olarak bu konuyu tartıştığımızda herkes kendini sorguluyor, evet haklılar, onlar da eziliyorlar şeklinde. Ama bu konunun hiçbir zaman bitmeyen bir mücadele ve dönüştürme çabası olduğunu sürekli aklımızda tutmalıyız. Bu kendimiz için bile geçerli. Bizim kendimizle, cinsel yönelimimizle barışmamız ne kadar uzun sürdü? Biz bile "artık bunu aştık benim için böyle bir konu yok" diye bakmıyoruz ki heteroseksüel kadınların en ufak hatamızda zaten lezbiyendi gibi bir davranış tarzı her zaman için mümkün görünüyor bize. Yani mükemmel olduğun sürece seni kabulleniyor ama sen bir heteroseksüelin daha kolay yapabileceği bir hatayı yaptığında, o mükemmellikten birazcık çıktığında ağır bir eleştiriyle karşı karşıya geleceğimizi düşünüyoruz.

Ev işini zaten yapıyoruz

Atölye Mor Kâğıt, kadınların hem üretken olabildikleri, soluk alabildikleri bir mekân, hem kadın dayanışmasının nelere kadir olduğunun iyi bir örneği hem de gelir elde edebilecekleri bir "dükkan" olmuş. Arkadaşlarımız atölyeyi ziyaret edip, hepimize Okmeydanlı kadınları yakından tanıma fırsatı sağladılar.

Atölye Mor Kâğıt çalışmalarına ne zaman başladılar?

Güllü: 27 Haziran 2002'de başladı. Hemen hepimiz birlikte başladık. İlk önce Okmeydanı Toplum Merkezi'nde başlamıştık çalışmaya ama Toplum Merkezi'nin tadilata girmesiyle bahçelerde çalıştık. Sonra küçük bir yer kiraladık.

Atölye açılmadan önce Toplum Merkezine mi gidiyordunuz?

Evet, çoğumuz gidiyorduk. Ben iki yıl orada gönüllü çalıştım. Kurslara katıldım. Atölyeden önce Toplum Merkezi'nde KİHEP (Kadının İnsan Hakları Eğitimi Projesi) dersi aldık. O çalışmaya katılan çok arkadaşımız oldu ve buradaki arkadaşlarımızla da orada tanıştık.

Ayşe: Ben atölyeye katılalı iki buçuk ay oldu. Buraya gelmek için ailemle çok mücadele verdim. Önceleri bir-iki saat dışarıda kalsaydım evde kıyamet kopardı. Uzun uzun anlattım atölyeyi. Burada erkek olsaydı gelmem mümkün değildi. Şimdi eve akşam bile gitsem sorun olmuyor.

İçinizde iş deneyimi olanlar var mı?

Nurcan: Ben Perpa'da telefonlara bakıyordum, bu iş bir ay sürdü çünkü iş yeri kapandı. İş aradım ama ya bulduğum iş bana uymadı, bir de çocuğum olduğu için ona bakan birini bulamadım. Sonra Toplum Merkezi'ne gidip gelmeye başladım. Şimdi o da okulda, buradan çıkıyorum onu alıyorum, birlikte eve gidiyoruz.

Ayşegül: Hepimiz atölyede eşitiz. Bu kendi işimiz. Çocuklarımızın girişinden çıkışından hepimiz haberdarız mesela benim çocuğum hastalanınca buraya telefon edip gelmiyorum. İşte bu kadın dayanışması, başka bir yerde asla olmaz. Ben hiç zannetmiyorum bir yere işe girdiğinizde bir telefon edip işe gelmemeyi o kurum ya da kişiler kabul etsin. Burada kadın dayanışması var.

Ayşe: Daha önce hiçbir yerde çalışmadım. Otuz üç yaşındayım. Ailem artık bana güveniyor. Şimdi çok rahatım. Burayı seviyorum. Benim işim. Sevinerek geliyorum. Şimdi kendimi çok güçlü hissediyorum.

Atölyeyi iş olarak mı görüyorsunuz?

Ayşegül: Hayır. Kendi adıma konuşayım, kendimi burada çok iyi hissediyorum. Burada gerçekten birbirimizin sözlerine ve haklarına çok önem veriyoruz. Birbirimize sahip çıkıyoruz.

Ayşe: Yalnızca iş değil. Bir şeyler yapabildiğimi

gördüm. Bir albüm, bir defter yaptığım zaman hâlâ inanmıyorum. Hem biz bu işi başka kadınlara da öğretiyoruz. Burayı tanıdıktan sonra evde oturmayı hiç sevmeydim. Eskiden geceleri uyuyamazdım.

Ne zamandan beri buradasınız?

Ayşegül: Başından beri varım. Benim eşim beni hiç bir zaman dışarıda çalıştırmak taraftarı değildi. İşte erkek ya, o evine bakabilmeli ve önemli olan yalnızca onun düşünceleriydi, benim düşüncelerime önem vermezdi. Buraya geldikten sonra evdeki düşüncelerim, konuşmalarım ve yaklaşımım daha farklı, o da bunun farkında. Şimdi çok değişti, tam anlamıyla o benim destekçim. Önceden böyle değildi, benim evle aramı düzeltmemin en büyük sebebi Toplum Merkezi, KİHEP ve atölye.

Yaptığınız defterlere, kâğıtlara yaratıcılığınızı katıyor musunuz?

Nurcan: Tabii. Herkes düşündüğü bir şey söylüyor. Buradaki herkes her zaman fikrini paylaşıyor.

Ayşegül: Burada o yüzden rahat ediyoruz ve buraya gelmek istiyoruz.

Siz de mi Toplum Merkezi'yle başladınız?

Mihriban: Evet. Ben Toplum Merkezi'ne okuma-yazma kursu için üç-dört ay gittim, sonra diploma aldım. KİHEP bittikten sonra bu atölyeyi kurduk ve çalışmaya başladık. Beyim galiba çalışmadığı için bana bir şey demiyor. Allaha şükür oğlum üniversiteyi bitirdi de şimdi o bize bakıyor, biraz da ben kazanıyorum.

Kocan eve para getirmeni gurur meselesi yapıyor mu?

Adana'da çalışırken, "gitme," diyordu. Beni dövüyordu ama ben yine de gidip çalışıyordum. Elime elime vuruyordu, "sen niye çalışıyorsun," diyordu. Diyordum, "niye vuruyorsun ellerime," o da bana, "o ellerin kırılсын da çalışma," diyordu. Ben de ona sen çalış dediğimde tuhaf tuhaf laflar söylüyordu. Yedi sene çalıştım, çocuklarımı okuttum, herkesten kitap topluyordum. Şimdi de haftada bir gün temizliğe gidiyorum.

Menekşe sen kaç yaşındasın?

Menekşe: Yirmi sekiz yaşındayım. Bir konfeksiyonda üç ay çaycılık yaptım. Sonra yapamadım hastalığım nedeniyle. Bende böbrek yetmezliği var, diyaliz makinesine giriyorum. Yengem (Güllü) gidip geliyordu, onunla beraber Toplum Merkezi'ne gittim. Ama ben uykuyu çok sevdiğimden (gülüyorlar) gitmek istemiyordum. KİHEP'te bir derse girdim, ikincisinde yine gitmedim. Sonunda kararımı verdim ve düzenli olarak bir yere gitmeliydim. Toplum Merkezi'ne gidip gelmeye başladım. Ben orada KİHEP dersi almadım çünkü canım istemedi, ben canımın istemediği hiçbir şeyi yapmam (gülüyor). Kağıt atölyesi kuruldu.. Buraya geldiğim zaman aklıma hiçbir şey takmıyorum. Eskisi gibi uyumuyorum artık. Haftada beş gün geliyorum.

Hiç böyle bir şeyi yaratmayı hayal eder miydiniz?

Güllü: Atölye başlayana kadar böyle bir şeyi düşünmezdik. Mesela yılbaşı öncesinde fihrist yaptık ve onu yaparken evdeki fihristi uzun uzun inceledim bu nasıl yapılıyor diye. Bizim yaptıklarımızın tamamı elde yapılıyordu, ama benim evdeki fabrikada yapılmıştı. Bu benim için önemli bir başarıydı.

Öğrenirken zorluk çektiniz mi?

Hayır. Bize öğretenlerin ilgisi ve öğretme şekli bizi hiç zorlamadı. Tabii ki yanlışlar yaptık, hatalar yaptık ama inanıyorum ki bunu başardık. Mihriban: Başardık ki bir sürü şey var ortada.

Güllü: Karamsar olup da çıkmak isteyen bir sürü insan oldu.

Mihriban: Bana çok zor geldi, satamayacağımızı düşünüyordum. İlk yaptığımız zaman kâğıt yırtılıyordu. Ben kâğıda güvenmiyordum. Sonra sonra yaptıkça güvendim. Sürekli düşünüyordum, güvenden sonra daha çok sarıldım işe. Güllü: Mesela Mihri cetvel kullanamıyordu. İlk zamanlar ölçümleri parmaklarıyla yapıyordu, düzgün çizgi çizemiyordu. Şimdi cetvel de kullanıyor, makas da.

Ayşegül: Bir takım fuarlarda yaptığımız işleri sergiliyoruz ve orada insanların çok beğenmesi, bizimle konuşmaları, önerileri bizi yüreklendiriyor.

Çalışırken en çok neyi yaparken keyif alıyorsunuz?

Hepsi çok keyifli. İki haftadır kalem kutusu yapıyoruz.

Güllü: Kalem kutusunda usta Mihriban. İlk öğrendiğimizde birer kutu yaptık. Yaptığımız iş kutuları ya da defterleri yaptığımız kâğıtla kaplamak değil. Yıldız sürsek nasıl olur, çiçek koy-sak nasıl olur diye konuşuyoruz.

Mihriban: Hatta güzel olmadı, onları beğenmedik ve evlerimize götürdük, kendimiz kullanıyoruz. Manav çürüğünü yiyor yani.(gülüyorlar)

Atölye Mor Kâğıt, bildiğimiz kadarıyla hiç bir kurum tarafından desteklenmiyor...

Güllü: Atölyemizin yürümesi feminist kadın dayanışmasıyla başladı ve kadın dayanışmasıyla devam ediyor. Sorunlar tabii ki oluyor, ama biz atölyeyi bir sorumluluk içinde yürütmeye çalışıyoruz. Aramızdaki iş bölümü aylık oluyor. İhtiyaçlarımızı, gelir ve giderlerimizi takip eden bir arkadaşımız oluyor. Bugüne kadar bizlerinde küçük paralarla katıldığımız kadın dayanışmasından meydana gelen bütçeyle ayakta durduk. Şu anda Şişli Belediyesinin bize verdiği bu yerde çalışıyoruz. Odalardan birini çocuk odası yaptık. Kâğıtları Sultan Teyze, Perpa'dan alıyor.

Birinci hamur atık kâğıt alıyoruz. Atık kâğıtları büro ve okullardan topluyoruz.

Bir de kâğıtların içinde kullandığınız çiçek ve soğan kabukları var galiba...

Mihriban: Yazın yolda yürürken yaprak, çiçek topluyoruz. Soğan kabuğunu kesip leğenlere atıyoruz. Çay suyunu evde biriktirip onu koyuyoruz. Çay suyu koyduğumuz zaman boya kullanmıyoruz. Birara yumurta kabuğuyla da çalıştık. Sonra onu beğenmedik. En çok yakışan çay ve soğan kabuğu oldu.

Kendi kazancınızı nasıl belirliyorsunuz?

Ayşegül: O ay ne kadar gelirse ve kim ne kadar saat çalıştıysa ona göre para alıyor.

Çevrenizdeki kadınların tepkileri ne oluyor?

Mihriban: "Az para kazanmıyorsun, niye gidiyorsun?" diyorlar. Ben para kazanmak için gelmiyorum ki. Beyim evde olduğu için bayağı sıkılıyorum. Eskisi gibi onun laflarının altında da kalmıyorum. Eskiden onun sesi çıkıyordu, artık benim sesim çıkıyor. (gülüyor)

Ayşegül: Ben ilkokul mezunuyum. Dışarıda çalışmak istesem ya çaycı olacağım ya da konfeksiyonda işçi olacağım. Buraya gelmemin başka bir sebebi de ev işlerinden çok farklı bir uğraş. Bir şey ortaya çıkarıyorsun. Şu defteri yaptıktan sonra arkadaşşıma gösteriyorum ve onun bana "Ne kadar güzel olmuş" demesi insanın içinde bulunduğu tüm mutsuzlukları götürüyor. Evde çocuk bak, yemek yap hep aynı şeyler, oysa burada farklı bir şey yapıyoruz. Eğer yemek, dikiş gibi şeyler olsaydı ben gelmezdim. Çünkü onu zaten yapıyoruz, nefret etmişim. Böyle ev işleri yaptığımız için daha küçük görülüyoruz ya. Ben burada kendimi kanıtlıyorum. Ben sadece ev işi yapan bir kadın değilim. Ben yoktan var ediyorum ve bu çok beğeniliyor.

Menekşe: Ben de çevremdeki bir sürü insan tarafından para kazanmadığım için buraya gelmenin anlamı üzerine o kadar çok konuşmak zorunda kaldım ki. Ama hiç kimseyi takmadan hastalığıma rağmen buraya koşa koşa geliyorum. Bir keresinde yaptığımız ayrıçlardan götürdüm, doktoruma. Çok beğendiler.

Yani dikiş, nakış işi yapsanız size birşey demezler mi?

Menekşe: Demezler.

Nurcan: Ben bu işe başladım da hemen "Ne kadar para alacaksınız?" diye sormuşlardı.

Size böyle diyen kadınlar ne iş yapıyorlar? (Gülüyorlar) Evde oturuyorlarmış!

Kadın mevzuu

meğer politikmiş!

I.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde de toplumsal cinsiyet dersleri veriliyor. Dersi veren feministlerin tanıdığı bir isim; Serpil Çakır. Ama bir de dersi alanlar var. Çağla ve İlkay "toplumsal cinsiyet ve politika" derslerini öğrenci gözüyle anlatırken, dersle ilgili anketlerinin sonuçlarını aktararak arkadaşlarına da anlattırmış oldular...

Mekân: Siyasal Bilgiler Fakültesi, alt koridor
Zaman: 8 Mart 2000, Saat 09.00 civarı

Çağla: "Bugün 8 Mart mitingi var, gelmek ister misin" – diyerek bildiriye uzatır
(bu kız akıllı biri bence, gelir herhalde)

İlkay: "HAYIR"

(ateşli olduğunuz kadar akıllısınız da ama bu iş eylemle değil, bol bol okumakla olur)

Çağla: (Allah allah bi dakika) "Neden?"

İlkay: "Ben inanmıyorum eylemlerle bir çözüme varılacağına."

Çağla: "Ben de böyle cevaplarla bir yere varılacağına inanmıyorum"

(bi dakika ya, neden acaba? Neyse, eyleme geç kalacağım) "Konuşalım ama mutlaka!"

Nasıl başlasak diye çok düşündük. Farklı öz tarihlere sahip olan iki kadın olarak, ortak bir yazı yazmak başlangıçta epey güç geldi açıkçası. Birinci sınıfta, Çağla üniversitedeki feminist çalışma içinde aktif yer alırken, İlkay, eylemlerle bir yere varılamayacağını düşünüyordu. Ancak fakülte'deki kadın çalışması ve diğer derslerde verilen okumalar İlkay'a, "evet, eylemlerle değiştirilebilir," dedirtirken; Çağla'ya, "bu işin pratiği kadar teorisi de önemli," şeklinde düşündürdü. Ve dört yıl, konuşarak, tartışarak, araya da kadın toplantılarında buluşarak, ama her 8 Martta yanyana yürüyerek geçti.

Ve... Dadadadaaaaaaaaaaaaaam!

O da ne? Toplumsal Cinsiyet ve Politika adlı yeni bir ders açılmış. Ama dersi en az on iki kişinin seçmesi gerekiyormuş, ancak altı kişi dışında kimse istekli değil. Çağla ve İlkay lobi çalışması başlattı ve dersi on dokuz kişi seçti, on dokuz kişinin beşi erkekti. Hatta iki tanesi sinir bozucu derecede aktifti. Bir gün İlkay, en sonunda dayanamayıp, "kardeşim, bu derste kadınlar, erkeklerden daha fazla konuşmalı," diye iç geçirirken, on dakikadan beri konuşmakta olan bir erkek öğrenciyi susturdu ve konuşmaya başladı. İlk saat, "niye bu dersi seçtiniz?" sorusuna on dokuz kişinin hiçbiri –tabii ki- İlkay ve Çağla yüzünden demedi. Dersi seçen beş erkekten iki-

si hayatlarında kadınların daha belirleyici rol oynadığını ve bu yüzden konuyu merak ettiklerini söylerken, bir kadın arkadaş da, "ya tamam ters giden bir şeyler var, bu neyin nesiymiş, onu öğrenelim," diyerek, yaşadığımız sorunları adlandırmada, kaynağını anlamada ne kadar zorluk çektiğimizi bir kez daha su yüzüne çıkardı. Ders haftada iki saat olmasına rağmen, hem kendimizin, hem de diğer arkadaşlarımızın değişip dönüşmeye başladığını gözlemledik. Örneğin, aynı zamanda sevgili olan biri kadın diğeri erkek iki arkadaşımızın birlikte hazırladıkları "Feminizmin Freud Eleştirileri" konulu ödevlerini sunarken gördüklerimiz, bize en çarpıcı örneklerden biri gibi görünüyor. Sunum sırasında, devamlı kadın arkadaşımızın sözünü kesen erkek arkadaşına, "yeter artık, ben konuşacağım," deyişi hepimize bu derste esas olarak konuşma önceliğinin kadınlarda olması gerektiğini düşündürdü. Aynı zamanda, başka bir erkek arkadaşımızın yine sunumunun sonunda, "hmmm, kadınlar...yani, kurtulmak istiyorlarsa...mesela kariyer yapınlar," sözünün karşısında sınıfın kahkahalara boğulmamız aslında sınıfımızın

"çocuk da yaparım kariyer de" söyleminin yeterliliğinin farkında olduğunu gösterdi. Üniversiteli kadının, üniversiteli olmanın kendini cinsiyetçilikten kurtarmadığını anlamasında, bu dersin çok önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Dersin sonuna gelindiğinde fakülte'de feminist çalışma yürüten grubun söylediklerini önemsemeyen kadın öğrencilerin, aynı sözleri, ders olarak gördüğünde, bu sefer kendilerinin söylemesi, bizim kafamızda soru işaretlerine sebep oldu. Bu arada okuldaki feminist çalışma yürüten kadınların arasından bu dersi alan oldu. Bunlardan bir de bendim(Çağla). Bu dersin, zaten normal zamanda da bilgi edinmek istediğim konuları okuyacağım ve tartışacağım için, açıkçası, kolay geleceğini düşündüm. Ama tüm bunları ders olarak görmek bir noktada beni yabancılaştırdı sanırım. Aslında bunu açıklamak oldukça güç, yani hissettiklerimi... Sanırım kafamızda ders olarak biçimlendirdiğimiz şeyler (bunun elbette ki üniversitedeki öğrenciyi değerlendirme sistemiyle de ilgisi var) her ne kadar birebir ilgilendiğimiz konularla alakadar olsa da, farklı bir ruh haline bürünebiliyorsunuz.

Sanki dışarıda söylenen şeyler ve derste söylenenler farklıymış gibi duruyor. Feminizmin dersini aldığınız için hem çok mutlu oluyor, heyecanlanıyor (işte bizim fakültemiz böyle böyle diye, kıskançlara hava atıyor) hem de bir yandan feminizmi 'ders'te görmeyi garipsiyorsunuz. Ya da en azından benim için böyleydi. Örneğin feminizme dair ilk defa okuma yapanlar bile, vizede benden daha iyi notlar aldılar, valla çok kötü hissettim kendimi. Feminist çalışmanın içinde olup feminizmi bilmiyor muydum? Bilmediğim şeyi mi savunuyordum? vs. vs. Vize sınavı çıkışında (soru yanlış hatırlamıyorsam çevre ülkeler ve merkez ülkelerdeki feministlerin birbirine olan bakış açıları, veya batıdaki feministlerin doğudaki 'yoldaş'larına olan bakışları gibi bir şeydi, umarım hafızamda doğru kalmıştır) sınıfımızın güzide entelektüel erkeklerinden olan bir arkadaşımın benim hiç bilmediğim kavramları yazdığından söz ediyordu, sınavın nasıl geçti diye soranlara. Elbette biz feminizme gönül vermiş(!) kadınlar olarak hiç bozuntuya vermedik ve 'akademik mastürbasyon yapıyorsun' diye cevap verdik. Bir yandan da, "hıh, sen bunları okurken, biz de alanlardaydık," demeyi ihmal etmedik, ama arkadaşımızın – hem de erkek – bildikleri içimize çok fena oturmuştu. Dersin hocası olan Serpil Çakır'ın ders sürecindeki tutumu da bahsettiğimiz dönüşümlerin temel kaynaklarından biriydi. Dersi kürsüden anlatmaması, öğrencilerle çok kolay diyalog kurabilmesi, empati kurabilmedeki becerisi ve özellikle kadın öğrencileri kendi sözlerini söyleme konusundaki teşvik edici tavrı bizi bu yönde düşündürdü. Bir kadın öğrencinin, dönemin ortalarında, "kadın hakları diye yırtıyoruz ama böyle yaparken kendimizi ikinci cins olarak göstermiyor muyuz?" sorusuna, biz gayet sınırlanırken, Serpil Hocanın gayet sakin anlatarak onu ikna etmesi, sanırım yukarıdaki gözlemleri doğrular. Ders saatinin azlığı, okumak ve tartışmak istediğimiz birçok konunun yetişmemesindeki en büyük etkendi. Feminist yöntem, suffrage hareketi, milliyetçilik ve kadın, demokrasi ve kadın, feminist teori içindeki akımlar, güncel olaylar, Osmanlı kadın hareketi, 80 sonrası kadın hareketi ve son üç haftada hazırladığımız ödevleri sunmamız, dersin programını oluşturdu. Dönemin sonuna geldiğimizde, Serpil Çakır, bu dersi alan öğrencilerin deneyimlerinden yola çıkarak bir makale yazılmasını ve bunun da yine bu sınıfın öğrencileri tarafından yapılmasını istediğini söyledi. Biz de iki genç kadın, dersi alan öğrencilerle ve elbette kendimizi de dışın-

da bırakmadan, mülakatlar yapmaya başladık. Bu mülakatlar, temelinde dersin içeriğinin ve yönteminin nasıl algılandığına, dönüştürücülüğünün ne boyutta olduğunu anlamaya yönelikti. Özellikle de derse ve cinsiyet ayrımcılığına yönelik olan görüşlerin kişilerin öz tarihlerinden bağımsız olamayacağı gerçeği ile, kendi yaşamışlıklarına dair soruları da içermekteydi. Bunun sonucunda sınıfta on kişiyle görüşmeler yaptık. Dersin dönüştürücülüğü konusunda verilen cevaplar bizim için en önemlisidi:

Kadın bir öğrenci: "...Feminizm çok üstü kapalı bir kutu gibi bir şeydi benim için. Bir çok insan için de öyle sanıyorum. Feminizm deyince erkek düşmanlığına kadar varan bir tarafımız da bilinç altımızda var öyle Duygu Asena motifi. O şey değişti tabii biraz. Mantıklıymış aslında onların istekleri, tamam çok uç örnekler var ve bunları okumamız iyi oldu. Gerçekten sıkıldım okurken o ayrı ama iyi oldu. O değil çünkü olay. Yani evet bir şeylerin değişmesi gerektiğinin daha farkına vardım. Feminizm orada öyle uyuyan şu sandalye gibi bir şeydi ama artık değil. Biraz daha aktif bir şeylerin içine girmesi gereken bir şey. Yani en azından bakış açısı olarak.'

Kadın bir öğrenci: "...O ara bir feminist oldum evde. ...Kendimi biraz şey gibi görüyorum; çok fazla yaşamıyorum bunları, yaşıyorum evde tabii ki ama çok fazla yaşamadığım için de sanki çok fazla uğraşmıyorum gibi kadın sorunlarıyla. Ben o kadar ezilenlerden olmadığım için. Aslında hata yapıyorum, uğraşmıyorum. Ben genelde hayatta biraz pasif kalıyorum ve bundan şikâyetçiyim. Mesela şurada (Beyazıt Meydanı'nı kastediyor) bağırılmaktan yana olsam bile bağırıyorum. İnsanlarla birlikte eylemlere katılmıyorum. Ama 8 Mart'ta mesela Abide i Hürriyet Meydanına gittik. Mitinglere katılmak isterim ama biraz ödeklilik var bende. Bitirmem gereken yanlarım var, bunu farkına varmamı sağlayan da bu okul. Hocalarla arkadaşlarla olan sohbetler, dersler, olaylar, vs..'

Erkek bir öğrenci: "... Ben feminist hareketin daha edilgen olduğunu düşünüyordum. Diğer toplumsal hareketler gibi, tarih içinde değişime uğramamış da hani halihazırda olan bir şey cinsiyet; onun üzerine aynı söylemlerle inşa edildiğini düşünüyordum. Bu derste tarihini de gördüğüm için feminist görüşün de birbiri içinde çok farklılaştığını gördüm, o açıdan bayağı iyi oldu. Feminist teoriye bakış açımın değiştiğini söyleyebilirim.'

Kadın bir öğrenci: "...Aslında doğru bakıyordum. Ama derste feminist teoriye ilişkin sistematik bir şeyler öğrendim.'

Kadın bir öğrenci: "Sürekli içinde yaşadığım bir gerçeklik var ama fark etmiyorsun. Her gün yaşanan politikaymış, sürekli yani savaşmış, izliyoruz, bu tip şeylerde aslında cinsel öğelerin kullanıldığını görmek yani gerçekten beni, yani kendim fark etmediğim için çarpıcı gelmişti.

..Demek ki bu kadar ...
da artık o gözle bakmak çor ...
doğru dürüst bir şey bilmiyorduk ...
ilgili.... İlk defa bazı şey ...
meye zamanım oldu.'

Sanki anlaşılmıyormuş gibi. Lise edebiyat kitaplarındaki gibi, "yazar burada neyi anlatmak istemiştir," sorusunun cevabı gibi olacak sanırım yukarıdakileri uzun uzadıya yorumlamak. Genel olarak, en azından görüşme yaptığımız arkadaşlarda ve bizde pozitif yönde bir dönüşümün olduğunu gözlemledik. Hava kirliliği yaşayan ve pişman olan arkadaşımız yok gibi, ve belki de en görünen ama akademide

kısa zaman öncesine kadar görünmez kılınan cinsiyet değişkeninin teker teker bizlerin analizlerinde gittikçe daha çok yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Toplumsal Cinsiyet ve Politika dersi bir dahaki sene de, yine seçmeli ders olarak açıldı. Bu seneki deneyimlerin (özellikle de sınıfın yetmiş küsur kişi olmasından ötürü) çok daha farklı olduğunu tahmin ediyor ve bunu da aktarması için Pazartesi'nin gelecek sayısını bekliyoruz.

Tükenmez çıktı!

"12 Eylülcüler, topluma diz çöktürmek için onları astılar, işkenceden geçirdiler, yüz binlerce insanı cezaevlerine doldurdular, binlerce insanı yurttaşlık haklarından

mahrum ettiler. Ama olmadı tüketemediler. Çünkü insan tükenmez! Çünkü isyan tükenmez! Ve artık Tükenmez yayın hayatında" 78'liler Vakfı'nın çıkardığı "Yetmişsekizliler

Tükenmez" dergisine ait cümleler bunlar. Tükenmez'e yayın hayatında başarılar diliyoruz. Bu arada ilk sayıları Mart sayısı olunca kadın sayfası da yapmışlar. Sayfada yakından tanıdığımız birçok kadın var. Fatmagül Berktaş, Necla Akgökçe, Filiz Karakuş, Nimet Tanrıkulu, Fatma Nevin Vargın vs.vs. Hepsisi, 8 Mart'ın mana ve önemini ve ilk 8 Mart'larını anlatmışlar.

Zeynep'i nasıl öldürdük!

Bir namus cinayeti daha. Bu kez, eski kocası tarafından Mersin'de sokak ortasında öldürülen Zeynep konuk oldu gazetelerin üçüncü sayfalarına. Firdevs'in mektubu, hepimizin canını acıtan gidişata hüznü bir isyan...

Sevgili Zeynep,

Bilirsin coğrafyamızda erkekler "taşaklı" diye sevilerek büyürler. Anneler çocuklarına bunu söylerken ağızları dolu doludur. Eskisi kadar olmasa da erkek çocuğu doğana kadar, doğurmaya devam ederler. Doğuramayınca kendilerini eksik hissederler. Oysa bu coğrafyada hayatı kurtaran kadınlardır. Benim çocukluğumda kadınlar ve erkekler ayrı sofralarda yemek yedi. Yemeklerin en tazesini ve iyisini erkeklerin önüne konurdu. Anneler çocuklarını gurbete gönderirken bavullarını gururla taşırlar sırtlarında, ceketlerini de üstüne. Benim coğrafyamda erkekler silahları da çok sever, silahla sevişir adeta. Kısaca coğrafyamın erkekleri yediden yetmişe şişirilmiş erkeklik egoları ile yaşar ömürleri boyunca. Erkeklikleri sınıf tanımaz, erkeklikleri onları kahve köşelerinde, kadına yönelik küfürlerde, Nataşa hikâyelerinde ve daha nicelerinde birleştirir. Benim coğrafyamın kadınları "yanıkları" ile birlikte doğarlar. Bu durum öyle ağız dolusu söylenecek birşey değildir. Eh işte sakat olmasın da! Anne babalar kızlarını severler, aç bırakmazlar elbet ama sıfır yaşından itibaren, "sen kızsın" kılıcı başlarından eksik olmaz. Bizim coğrafyamızın kadını, ana, bacı ve karı olur. Ana, bacı ve karı olmak düzeni sarsmaz. Halel getirmez. Bizim coğrafyanın insanları gurbetçidir. Onlarca yıl gurbet köşelerinde yaşasalar da yine kendilerini oraya ait hissetmezler. Göç onların travmasıdır aynı zamanda. Hemşinli olmakta da sınıf tanımazlar. Gurbette birarada kümelenmişlerdir, klan şeklinde yaşarlar. Şehirliler hâlâ ötekidir. Farklı renk ve seslere kapalıdırlar. Gelin alırken ve kız verirken hemşerileri öncelikli tercihleridir. Oysa onlar da Türk filmlerinde ağlar, Seda Sayan seyrederek. Memleketimin kadınları büyük kentlerde fırıncı, pastacı ve bilmem neci kocalarının onlar için çizdiği yaşam alanı içinde

kapalı devre yaşarlar. Erkek çocuklarıyla övünüp kız çocuklarına nasihat ederler, "babanın, ağabeyinin namusunu kirletme, onların yüzünü kara çıkarma," en çok duyduğumuz nasihattir. Oysa buralarda doğmuş genç kadınlarımız artık mektep, medrese görmüştür, annelerinden farklı düşünmektedir. Diğer coğrafyalardaki genç kadınlar gibi. Bu yüzdendir ki "mış gibi" yaşamaya başlarlar. Hepsi moda dergisinden fırlamış gibidir. Benim gibi "eski solcu ablalar", yanlarında paspal kalır. Sonra evlenirler. Hiç fark etmeden gönüllü bir biçimde annelerinin kaderlerini yaşamaya başlarlar.

Sevgili Zeynep,

Bu coğrafya seni ve Osman'ı doğurdu ve büyüttü. İzmir gurbetiniz oldu. Yakın akrabaydınız. Oğlan kıza aşık oldu evlendi. İki çocuk doğdu. Osman coğrafyamızın diğer erkekleri gibi sinirliydi. Ne yapardı kızınca gözü kararır ve seni döverdi, kırdı, dökerdi. Sen annenın kaderini paylaşmaktan yana olmadın. Evliliğin az sürdü, boşandın. İki çocuğun ile birlikte babanın sana ayırdığı daireye taşındın. Ziya ile tanıştın ya da tanışıyordun. Coğrafyanın sana çizdiği rolü reddederek boynu bükük bir biçimde çocuklarını büyütmedin. Oysa senden beklenen buydu. Ablaların böyle yapmıştı. Kadınlığını yaşamak istedin belki bir kez daha şansını denemek istedin. Duyuldu ve aile olaya el koydu. Korktun çekip gittin. Yani kocaya kaçtın.

İşte Sevgili Zeynep,

Bence senin hikâyen böyle başladı. Senin kocaya gitmen coğrafyanın insanlarını kızdırmıştı. Olay oldu. Kötü kadın oldun, çocuklarını bırakıp gittin onlara kıydın. Allah bilir ya zaten kocanı da aldatmıştın. Adamı önceden tanıyordun ya. Kesin ilişkin vardı. Hem acelen neydi. Hem rahatın yerindeydi. Diğer kadınlar gibi kadınlığını unutup

çocuklarını büyütmeliydin. Tamam gençtin, güzeldin ama ... Dedikodu ağı böyle kuruldu, herkes seni konuşmaya başladı. Çocuklarını görme hakkın elinden alındı. Annen baban seni reddetti çünkü sen onları utandırdın. Seni reddederek, "tamam bizim kızımız ama bizden değil, biz onu attık sakın bizi dışlamayın," mesajını verdiler çevrelerine. Bütün bu dedikodular Osman'ın kulağına gitti elbet. Sen onun çocuklarının annesiydin bunu yapmamalıydın. Nasıl çocuklarını bırakırdın. Hele ya aldatmışsan! (ki bilirsin sevgili Zeynep bizim coğrafyamızda bütün erkekler eşlerini aldatırlar ve saklama gereğini bile duymazlar) Sen de bilirsin Osman benim güzel teyzemin Osmanıydı. Annesi öldüğünde çok küçüktü. Büyüdü erkek oldu. Bütün bunlar olurken ben İstanbul'da kadınlarla kadınlar için birşeyler yapmaya çalışıyordum kendimce. Bütün bunlar olurken ben, "ama çocuklarını gösterin," "ama böyle şeyler söylemeyin," derken sesim çok cılız kalmıştı koro karşısında. En çok kadınlara anlatmak istedim, en çok onlar sağırdı. Siz de kadınsınız dedim biz namusluyuz dediler!

Sevgili Zeynep,

Başına geleceklere biliyor gibiydin izini kaybettirdin uzun süre ama dünya küçüktü, önce çocuğunun doğduğu haberi geldi sonra nerede yaşadığını kuşlar Osman'ın kulağına fısıldadı. Bir öğlen vakti kucağında hasretlerini adında topladığın Sıla ve kocanla birlikte sokak ortasında vuruldun. Ben eminim ki Osman sana kıyamazdı. Biz hep birlikte senin ölümüne imza attık.

Sevgili Zeynep,

Seni Güldünya'ların, Şemse'lerin ve diğerlerinin yanına gönderdik. Sizler öldükçe ben kendimi daha az özgür, daha çok yalnız hissediyorum ve senden özür diliyorum. Yaşamayı sağlamaya kolum uzanamadığı için. Öldüğün için. Böyle öldüğün için. Umarım küçük Sıla için birşeyler yapabiliriz. Bu da bizim tesellimiz olur. Umarım senin ölümüne giden yola taş döşeyenlerin kabusu, acısı olursun. Umarım seni affetmeyenler, seni hiç ama hiç unutamazlar... Rahat uyu...

heteroseksizm

manzaraları

erişkin, akli başında ve dünyadan haberdar insanların, karşısındaki bir başka erişkin kadının yaşamında erkek sevgili bulunmayışını "herhalde hoşlanacağı birine rastlamadı" yerine; "erkeklere ilgi duymuyor" şeklinde yorumlaya-ma-yışlarında neredeyse çocukça bir yan var...

geçen yıl kaos gl'nin an-kara'daki sempozyumu çıkışında bir avukat arkadaşımın bürosuna uğramıştım. yanında başka bir avukat arkadaşı daha vardı. star gazetesiydi sanırım, türkiye'de görevli bir diplomatın sevgilisi olduğunu iddia ettiği bir sempozyum katılımcısını ve bu vesileyle (!) sempozyumu baş sayfasına haber yapmıştı. arkadaşımın arkadaşı elimdeki gazeteyi bir süre inceledikten sonra, "aslında ben de katılmak istiyordum. baya iyi isimler varmış. ama olmadı," dedi. sonra, "geyer de var mıydı?" gibi nereye koyacağımı bilemediğim sorular sordu. ancak esefle şunu farkettim ki; sempozyumdan geldiğimi söylememe rağmen benim de eşcinsel olabileceğimi bir türlü düşünemiyordu. eşcinseller içinde de erkeklerin daha görünür,

kadınlarınsa görün-e-mez oluşlarına duyduğum tepkiyle, "yalnız geyler değil, lezbiyenler de vardı; ben de eşcinselim zaten," deyiverdim. (sonradan arkadaşım "ben de eşcinselim" derken hayli sinirli davrandığımı söyledi.) insanların burunlarının dibini göremiyor oluşlarına kızgınlığım bir yana, insan hakları savunucularının benzer davranışlarını iyice tahammül edilmez buluyorum. erişkin, akli başında ve dünyadan haberdar insanların, karşısındaki bir başka

erişkin kadının yaşamında erkek sevgili bulunmayışını "herhalde hoşlanacağı birine rastlamadı" yerine; "herhalde erkeklere ilgi duymuyor" şeklinde yorumlaya-ma-yışlarında neredeyse çocukça

bir yan var. o kişinin eşcinsel olabileceğini akla getirmeyip, "otuz beş yaşında ama demek bir cinsel yaşamı olmamış," zannına kapılmak hayli mantık ötesi. bütün bunlar çocuk-toplum oluşumuzun göstergesi sayılabilir mi? ramize erer'in karikatürüydü sanırım, anne kızının odasına girer ve kız arkadaşıyla onu çıtır çıtır uyurken bulur. her şey apaçık bellidir ama o da konduramaz, "ah canlarım, üstleri açık uyuyakalmışlar, örtüvereyim," gibi birşeyler söyler. benzer şekilde aşık olduğum kadınla yıllarca birbirimizin aile yaşamlarını paylaştığımız halde ne onunkiler, ne de bizimkiler sevgili olduğumuzu düşünemediler. bazen bu inanılmaz körleşme halinin bir tür "örtük kabul" olabileceğini düşünüyorum. ama varolan bir durum üzerine

konuşulmaması, öyle bir gerçeklik yok-muş gibi davranılmasından ne gibi hayırlı sonuçlar çıkabilir? ailenin ve yakın çevrenin hissettirdiği, "kim olduğunu sakın söyleme, biz zaten idare ediyoruz," yaklaşımı eşitlerin ilişkisine denk düşmüyor ve kendi gerçeğini bir "sır"ra dönüştürmeni talep ediyor. oysa insani olan kabul görme arzusudur, bir sır taşımaya mahkûm edilmek değil. duygularını kimseyle paylaşmayan, düşüncelerini gizleyen, sevgilisini, dost-

larını ailesinden uzak tutmak zorunda kalan kişinin zihinsel bütünlüğündeki yarılmayı öngörmek zor değil. lezbiyenlerin çevrelerine açılmış olma dereceleriyle kendileriyle barışıklık dereceleri

arasında olumlu bir ilinti var. aynı beyinde, birbirini reddeden iki ayrı hissediş-düşünüş ağıyla yaşamaya kalkışmak olsa olsa şizoid dünyaların müsebbibi olabilir; eşcinsellerin içine düşürüldüğü durum çoğu zaman bu. cinsel,

dinsel, etnik vs kimliklerimizi bir günah ya da kusurmuş gibi taşımamızı isteme hakkına kimse (ne aile, ne toplum, ne devlet) sahip değil.

insan hakları evrensel beyan-amesi'nin birin-

ci maddesi; "tüm insanlar özgür; onur ve haklar bakımından eşit doğar. akıl ve vicdanla donatılmış olup birbirlerine karşı bir kardeşlik anlayışıyla davranır" der. bu güneşli sözler henüz yeryüzündeki ayrımcılığı, hukuksuzlukları sona erdirmiş değil ama birey olarak asgari katkısı, kendi kimliklerimizi her ahval ve şerait

altında ifade ederek -"bugün hava güneşli" cümlesini söylerken ki doğallığımızla; duygusal açıdan hiçbir kirlenmişliği -suçluluk duygusunu ya da baskılanmışlığa aşırı bir tepki olarak öfkeyi- barındırmayan; nötr-yüksüz bir tavırla-yapabileceğimizi düşünüyorum.

Reddediş Hikayeleri

"Önemli olan yenilgi ya da zafer değil, isyanın tarihin yasalarını çiğnemesi, düşlerin ideallerle buluşabilmesiydi." Dublin, Guatemala, Bombay, Prag...Dünyanın türlü coğrafyasından yirmi dört reddediş öyküsü. Rosenberglere baş eğmez kararlılığı, Victor Jara'nın ölümsüz

şarkısı, dağlarasığmayan Kapetanoslar, siyahlar, mülksüzler, inkalar, işsizler... "dokuz-altı yollarında" gidip gelirken, seçim sonuçlarını seyrederken ya da her yerde 10. Yıl Marşı çın çın çınlarken, yenilginin her gün büyüyerek daha çok karşımıza çıktığı günlerde, insanlık güzel şeyler de yapmış diyebilme için. Belki de yeni bir reddedişi mümkün kılmak için.

Yelda Reynaud:

Dünyayı kurtara

Fırına girip 'iyi günler bir ekmek alabilir miyim' diyorum. Adam 'yalvarmana gerek yok, parasıyla değil mi' diyor. Bir ekmek versene deyip parayı önüne atmamı bekliyor. Burada normal buymuş gibi.

Sinema Yazarları Derneği'nin 2003 yılı ödülleri ni dağıttığı gece, Çamur Filmi'yle En İyi Kadın Oyuncu ödülünü alıp sahneye çıktığında, ön sıralarda oturan Cüneyt Arkın'ın gözünün içine baka baka, kırık dökük Türkçe'siyle aynen şöyle söylemişti: "Buradan senaryo yazarlarına, yapımcılara, yönetmenlere sesleniyorum. Filmlerinizde kadınlar neden hep erkeklerin arkasında dekor muamelesi görüyor? Neden bizim için de erkeklere yazdığınız türden kahramanlık öyküleri yazmıyorsunuz? Oysa ben artık dünyayı kurtaran kadını oynamak istiyorum!" Bendeniz o günden beri onu, Yelda Reynaud'u arıyorum. Dünya'nın kurtulmak için kadınlara, kadınların kurtulmak için birbirlerine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum çünkü...

Turist olmak istemiyorum
Sizi ilk olarak Yara filmiyle tanıdık. Sonra

Çamur geldi. Türkiye'de toplam iki tane sinema filminde oynadınız ve ikisi de size En İyi Kadın Oyuncu ödülünü getirdi. Bu zamana kadar nerelerdediniz?

Ben Avusturya doğumluyum. Ama beş yaşına kadar Türkiye'de dedemin ve ninemin yanında kaldım. Sonra Almanya'ya annemle babamın yanına gittim. İlk öğrenimimi orada gördüm. On beş yaşından itibaren dalgıçlık yapmaya başladım. Mısır'da üç yıl kadar dalgıç hocalığı yaptım. Yine bu işle ilgili olarak bir araştırma yapmak için bir sene Amerika'da yaşadım. Daha sonra Fransa'ya yerleştim. Burada bazı tiyatro okullarında oyunculuk eğitimi aldım. Bir süredir Türkiye'deyim. Burada bir süre daha yaşamak niyetindeyim ama sonrasında ne olur, ne yaparım, aklıma eser de gider miyim bilemiyorum.

Bu seferi halin sebebi nedir? Şu ülkede kalayım, ömür boyu orada yaşayayım dediğini bir yer yok mu?

Ben bir yere bağlı kalmayı seven biri değilim. İçimde bir enerji var. Hayat kısa ve her zaman ne yapabilirim diye soruyorum kendime. Gitmek istediğim çok yer, yapmak istediğim çok şey var. Ama bir ülkeye gidip orada turist olma istemiyorum. Hayatımda hiç turist olmadım, hiç tatile çıkmadım. Elime fotoğraf makinesi alıp kumsalda güneşlenmek bana göre değil. Gittiğim her yerde yaşayıp, dilini, kültürünü öğrenmeye çalıştım. Bundan sonra da böyle olur. Arkadaşlarım yerleşik bir hayatım olsun, düzenimi kurup orada yaşayayım diye çok uğraştılar ama olacak iş değil bu. Bir kere ben tutamıyorum ki kendimi, onlar nasıl tutsun.

Herkesin farklılıklarıyla, beraberce yaşayabildiği bir dünya Gittiğiniz ülkelerde hiç azınlık olmanın sıkıntısını duyduunuz mu?

Evet, duydum. Ama Türkiye'de. Bu çok ağır geldi bana. O kadar ülkeye gittim, hiçbir sorun yaşamadım. Bu oralarda sorun olmadığı anlamına gelmiyor tabi. Mesela Almanya'da yaşayan Türkler çok sıkıntı çekiyordu önceden. Şimdilerde durum daha iyi görünüyor. Dediğim gibi ben oralarda yabancı olmanın, dışarıdan gelmenin pek fazla zorluğunu çekmedim. Bunun için bir ayrımcılığa maruz kalmadım en azından. Ama Türkiye'ye, kendi ülkeme geldiğimde ve bir şeyleri eleştirdiğimde, "senin konuşmaya hakkın yok, sen burada yaşamadın ki," dediler bana. Kendi ülkemde yabancı olmuştum ve bu ülkenin bir parçası olmaya,

kadını oynamalıyım

düşünüp kafa yormaya hakkım yoktu. Bunu hissettiğimde gerçekten çok üzuldüm. Oysa insan sevdiği, iyiliğini istediği bir şeyi eleştirir ancak. Bir de burada kimse kimseyi dinlemek istemiyor. Kimse kimseyi kabul etmek istemiyor. Oysa ben her şeyin birarada olmasını, olabilesini isterdim.

Türkiye bunun için ideal bir ülke. Farklı kültürler, farklı milletler açısından yani. Ama burada da bu farklılıklar yüzünden sorun yaşanıyor. Bana kalırsa Türkiye'nin en büyük zenginliği burada. Ben ırk lafını kullanmam, sevmiyorum. Çünkü birilerini aşağılamak için kullanıldığını düşünüyorum. İnsan sadece insandır ve farklı kültürlerden gelen insanlar burayı güzelleştiriyor. Hepsinin birbirine benzemesi değil, hepsinin farklılıklarını koruyarak ve birbirlerine saygı göstererek yaşaması güzel. Birisinin varlığı bir başkası için rahatsız edici olmamalı. Kimsenin kimseden tedirginlik duymasına ya da birilerini

olmayan bir filmde oynamayacağım.

Dünyayı Kurtaran Adam gibi vurdulu kırdılı bir filmde başrol oynar mısınız?

(*Muzipçe gülüyor.*) Evet, tabii ki. Onun gibi havalarda uçar, uçan tekmeler bile atarım. Onlar yapabiliyorsa biz de yapabiliriz.

Kendinizi feminist olarak tanımlıyor musunuz?

Hayır ben feminist değilim. Kendime sıfatlar yakıştırmayı sevmiyorum çünkü. Ama feminist hareketin çok önemli olduğunu, kadınların hayatında çok büyük değişimler sağladığını düşünüyorum. Toplumun kadına ve erkeğe bakışında bir dengesizlik var, bu ortada. Örneğin Fransa'da iş başvurusu yaptığımız zaman size evli olup olmadığınızı soruyorlar. Bu şu demek: eğer evliyse hamile kalabilir, çocuk doğurabilir. Fransa'da hamile kadınlar için ücretli izinler var. Adam günün birinde çocuk doğurmak için izin kullanacak bir kadını

mesela Beyoğlu'nda her saatte sokakta kadınlar görmek mümkün. Önceden Beyoğlu kadınlar için tehlikeli bir yerdi. Öyle istediğiniz saatte çıkıp gezemezsiniz. Hatta ben küçükken halam beni alıp çıkardı, beraber gezerdik. Ninem hiç hoşlanmazdı bu işten. Genç kızların sokaklarda işi neymiş derdi. Türkiye'deki en ciddi sorunlardan biri olan şiddete gelince, bu sadece erkeklerle kadınlar arasında yaşanan bir sorun değil bence. Günlük yaşantıya çok sinmiş durumda. İlişkiler hep şiddet üzerinden yürüyor. Herkes asıl suratlı, birbirine karşı hoşgörüsüz, sorunları şiddetle çözmeye meyilli. Günlük konuşma dili bile böyle. Fırına girip iyi günler bir ekmeğe alabilir miyim diyorum. Adam yalvarmana gerek yok, parasıyla değil mi diyor. Bir ekmeğe versene deyip parayı önüne atmamı bekliyor. Burada normal buymuş gibi. Şiddet göstermediğinizde ciddiye alınmıyorsunuz sanki. Mesela Fransa'da kimseye küfür edemezsiniz, cezası var. Kuş küfürleri denilen bir şey var orda. Sadece kuş

kendisine benzetmeye çalışmasına gerek yok. Ben böyle bir dünyanın özlemine duyuyorum.

Dünyayı kurtaran kadınlar

Herkes sizden ne kadar mutlu olduğunuzu, bu başarınızı kimlere(!) borçlu olduğunuzu anlatmanızı beklerken, tutup da o konuşmayı yapmanıza, Dünyayı Kurtaran Kadını oynamak istiyorum demenize neden olan duygu neydi?

Aslında bu planlanmış bir şey değildi. Sadece o sırada o fırsatı kullanmak istedim. Orada Cüneyt Arkın'ı gördüm ve aklıma Dünyayı Kurtaran Adam filmi geldi. Bizim sinemamızda kadını, erkeği daha iyi gösterebilecek bir tamamlayıcı, geri planda kalmış fon olarak kullanıyorlar. Oysa dünyada kadın karakterler üzerine yazılmış, kadınların kahraman olduğu filmler var. Bundan sonra asıl karakteri kadın

işe almaktansa erkekleri çalıştırmayı tercih ediyor. Oysa kendisini doğuran da bir kadın. O da bir kadının, annesinin sayesinde hayatta ve yine bu sayede oturabiliyor o patron koltuğunda. Kadınlar bu yüzden iş bulmakta güçlük çekiyor çoğu zaman.

Bu ciddi bir ayrımcılık bence ve dünyanın her yerinde var ne yazık ki...

Dünyanın pek çok yerinde yaşamış biri olarak, Türkiye'deki kadınlarla başka ülkelerdeki kadınların yaşadığı sorunlar arasında ne tür benzerlikler ve farklar görüyorsunuz?

Eskiden daha çok fark vardı ama bu fark gittikçe ortadan kalkıyor sanırım. Türkiye'ye döndüğümde burada ciddi bir ilerleme kaydedildiğini gözlemledim. Eskiden hangi kadın gece yarısı sokağa çıkabilirdi ki? Şimdiyse

benzetmeleri yapabilirsiniz. Karga falan gibi. Diğerleri tamamen yasak. Hapis cezası olmasa bile büyük para cezaları var.

Demem o ki...

Ben çayımı, o da bol vitaminli atomik meyve suyunu içmişti. Sandığınız gibi ağır hareketlerle masadan kalkıp el sıkışmadık ayrılırken. O, muhtemeldir ki her zaman olduğu gibi bir yerlere yetişecekti ve olduğu yerde zıplıyor gibiydi. İnsanı yormaktan çok canlandıran bir enerjisi vardı. Kucaklaştık ve o koşarak benim bilmediğim bir yerlere doğru yol aldı. Bir yandan da sesi duyuluyordu: "Görüşelim yine, birlikte bir şeyler de yaparız. Ben iyi bir organizatörüm!" Biz kadınlar hemencecik kaynaşıyorduk ve daha birlikte yapacak ne çok işimiz vardı!

Yaşamlarını militanlaşarak yaratan Kürt kadınlarının geçmişi, bugünü ve geleceği arasındaki tarihsel bağın sesi. Hayatı kadınların gözü ile, kadınlar için kalıcılaştırmanın adı. Bu cümlelerle tanımlamak istedim İştâr kadın dergisini. Kadının yok sayıldığı topraklarda yazarak kalıcılaşmayı hedefleyen kadınlarla yaşadıkları, yayın politikaları üzerine söyleştik.

İştâr bizimle

Dergi çıkarma fikri nasıl olgunlaştı, tartışmalarınızın odak noktası neydi?

Dostluk sohbetlerimizle başladı. Zamanla dost sohbetlerimizi toplantılara dönüştürdük, ve genişlettik. Bir yıla yakın zaman dilimi sonucunda dergi fikri tamamen somutlaştı, daha örgütlü çalışır olduk. Finans sorununu kendi imkânlarımız ve dergi fikrine sıcak bakan kadınlardan maddi destek olarak çözdük Bölge kadınının çıkardığı bağımsız bir derginin kadının sesi olabileceğini düşündük. Kadın sorunu tüm sorunlar arasında başat bir sorun. Köklerini tarihin derinliklerinden almakla birlikte ataerkil düzenin bu sorun-

nu biliyoruz. Hemfikir olduğumuz en temel nokta; kendi sorunlarımıza sahip çıkmak oldu. İştâr, bu ihtiyacımızı karşılayan bir araç olarak belirginleşti. Diyarbakır'da çeşitli kadın kurumlarının varlığına rağmen, yayın alanında bir boşluk oluşu bu boşluğu doldurma gereğini de hissettirdi bize. İştâr'ın bu alanda bir ilk oluşunun önemli bir sorumluluk olduğunu düşünüyoruz.

da mihenk taşı olduğuna inanıyoruz. Kadın sorununun karakteristik özellikleri Türkiye toplumlarında çok belirgin. Bölgemizde de aynı görüntülerle karşılaşyoruz. Uzunca yıllar şiddetin gölgesinde yaşamış bir bölgenin en sancılı şehirlerinden birinde yaşıyor olmak tespitlerimizi daha da güçlendirecek deneyimler kazandırdı bize. Bölge halkının bir sürü sorunla cebel-leştiğine, sakinleşen ortamın bu sorunları daha da görünür kıldığına tanık oluyoruz. Son yıllarda artan namus cinayetlerinin, kadın intiharlarının, yoksulluğun, işsizliğin, eğitim-sağlık olanaklarından yoksunluğun bu tablodan güç aldığını, gerek kamusal gerekse aile içi şiddetin bu kadar belirginleşmesinin bir nedeninin de burarlarda olduğunu görüyoruz. Böyle bir sürecin kadın sorununu ağırlaştırdığını, bunların toplamında Kürt sorununun kadın sorununda çok önemli bir zemin yarattığını düşünüyoruz. Bunlar karşısında örgütlü mücadelenin kaçınılmaz olduğunu ve önemli sorumluluklarımız olduğu-

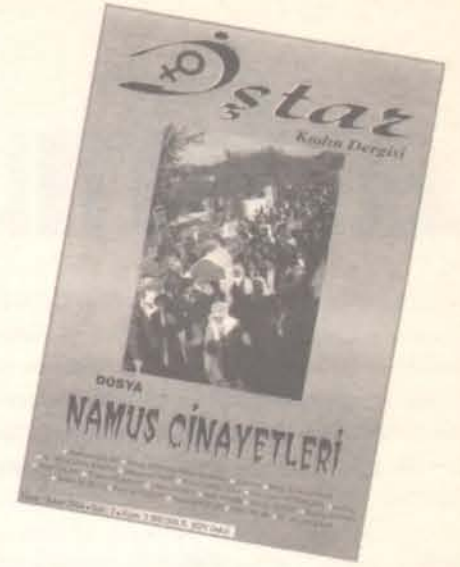
nu biliyoruz. Hemfikir olduğumuz en temel nokta; kendi sorunlarımıza sahip çıkmak oldu. İştâr, bu ihtiyacımızı karşılayan bir araç olarak belirginleşti. Diyarbakır'da çeşitli kadın kurumlarının varlığına rağmen, yayın alanında bir boşluk oluşu bu boşluğu doldurma gereğini de hissettirdi bize. İştâr'ın bu alanda bir ilk oluşunun önemli bir sorumluluk olduğunu düşünüyoruz.

Derginin hangi kadınlara hitap etmesini düşünüyorsunuz?

Aslında tüm kadınlara. Ama dergimiz daha çok belli bir bilinç düzeyine ulaşmış kadınlar okuyor. Aramızda ev kadından, doktora, avukata, memura, öğretmene, öğrenciye, çeşitli mesleklerden kadınlar var. Bu renklilik siyasi tercihlerimizde de kendini gösteriyor. Karar alma mekanizmamız da bu yapıyla çok uyumlu. Haksızlıklara karşı duran bir ekibin adil olmayan bir karar süreci tutarsızlık olurdu. Demokratik bir ortamda, farklı seslerin yarattığı zenginlikle her görüşün değerlendirildiği bir süreç yaşıyoruz. Ortak payda olarak "kadın"da buluşuyoruz. Diğer taraftan bölgemizin ve bölge insanımızın sorunlarının demokratik, eşitlikçi çözümü konusunda da hemfikiriz. Bu doğrultuda çözümün talepkârı olan bir ekibiz.

Yayın politikanız nedir?

"Kadın sorunu" gibi evrensel bir soruna yazın alanından yerel bir müdahalede bulunmak, kadın mücadelesine Diyarbakır'dan da omuz vermek öncelikli amaçlarımızdan biri. Yaşamlarımızın bize rağmen, irademiz hilafına çizilmiş bir mecraya sürüklenmesi çok rahatsız edici bir durum. Bu gidişatı sorgulamak, sinsice oynanan oyunları boşa çıkarmak, benliklerimizde oluşan yüzyılların tortularını temizlemek bir diğer hedefimiz. Kadınların çektikleri karşısında içselleştirdikleri, kanıksadıkları konularını sorgulama sürecinde özellikle farkındalıklar yaratmak çıkış noktalarımızdan. Kendini sorgulama, kendini yenileme sürecinde kadınlara destek olmak ve bu süreci hızlandırmak açısından küçücük bir katkı olabileceksak kendimizi gerçekleştirmiş sayacağız. Kendimize biçtiğimiz bir diğer önemli görev de dergi aracılığıyla kadınlarda dayanışma, iletişim ağları kurabilmek ve yayın platformu kurmak. Kadınların yazın alanında

kendilerini ifade edebilecekleri bir zemin sunmak da önemli bir durum bize göre.

Özgür Kadının Sesi, Jiyan, Pazartesi vb. kadın dergileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Pazartesi'den farkımız bölgemizdeki kadına özgü sorunlara yönelme ve çözüm üretme çabasıdır. Özgür Kadının Sesi ve Jiyan'ı ise belli siyasi görüşlerin dergileri olarak biliyoruz. Biz bir partinin, bir siyasi çizginin dergisi değiliz. Kadın, sorununu çözebildiği oranda diğer toplumsal sorunlara duyarlılığı gelişebilir veya çözüme çabasına o oranda katılabilir inancındayız.

Hedef kitlenize nasıl ulaşıyorsunuz?

Okur toplantıları düzenliyoruz, okurlarımızın görüş ve önerilerini alıyoruz. Böylece çalışmalarımızı zenginleştirme ve tespit edilen yanlışları onarma şansımız oluyor. Yüzyüze konuşarak daha sağlıklı bir diyalogla eleştirilere cevap verme, beklentileri değerlendirme olanağı yaratmış oluyoruz.

Neden İştâr?

Mezopotamya halklarının sık kullandığı mitolojik bir figür. Aşk ve savaş tanrıçası, kadınların taptığı bir tanrıça diğer taraftan. Kadınlık tanrıçası olarak da bilinir. İştâr'ın diğer tanrıçaların yanında özgün bir yeri var. Bir taraftan göklere yükseltilip tanrılar katında kendisine yer verilirken, diğer taraftan en acımasız değer yargılarıyla yerin dibine batırılıyor. Fahişe olarak anılması bu çelişkiyi belirginleştiren bir durum. Bugün de öyle değil mi kadın? Bir taraftan ana, yar olarak göklere çıkartılan, beri taraftan bir mal statüsüne indirgenen, hep sahip olunan bir nesne olmuyor mu? İştâr bu yüzden bize çok anlamlı gelen bir tercih.

Kadınlara iletmek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Tarihteki kadın hakları kazanımlarına baktığımızda hep örgütlü mücadele sonucu elde edildiğini görüyoruz. Birbirimize benzemek zorunda değiliz. Cinsiyetçiliğe karşı mücadele kadınları bir paydada toplar. Güçlü bir birlik-telik bizi ileri götürür. Ancak toplumdaki her türlü ayırmacılığa ve adaletsizliğe karşı koyma anlayışıyla da hareket edelim.

Gülbahar Kültür:

Sadece ıslık çalabiliyor

Hani bir ortam olacak, böyle kurtları dökme arzusuyla çırpınırken, eline Tarkan gelecek, kesmeyecek, işte tam o an, ablamızın albümü ilk yardım çantası formunda çıkacak karşına.

Gülbahar Kültür, Bremen'de yaşayan bir Türk. On dört yaşından beri Almanya'da yaşıyor. Almanca ve Türkçe şiirler yazıyor. Roman ve öykü dalında da çalışmaları var. Ama şimdi daha çok müzik çalışmalarından bahsedeceğim. Gülbahar hem ülkemizde hem de Almanya'da tanınmış bir DJ. Kendi mikslerinden

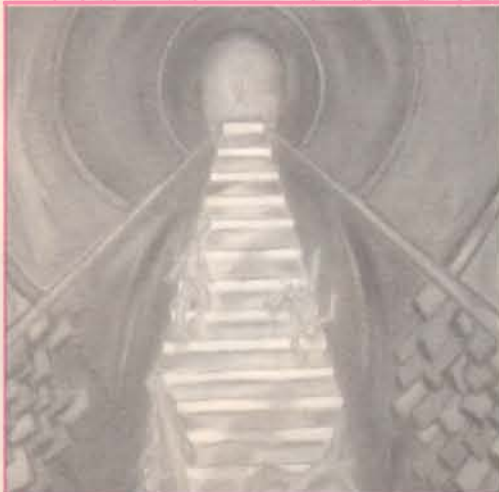
oluşan üç albümü var: Oriental Garden Volume:1, Oriental Garden Volume:2 ve Harem's Secret. Her biri iki CD'den oluşan albümlerini artık Türkiye'de de müzik marketlerde bulmak mümkün. Hani bir ortam olacak, böyle kurtları dökme arzusuyla çırpınırken, eline Tarkan gelecek, kesmeyecek, Mezdeke dans müzikleri albümü gelecek, tenezzül bile etmeyeceksin, işte tam o an, ablamızın albümü ilk yardım çantası formunda çıkacak karşına. Takacaksınız alete, mesela ilk albümden "I put a spell on you" dönecek, Natacha Atlas'ın yorumuyla. Ki bu şarkı aslında Nina Simon'undur. Sen artık kostüm olarak Adnan Şenses ceketini mi bağlarsın beline, Shakira şalı mı edinirsin, veya işi büyütüp Kapalı Çarşı'dan aldığın dansöz kostümlerini mi kuşanırın bilemem. Çok eğleneceksin, masaların üstüne çıkıp gerdan kıracağını inan bana. Yalnız perdeleri ört dışardan görmesinler. Ayrıca bunun tersi de mümkün. Gülbahar Kültür sadece dans müzikleri yapmıyor. Aksine, çok ağır parçaları da seçmiş. Mesela ikinci albümünde bir İlhan Erşahin şarkısı olan "Sensiz Yaşamam" var ki, yanık sesli yorumcusu Bora Uzer'in yorumuyla dinleyene hançeri saplıyor, döndürüyor, orada bırakıyor valla. Gülbahar'ın

müziğini tanımlamak zor. Çünkü kendisinin de söylediği gibi, müzikle haşır neşir ama müzisyen değil. ıslıktan başka enstrüman da çalamıyor. Yani "aşçı değil ama ağzının tadını biliyor." İnternet aracılığıyla müzikal öyküsünü sordum. Cevabını aynen aktarıyorum: "Çocuklukta beri çok iyi bir dinleyiciyim. Beğenilerim, tercihlerim vardı ama her telden dinlemedim, özellikle Türk sanat müziği ve Arap klasiklerine bayıldım. On dört yaşında Almanya'ya geldiğimde belli bir yerli, daha doğrusu Doğu müzik kültürü birikimini de beraberimde getirmiştim ama buraya geldikten sonra işin içine bir de Batı müziği girdi. Hem Şark hem Garp müziğiyle büyüdüm, serpildim diyebilirim. Bu nedenle bugün çok rahatlıkla söyleyebilirim: Benim bir kulağım doğulu, bir kulağım batılı." O böyle nitelikli müziklerin peşinden koşarken, pek çok compilationa rastlar durmuş da, "niye bana da birileri böyle şeyler yapmamı teklif etmiyor," diye düşünürmüş. Derken bir gün şimdiki plak şirketi Soultar bu teklifi yapmış, biz de bu güzel müzikleri dinleme fırsatı yakalamışız. Dinlediklerini sorduğumda "Oum Kalsoum (Ümmü Gülsüm), Fairuz, Warda, Georges Dalaras, Haris Alexiou, John Lurie, Miles Davis, Tina Turner, Gustav Mahler, Beethoven, Bach, Müzeyyen Senar, Fikret Kızılok, Erkin Koray, Ali Ekber Çiçek, Aşık Mahsuni Şerif, Orhan Gencebay, Kudsi Erguner isimlerini sayabilirim. Stillere gelince: hem DJ olarak hem de radyo programı hazırlayıcısı olarak, yani iş icabı, bir çok stili dinliyorum, dinlerim ama özel hayatımdaki tercihim Türk Sanat Müziği, Tasavvuf Müziği, Blues, mayası tutturul-

muş Doğu-Batı sentezleri, World Music kavramı altında toplanan müzikler,"dedi. Bundan alabileceğimiz mesaj, onun füzyon müziği ile ilgilendiği. Yani bir çeşit sentez de diyebiliriz. Ancak artık bu isim adı altında çok fazla kötü iş yapıldığını belirtmek gerekiyor. O da bu alanda süreklilik gösterebilecek, gerçekten müzik insanı denebilecek insanlara bir tür platform hazırlıyor. Yani, bu sanatçıların şarkılarını hazırlıyor, kimi zaman biraz değiştiriyor ve bir toplama albümler yapıyor. Peki kim bu sanatçılar? Demin bahsettiğimiz İlhan Erşahin ve Natacha Atlas dışında, Baba Zula, Dido, Shakirat, Athena, Laço Tayfa, Sezen Aksu, Nil Karabrahimgil, Harem, Turkish Delight, Mad Proffesor, albümlerinde görebileceğimiz tanıdık isimler. Yazışmalarında, ondan iyi haberler de aldım. Öncelikle, Mayıs ayı içerisinde dördüncü toplama

albüm, "Asian Garden" çıkacak. Albüm yine iki CD'den oluşacak. Bu kez yapılacak müzikal yolculuk Tataristan, Malezya, Moğolistan, Vietnam, Japonya, Hindistan, Ermenistan, İran, Türkiye, Fas, Irak vs. gibi durakları da içerecek. Bu albümü Eylül ayında "Oriental Garden Vol:3" izleyecek. Daha önce Onu Babylon'da izleme imkânı bulmuştu. Yine Nisan'da İstanbul'da yapılacak olan Dünya Müzik Festivali'nde dinlemek mümkün. Bu da kesmediyse, her Cuma Açık Radyo'da 22.00-23.00 arası program yapıyor. Hem Doğu, hem Batı ezgilerini bulabileceğiniz, pek çok sanatçıyı keşfedebileceğiniz, bu toprakların müziğini bir de başkalarından duyabileceğiniz bir şeyler arıyorsanız, Gülbahar Kültür bunu sizin için yapıyor.

Çitlembik'te bu ay

Çitlembik Kültür Kitabevi'nde mart ayında başlayan etkinlikler nisan ayında da sürüyor. Bu etkinlikler kapsamında yer alan Yunanlı ressam Evi Michalaki'nin "Mantıkdışı Olan Üzerine Sekiz Folklorik Resim" başlıklı resim sergisi, 25 Mart-28 Nisan tarihleri arasında, Çitlembik Kültür Kitabevi'nde görülebilir. Evi Michalaki, kendisini ve sergisini şöyle anlatıyor:

"Evi Michalaki. Atina, Yunanistan. 21 Nisan 1976'da doğdu. Sanat Okulu'nda okuyor; var

olmayan okulda. Daha önceki sergiler? Olmadı. Peki o zaman neden resim yapmaya başladım ve bu ilk sergimi açmayı nasıl başardım? Yorum yok. Benim resimlerim ne? Kuşları andıran rüyalar, tek tek geçen kuş sürüleri ve ben gülüyorum. Bu yıl kendime dev bir dünya haritası aldım ve onu salona astım. Gittiğim her yere küçük kırmızı rap-tiyeler iliştiirdim. Harita kırmızıya boyandı. "

Çitlembik Kültür Kitabevi

Şeyh Bender Sokak No: 18 Asmalımescit,
Tünel-İstanbul
Tel: 212-252 31 63-292 30 32

Bu topraklardan çıkan Almodovar'a dikkat:

Fatih Akın ve Duvara Karşı

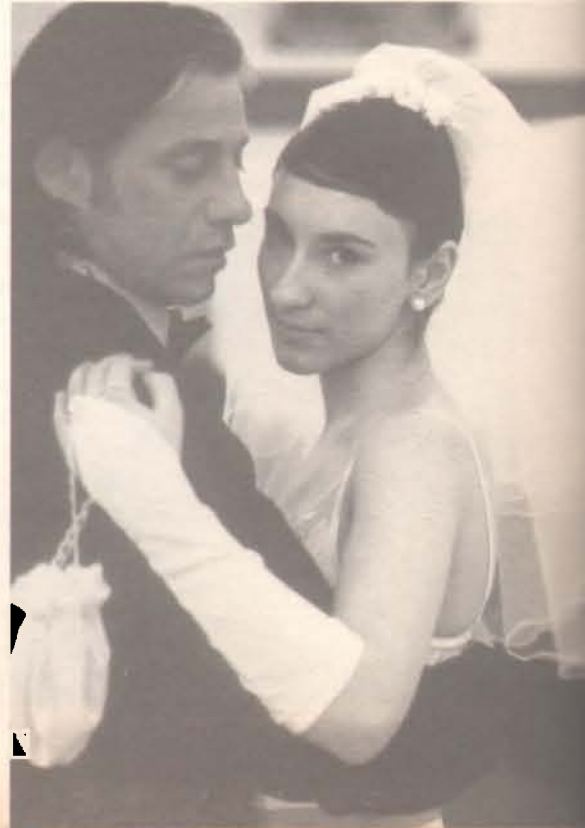
Bu iddialı bir başlık. Bunu söyleyebilmek için, Akın'ın önceki filmlerini görmüş olmak gerekirdi. Ama, bana gördüğüm tek filmi yetti. Filmin bölümleri arasında geçiş sağlayan, İstanbul manzarası önündeki fasıl heyeti bile yeterli bunu düşünmek için.

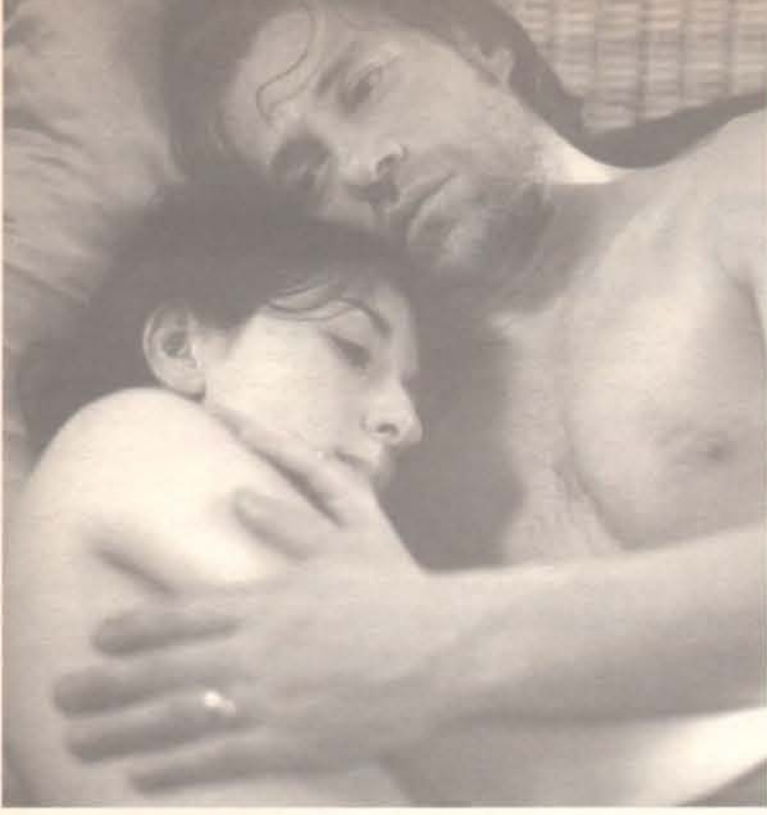

Bu iddialı bir başlık. Bunu söyleyebilmek için, Akın'ın önceki filmlerini görmüş olmak gerekirdi. Ama, bana gördüğüm tek filmi yetti. Filmin bölümleri arasında geçiş sağlayan, İstanbul manzarası önündeki fasıl heyeti bile yeterli bunu düşünmek için. O manzarada eski İstanbul var. Müslüman İstanbul. Süleymaniye Camii ve Beyazıt Kulesi. Oraya, batılı yakadan bakılıyor. Almanya'daki üçüncü kuşak, yani orada doğmuş olanlar, orada ve burada, ve iki arada bir derede yaşadıklarını batıdan bakarak anlatıyorlar. Fatih Akın bir röportajında, aslında maço olduğunu, ama Sibel'in filme damgasını vurup onu, murad etmediği yerlere götürdüğünü söylüyordu. Hangi Sibel? Oyuncu Sibel'den sözettği düşünülebilir. Ama film kahramanı Sibel de, Cahit'i hiç hesapta olmayan yerlere götürmekte. Bu da bence bir Almodovar özelliği. Sinema hayattan daha gerçek, en azından onun kadar gerçek olabilir. Filmdeki iki Sibel'in içiçe geçmişliğinden söz ediyorum. Oyuncu Sibel'in, kahraman Sibel'in yaşadıklarını kısmen de olsa yaşamış olması, öyküsünün film seyirci önüne çıkmadan, Bild rezilliğini manşetten veren yüksek tirajlı gazetelerce aktarılması, ailesinin kahraman Sibel'inkine benzer tepkilerinin (kızlarından utanma!) günlerce manşetlerden inmesi, medyanın yapay bir "Kekilli" skandalı ya-

ratmak istemesi bunun belirtileri. Sibel, sonunda bu oyunu bozdu. İlk basın toplantısında, "para kazanmak için porno filmde oynadıysa oynadım, size ne," dedi. Sansasyon basını bozum oldu. Gerçekten, onlara neydi? Yaşanmış yaşanmış, bedeli ödenmiş, Sibel bunları aşmıştı. Olağanüstü güzel yüzü ve gülüşü, porno filmlerinin kimliksiz çıplak bedenini çoktan silip atmıştı. Ve bunu başaran Sibel, Almodovar- Akın'a yol göstermişti. Tıpkı, Almodovar'ın yıldızı Victoria Abril gibi! Almodovar'ın bir önemi de şuradan geliyor: son günlerde yeniden okuyup çok etkilendiğim Germaine Tillion'un(1) dediği gibi, "Cebelitarık'tan İstanbul'a", Akdeniz'in batısıyla doğusu arasında öyle çok benzerlik var ki! Kadınlara yüklenen namus göreviyle sözde bunu koruma sorumluluğu altında ezilmiş, azmanlaşmış, hastalıklı, ölüm ve şiddet saçan bir "erkeklik" mitosu, bunların en önemlisi. Fatih Akın da, Almodovar gibi bu mitosu, bu mitosun kadınlara ödettiği yüksek bedeli anlatıyor "Duvara Karşı"da. Bunu da, bir sinemacının ötesinde, bir antropologmuşçasına yapıyor. Sibel, Almanya göçmen topluluğu içine doğmuş bir kız. İyi Almanca öğrenmiş, entegrasyona açık. Bir mesleği var, kuaför, hayatını iyi kazanıyor, para bile biriktirebiliyor. İçinde yaşadığı toplumun (zaten eskisini bilmiyor ki) kadınları gibi, kendi hayatını yaşamak istiyor. Ama cemaat ve Türkiye'den uzak olduğu için değerlerinin kaybolacağından korkan, onları koruma adına büsbütün muhafazakârlaşmış aile buna izin vermiyor. Ağabey'in Sibel'in burnunu kırması gibi baskılarla hayat dolu kızı intiharı seçmeye sürüklüyor. Zaten film, intihar kurbanlarına destek sağlayan bir klinikte, Sibel ile Cahit'in karşılaşmasıyla başlıyor. Fatih Özgüven'in dediği gibi, Sibel her şeyiyle "masumiyetin", dürüstlüğün, açıklığın sözcüsü. Cahit daha karmaşık bir karakter, "Türklüğün" faziletlerine inancını yitirmiş, ama içinde yaşadığı topluma da entegre olamamış. Doğru dürüst bir işi yok, içiyor, kafayı buluyor; o topluma göre de marjinal toplulukların, "punkların" tarzında takılıyor. Sibel, ailesinden kurtulmak için Cahit'e, kâğıt üstünde bir evlilik öneriyor. Cahit'in önce kafası basmıyor, ama, Sibel'in ikinci kez bileğini kesmesi üzerine razı oluyor. Çoktan koptuğu toplumun artık yabancı olduğu "adetlerine" boyun eğiyor. Ellerinde alkolsüz çukulata paketi, tek can yoldaşıyla birlikte kız istemeye gidiyorlar ve alıyorlar. Sonra o muhteşem düğün sahnesi geliyor. Gelenekselle modernin kırması,

beyaz gelinlikli, damadın yakasına yapıştırılan paralı, gelinle damadın açtığı danslı, ağabeyin karı kocayı yemeklerini yemek için bir odaya kapattığı (gerçekte kokain çektikleri) ne oralı, ne buralı düğün, usta bir antropolog işi. Sibel, bir kontrat yapmıştır. Cahit'in evini temizler, kendi tasarrufuyla döşer dayar, annesinden öğrendiği usul dolma yapıp rakı masası bile düzer. Şiddetten, kandan, kavgadan kendini sıyıramayan punk/Türk Cahit'i yediği feci dayaktan sonra tedavi eder. Ama onunla yatmayacaktır; çünkü bu kâğıt üzerinde bir evliliğdir. Başlangıçta Cahit de uyar kontrata. İkisi de başkalarıyla sevişmekte özgürdür. Ama, bu iş böyle gitmez, gidemez. Cahit Sibel'e vurulur ve ilişkilerinden birinin ağır kıskırtmasıyla, o sözde çok farklı olduğunu sandığı Türk erkeği tepkisini vermektan kaçamayarak Niko'yu öldürür. Cinayet haberi gazetelerde çıkar. Aile devreye girer, ağabey yeniden namusu temizleme adına Sibel'in peşine düşer. Sibel için hayatta kalmanın tek yolu İstanbul'a kaçmak, akrabası Selma'nın yanına sığınmaktır. Cahit hapse girer, Sibel Türkiye'ye döner. Filmin ikinci bölümünde Sibel'in yaşadıkları bir tür Cahitleşmektir. Selma ona müdürü olduğu otelde bir oda temizleyiciliği işi verir. Artık, Almanya'daki uzun saçlı, gülen, güzel genç kadın değildir. Saçı kısa, görünüşü erkeksidir. Büyük, modern, karmaşık İstanbul'da yalnız, yabancı, kayıptır, bir marjinaldir. Kendi gibileri arar, Beyoğlu'nun arka sokak barlarında.

Kokain bulduğu barda çalışır. Filmin olağanüstü sahnelerinden birinde, kafayı bulunca, bir Mevlevî ayinindeymiş gibi döner, döner, yıkılır. Bar sahibi ona tecavüz eder, sonra da kovar. Sibel, ona hayatı zehir eden erkeklerden nefret eder. Gene intihardan başka çıkar yol bulamaz. Arka sokaklardan birinde, gece yarısı yalnız bir kadın olarak, üç beş erkekle karşılaşınca küfreder onlara. Ve erkekler, beklenen tepkiyi vererek saldırırlar. Sille tokat yere yıkarlar. Sibel, kalkıp kalkıp, son güçle yine küfreder onlara. Adamlardan biri üstüne bıçakla gelir ve vurur onu. Pisi pisine katil olan adamlar korkup kaçarlar. Sibel ölebilecekken, bir taksi gelir. Araya yeniden fasıl heyeti girer. Filmin son bölümünde, Cahit hapisten çıkar. Başka bir adam olmuştur. Sibel'e sevgisi onu değiştirmiş, alkolden, kokainden, dağınıklıktan kurtarmıştır. Türkiye'ye dönecek, Sibel'i bulacaktır. Selma, Sibel'in kendine yeni bir hayat kurduğunu söyler ve görüşmelerini istemez. Gene de Sibel, Tepebaşı'nda Londra Otel'i'ne gelir, Cahit'le bir gece geçirir. Kontrat bozulmuş, Sibel, Cahit'le yatmaya razı olmuştur. Sevişmeleri heyecansız ama şefkatlidir.

Cahit, ona ertesi gün otogarda randevu verir. Onu ve kızını alıp Mersin'e gidecektir. Ama Sibel randevuya gelmez. Evlenmiş, evlendirilmiştir. Hiç görmediğimiz, sadece silik sesini duyduğumuz kocası ve kızı Pamuk onun yeni hayatıdır. Artık Sibel'in yüzü yoktur. Onu sadece sırttan görürüz. Hiç gülmez. Sibel "yerini bulmuş", evli bir kadındır. Mutlu olması gerekmez. Valizini yaptığı halde otogara gitmeyecektir. Cahit, otobüste yalnız ve hüznüldür. Ama, o yeni bir hayatın eşliğindedir, özüne dönecek, kendini arayacaktır. Ve yine fasıl heyetiyle film biter. Tüm yan karakterlerin - geleneğin koruyucusu dindar baba, saçları sarıya boyalı, Almanya'ya şeklen ayak uydurmuş ama kocaya itiraz hakkı olmayan anne, aile namusunun kavgacı bekçisi ağabey, Cahit'in can yoldaşı Malatyalı arkadaş, Cahit'in Alman sevgilisi, Selma, hatta küçük rolleriyle doktor, Niko, Sibel'in akrabası genç erkek ve kadınlar- hepsi, çok doğru teşhis edilmiş, iyi çizilmiş karakterler. Hepsi doğulu bir Almodovar'ın fırçasından çıkma, canlı, yaşayan kişiler. Ama Fatih Akın'ın asıl başarısı, iki baş kahramanın, hikâye boyunca ters yüz oluşlarını anlatmadaki büyük ustalığı. Sadece yaşamak isteyen, hayatı keşfetmek isteyen "masum" Sibel'in yaşayan bir ölüye çevrilmesiyle, gerçekte yaşayan bir ölü olan kayıp Cahit'in, yaşama azmiyle yeniden yola koyulması arasındaki kontrast, şematik değil, ayağı yere basan, doğru, antropolojik olarak açıklanabilir bir değişim: kadının "geleneğe uyma" dışında hayat hakkı yoktur. Erkeğince her zaman seçeneği vardır. Bunu herkes yaşayarak öğrenir. Kahraman Sibel'den farklı olarak, oyuncu Sibel'in, Birol Ünel'in ki kadar olağanüstü oyunculuk başarısının peşinden gidip bu kısır döngüyü kırmasını istiyorum. Gerçek Sibel'in başarmasını, hayatı ve mutluluğu yakalamasını, o güzelim gülüşünü hep korumasını diliyorum.

Dipnot:

(1) Germain Tillion, *Le Harem et les Cousins*, Seuil, 1966

Virginia Woolf

TOPLU ESERLERİ

YILLAR

Türkçe'de ilk defa,
Oya Dalgıç'ın çevirisiyle...

1937'de yayımlandığında, aylarca çok satan listelerinde kalan ve yazara daha önce hiçbir kitabının sağlamadığı bir popülerlik kazandıran *Yıllar*, bireyin modern dünyadaki yeri ve tekil varoluşların anlamı üzerine bir eser.

- **Perde Arası**
Çeviren: Tomris Uyar
- **Orlando**
Çeviren: Seniha Akar
- **Mrs. Dalloway**
Çeviren: Tomris Uyar
- **Jacob'un Odası**
Çeviren: Fatih Özgüven
- **Flush**
Çeviren: Fatih Özgüven
- **Kendine Ait Bir Oda**
Çeviren: Suğra Öncü
- **Deniz Feneri**
Çeviren: Naciye Akseki Öncül
- **Dalgalar**
Çeviren: Oya Dalgıç

İletişim'den

Sarı saçlı feminist

Göç yapan kadınlara bir sözüm var; ne biliyorlarsa kendi kültürlerinden çocuklarına, torunlarına anlatsınlar, susmasınlar, masallarını, efsanelerini, şifalı bitkileri, ne varsa anlatsınlar.

rika'ya gittik. O madenci olacaktı, maden mühendisliği okuyacaktı, ben de Fransız okulu bitirdiğimden İngilizce üzerine tahsil yapacaktım. Ama orada bir tesadüfle "actor stüdyo" da okuduk ve aileden iki sene sakladık bunu. Sonra 1960'da Muhsin Ertuğrul geldi Amerika'ya ve bize,

"niye şehir tiyatrolarına gelmiyorsunuz?" dedi ve bizi davet etti. Geldik ve o yıl Tarla Kuşu'nu sahneye koydu Beklan. Şunu söylemeliyim ki ben iyi bir sanatçıysam bunu eşime çok borçluyumdur. Üstelik kendisi feministtir, haksızlıklara dayanamaz sen söylesene anlatsana bunları kabullenmesin kadınlar diye. Şehir tiyatrosunda kaldık, eşimle birlikte. Daha sonra Muhsin Ertuğrul'un rejisinde Rumeli Hisarı'nı hayata geçirdik. Öyle salaş bir yerd ki, şimdiki haline bakın. Şimdi aileler getiriyor çocuklarını, benim anladığım kadarıyla aileler sanat dahi olsa para kazanır mı, ayaklan üzerinde durur mu diye bir endişe taşıyorlar. Bakıyorlar günümüzde televizyonlara, reklamlara getiriyorlar çocuklarını. Şehir tiyatrolarında Muhsin Hocaya kötülükler yaptılar ve istifa etti, biz de onla beraber istifa ettik ve ilk LCC'de tiyatro okulunu açtık. Oradan Rutkay Aziz, Macit Koper, Taner Barlas gibi iyi sanatçılar çıktı. Hocalarımız da mükemmeldi Haldun Taner gibi...

Tiyatrocularda sinemacılardan farklı olan bu işte hep kendi mesleğine sanatına yatırım yapıyorlar, üretmeyi asla bırakmıyorlar...

Sinema yönetmen işi, pahalı bir iş, oysa üç tiyatrocunun bir araya gelse tiyatro yapabilir. Tutulmaz o ayrı. Amerika'da bizim okulda hep sinemayı tercih ettiler. Marlon Brando, Marilyn Monroe, Tony Curtis hep birlikte okuduk, sinema seçtiler. Bizim sinemada hiç gözümüz yoktu.

Sizin sinema serüveniniz de güzel. Önce, Karanlıkta Uyananlar sonra, Ah güzel İstanbul.

Amerika'da neler oldu bahsedermisiniz?

Colombia Picture'ın seçicisi, Funny Brice için illa sen oynayacaksın dedi. Yahudi bir kız, bir komedyen, ölmeden önce de demiş ki, "benim hayatımı oynayacak kadın benim gibi biri olsun," ben de çok benziyordum ona, lisanım da henüz iyi değil, "aman öğrenme, onun da iyi değildi," dediler. Sonra sahneme baktılar, şarkı söylediğimi gördüler; aslında annem hep Funny Brice'in şarkılarını söylerdi. Ben onları da söyleyince bayıldılar. O zaman paramız da yok, okul parası, ev parası çok zorlanıyoruz. Sevindim, bir filmlik bir şey sandım. Oysa bana sekiz senelik bir kontrat çıkardılar, yok yapamadım, iyi ki yapmamışım. Sonra Barbara Streisand'ı buldular Funny Girl olarak, o da bana benziyordu. Aslında dolayısıyla Funny'e de halimi tavrımız çok benzermiş. Başarılı da oldu.

1970'de, Montreux Festivali'nde oynadığımız Kadınlığın Öyküsü var...

İlk televizyon Ankara kuruldu Mithatpaşa'da. Orada bizim iki orkestramız vardı. Aslında birdi fakat sonra bölündüler ve Şanar Yurdatapan ve Atilla Özdemiroğlu orkestraları olarak bana bir kadın repertuarı hazırladılar. Şehirli, köylü kadın sorunlarını şarkılarla anlatıyordum. Orta yaşın öyküsü de Koca Öküz'dür. Adam, öküz öldü diye kuma almak ister ya onun öyküsü. Bu arada ben bu kadın olayları içerisinde Karadeniz'de, çay büken bir kadınla tanıştım o da ağıt yakıyordu, "başımdeki yazmanın ben verdim parasını, denizdeki takanın pen aldım yarisuni," bunlar Montreux'e kırk beş dakikalık bir oyun olarak gitti ve ilk kez oraya bir sanatçı çağırıldılar, çünkü orası televizyonlar için bir ticaret işi. Ama beni çok merak etmişler sarı saçlı ve feminist diye. Nasıl bir Türk görelim şunu dediler herhalde. Gazetede acayip bir Türk kadını diye çıktı yazılar. Şarkı yarışmaları daha sonra. 1973'de Altın Orfe'de birinciliğimi alıp bir Rus şarkıcıya verdiler politik nedenlerle. Şarkım savaş karşıtı bir parçaydı. İsmi: I love you. O dönem Türklere çok eziyet ediyorlardı. Hatta yarışmaya gelen ön sırada oturan şalvarlı kadınları

Herkesin yeri doldurulabilir derler özellikle vahşi kapitalizmin holdinglerinde, ofislerinde. Şükür ki sanatta bu böyle değil ve asla yeri doldurulamayacak, manevi ve sanatsal değerlerin önemini bilindiği zamanlarda donanmış dev kadın sanatçılarımız var. Ayla Algan'ı 1973'te Altın Orfe Müzik Festivali'nde ikinci olduğu zaman henüz bir lise öğrencisi olarak tanışmış sesine ve şarkısına hayran olmuşum. Daha sonra, ne kadar aradıysam o şarkıyı bir daha bulamadım. Ne acı ki kendisinde de yokmuş, TRT'de de bulamamışlar, muhtemelen zaman aşımı diyerek imha etmişlerdir. Geleceği görselerdi şimdi ki pop starlara ders olarak gösterilmek üzere saklardı herhalde. Bildiklerini aktarmadan, yeni insanlar yetiştirmekten bıkmamak tiyatroculara mahsus sanırım. Okullar açmak, aktarmak ve sürekli üretmek... Ekol Drama Beklan Algan'la Ayla Algan'ın oyunculuk okulları. Foto muhabiri arkadaşımın orada konuştuğu Ayla Algan'la. Sımsıcak, gözlerinin içi gülen, dopdolu bir kadındır. Uzun sarı saçları hâlâ pırıl pırıl, hayata sanatına bağlılığı ve sevgisi, esprileri bu görüşmeyi adeta bir röportaj olmaktan çıkardı o anlattı ben ağzım açık dinledim.

Sizin döneminizde, hatta benim genç kızlığım da dahi oyuncu olmak aileler açısından pek istenilir bir şey değildi, siz nasıl başardınız bunu? Benimki de öyle aslında. Benim büyükbabam ilk ticaret gazetesini çıkaran kişi. İnanılmaz resim yapıyor, eğitim almamış üstelik, harika sulu boyalar, yağlı boyalar. Annem İbrahim Çallı'nın öğrencisi ve ilk tangoları yazan kadınlardan biri. Babasından da korkarak yapıyor bunları. Biz eşimle evlendik ve okumak üzere birlikte Ame-

almak istemediler, onları orada görmeden sahneye çıkmayacağı-
mı söyleyince mecburen aldılar. 1977'de Spot Festivali'nde bi-
rinciliği aldım.

Şarkım Kızılderililerle ilgiliydi onlara yapılan soykırımla. İsmi
Kara Kartal'dı. Sözleri çok güzeldi. Aslında ben Yunus Emre'yle
başladım. Üç lisanda Yunus Emre müziğini felsefesini anlatan bir
uzun çalar yaptım ve yurt dışında tanıtımını, konserler verdin
söyleşiler yaptım ve ilk kez Paris Olimpia'da konser veren be-
nim. Ajda sadece bir şarkı söylemiştir. Aslında biri var ama o
Belçikalıyım demiş. Zeki Müren beni alt programına almak iste-
di, Adeta pop star olmuşum, bir Ajda Pekkan var alt kadrosun-
da, "aman Zeki Bey gazinoda Yunus Emre mi okuyacağım?" de-
dim. Bildiğim İngilizce, Fransızca üç beş şarkı...

**Dopdolu yaşamışsınız, bir sanatçı olarak, bir kadın olarak. Ka-
dınlardan konuşalım çok rahat feminist olduğunuzu söylüyorsu-
nuz, neler düşünüyorsunuz, paylaşır mısınız?**

Annemin (Nevzat Kasman) çalışmaları hep kadın üzerineydi,
onun Dünya Kadınları resim yarışmasında birinciliği vardır. Hep
onunla, kadınların sorunları içindeydim. Hapishaneler, Alman-
ya'da çalışan işçi kadınların sorunları vs. Törelere kadınlara çok
zarar verdiği inancındayım. Oysa Atatürk kadınların gelişimin-
den yanaydı ama törelerle başa çıkmak çok zor. Erkeklerin gelişi-
mi için, doğar doğmaz çocukları onların kucağına vermek, onu
beslemesini, ihtiyaçlarına cevap vermesi gerektiğini öğretmek
lazım diye düşünüyorum. Kadınların medeniyete giden bütün
buluşların sahibi olduğuna inanıyorum. Özellikle Anadolu'nun
üç yüz kültürlü bir yer olarak kadınların geçmişlerinin hazinesi
olduğunu biliyorum. Dünyada tek kadın şamanlar Anadolu'da

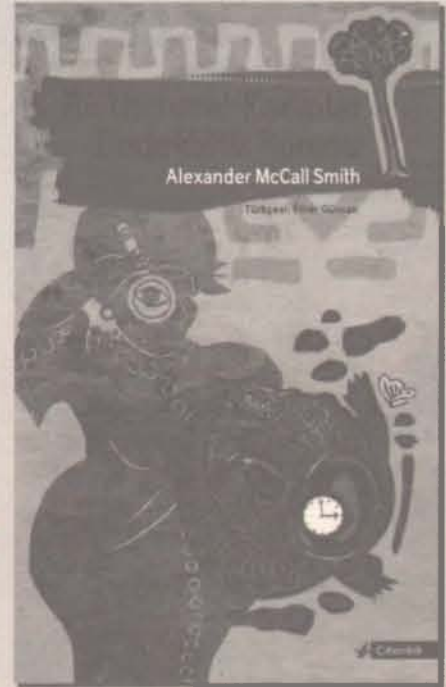
vardı. İlaçları yaparlardı, büyülerini de... Hayvanları ehlileştirir
kadınlardı, hatta yüzyüze sevişmeyi, hayvandan farklı sevişmeyi
kadınlar buldu. Buldular erkeklere devrettiler. Malroaux'un hari-
ka bir sözü var, "kadınlar kendi organizasyonları ile doğarlar, er-
kekler daha sonra organizasyonları üstlenip bir de başarısız ol-
muşlardır, savaşlar, krizler onların eseridir, onlar keman çalan
orangutanlardır." Malroaux Fransız kültür ataşesiydi. Burada gör-
düğü halkevlerini Paris'e ve dışına taşıdı. Biz bu arada halkev-
lerini kapatmakla meşgul olduk. Benim kadınlardan istediğim bil-
dikleri herşeyi özellikle göç etmiş kadınlar anlatmalı. Çünkü kül-
türün devamlılığını kadınlar sağlar. Masalları, efsaneleri, ilaçları
herşeyi anlatmalı, susmamalıdır. Yok edilmiş kadınlık tarihini
araştırmalı bulmalıyız. Şimdi projem bütün bu masallardan
yaratılmış efsanelerinden yola çıkarak kalıcı bir eser bırakmak.

Anne olmayı menopoza baş kala yakalamış Ayla Algan. Yirmi
sekiz yaşında, Ekol Drama'da beraber çalıştıkları dans eğitmeni
bir kızı, uzun yıllar süren güzel bir evliliği, inanılmaz anıları var.
Sansasyondan uzak sanata adanmış ama hiçbir şeyin ihmal edil-
mediği bir hayat... Ayla Algan şanslı bir kadın ve ben de onu
tanıdığım için şanslı bir kadınam...

“Polisiyeye
farklı bir
açıdan
yaklaşan
bu romanı
seveceksiniz.”
Ahmet Ümit

Dikbaşlı kızlar, kayıp eşler,
kadın peşindeki kocalar, arsız
üçkâğıtçılar ve büyücülük... Bir
sorununuz varsa ve size kimse yardım
edemiyorsa, Precious Ramotswe'yi
ziyaret etmenin tam sırası demektir:
***Botswana'nın en iyi ve tek
kadın dedektifi.***

Çitlembik

www.citlembik.com.tr

Yeni Ceza Kanunu da kadınları korumayacak mı?

Yürürlükteki Türk Ceza Kanunu'nun 450. Maddesinin 10. Fıkrasındaki "kangötme saikiyle" işlenen cinayetlerin yanına HEMEN ŞİMDİ namus cinayetleri de eklenmeli, bekâret kontrolleri HEMEN ŞİMDİ yasaklanmalıdır! Yasal değişikliklerin uygulanabilmesi için Birleşmiş Milletler kararları doğrultusunda, hükümet bütçesinden yeterli pay ayrılmalı, kadınların can güvenliği için yaşamsal önem taşıyan kadın sığınmaevleri açılmalıdır.

biz bu dergiyi okurken kaç kadın namus cinayetinde öldü
kaç kadın bekâret kontrolünde aşağılandı

dur diyelim!

